

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 197

REKABET KURUMU

REKABET HUKUKUNDA
SEKTÖR ARAŞTIRMALARI:
BİRLEŞİK KRALLIK,
AB VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

EBRAR KOCAMAN

**REKABET HUKUKUNDA
SEKTÖR ARAŞTIRMALARI:
BİRLEŞİK KRALLIK,
AB ve TÜRKİYE UYGULAMALARI**

EBRAR KOCAMAN

Temmuz 2022

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2022

Baskı, Temmuz 2022
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Ferhat TOPKAYA,
Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Faik Metin TİRYAKİ, Baş
Hukuk Müşaviri Harun GÜNDÜZ, I. Denetim ve Uygulama Dairesi
Başkanı Hatice YAVUZ, IV. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı
Recep GÜNDÜZ'den oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından
18 Ocak 2021 tarihinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda
yeterli ve başarılı kabul edilmiştir.

Tez yazarı Ebrar KOCAMAN, 08.03.2021 tarihinde yapılan Yeterlik
Sınavında başarılı olmuş ve Başkanlık Makamının 11.05.2021 tarih ve
25363 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

380

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

SEKTÖR ARAŞTIRMALARI İÇİN YÖNTEMLER

1.1. ARAŞTIRILACAK SEKTÖRÜN VE ARAŞTIRMANIN AMACININ BELİRLENMESİ.....	4
1.2. KAPSAMIN BELİRLENMESİ VE PLANLAMA	8
1.3. PAYDAŞ KATILIMININ PLANLANMASI VE ARAŞTIRMANIN BAŞLATILMASI	11
1.4. BİLGİ TOPLAMA VE ANALİZ	12
1.4.1. Bilgi Toplama Yöntemleri.....	12
1.4.2. Analiz Yöntemleri	18
1.4.2.1. Sektör Yapısının Analizi.....	18
1.4.2.2. Arz Odaklı Analiz.....	19
1.4.2.3. Talep Odaklı Analiz.....	20
1.4.2.4. Fiyat Analizleri.....	20
1.4.2.5. Düzenlemelerin Değerlendirilmesi.....	22
1.5. SONUÇLARIN AÇIKLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	22

BÖLÜM 2

SEKTÖR ARAŞTIRMALARINA İLİŞKİN BİRLEŞİK KRALLIK VE AB UYGULAMALARI

2.1. BİRLEŞİK KRALLIK UYGULAMALARI	26
2.1.1. Birleşik Krallık Mevzuatı.....	26
2.1.1.1. Sektör Araştırmaları	27

2.1.1.2. Sektör Soruşturmaları.....	29
2.1.2. Birleşik Krallık'ta Bazı Sektör Araştırması ve Sektör Soruşturması Uygulamaları	31
2.2. AB UYGULAMALARI.....	39
2.2.1. AB Mevzuatı.....	39
2.2.2. AB'de Bazı Sektör Araştırması Uygulamaları	41
2.3. BİRLEŞİK KRALLIK VE AB UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI	49

BÖLÜM 3

SEKTÖR ARAŞTIRMALARINA İLİŞKİN TÜRKİYE UYGULAMASI

3.1. TÜRKİYE MEVZUATI.....	51
3.2. TÜRKİYE'DE BAZI SEKTÖR ARAŞTIRMASI UYGULAMALARI	53
3.3. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
ABSTRACT	64
KAYNAKÇA	65
EKLER	79
Ek - 1: Paydaşlara Göre Katılım Seviyesi ve Katılım Yöntemi	79
Ek - 2: Bilgi Toplama Yöntemlerinin Avantaj ve Dezavantajları	80

KISALTMALAR

4054 sayılı Kanun	: 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİDA	: Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma (Treaty on the Functioning of the European Union)
bkz.	: Bakınız
CAT	: Rekabet Temyiz Mahkemesi (Competition Appeals Tribunal)
CC	: Birleşik Krallık Rekabet Komisyonu (Competition Commission)
CMA	: Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi (Competition and Market Authority)
DOJ	: ABD Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
ERRA	: Teşebbüs ve Düzenleyici Reform Yasası (Enterprise and Regulatory Reform Act)
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
FTC	: Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission)
ICN	: Uluslararası Rekabet Ağı (International Competition Network)
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development)
OECD Anketi	: OECD Sektör Araştırmaları Anketi
OFT	: Birleşik Krallık Adil Ticaret Ofisi (Office of Fair Trade)
Komisyon	: AB Komisyonu
Komite	: Dijital Piyasalar Komitesi (Digital Markets Taskforce)
Kurul	: Rekabet Kurumu
Kurum	: Rekabet Kurumu
Yönerge	: Sektör/Piyasa İncelemelerinde İzlenecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

GİRİŞ

Rekabet otoriteleri sektörlerin işleyişi hakkında bilgi toplamak, sorunları belirlemek, olası rekabet endişeleri hakkında daha fazla bilgi almak amacıyla sektör arařtırmaları¹ yapmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, gerek rekabet otoritesi gerek diğer kamu otoriteleri tarafından yapılacak düzenlemeler için yol gösterici nitelik arz edebilmektedir.

Dünyada sektör araştırmalarının uzun bir geçmişi vardır. Sektörlere yönelik çalışmalar, ilk olarak 20. yüzyılın başlarında ABD’de yapılmaya başlanmıştır. Sektör araştırmaları, ABD’de önemli bir politika aracı olarak görülmektedir. Ardından 1947’de Japonya, 1962’de AB, 1973’te Birleşik Krallık sektör araştırmaları yapma yetkisine sahip olmuştur (OECD 2008). Türkiye’de ise ilk sektör araştırması 2006 yılında başlamıştır.

Rekabet otoritelerinin temel faaliyetlerini, rekabet hukuku incelemeleri ve rekabet savunuculuğu olarak gruplandırmak mümkündür. Bir teşebbüsün rekabet yasasını ihlal ettiğine yönelik güçlü göstergeler olduğunda, sektör araştırması yerine rekabet hukuku incelemesi tercih edilmektedir (CMA 2010, 3). Bununla birlikte, rekabet hukuku incelemeleri her durumda sektördeki sorunların çözümüne katkı sağlamamaktadır. Örneğin, oligopolistik bağımlılık savunmasının geçerli olabileceği piyasalar bakımından, sektör araştırmaları daha etkin bir araç olabilecektir (Whish ve Bailey 2018, 578). Bu durumda daha esnek bir araç olan ve sonuçları itibarıyla rekabet savunuculuğuna yakınsayan sektör araştırmaları tercih edilmektedir. Sektör araştırmalarının rekabet savunuculuğu aracı olmasının yanında rekabet hukuku incelemelerine hazırlık aracı olma işlevinin de olduğu kabul edilmektedir (OECD 2016, 2).

---

¹ Sektör araştırmaları, piyasa araştırmaları, rekabetçi durumların analizi, bilgi toplama araştırmaları veya genel araştırmalar olarak da adlandırılabilir.

Sektör araştırmaları, münferit olarak teşebbüslere yapılan rekabet hukuku incelemelerinden farklı olarak, sektörün ya da piyasanın geneline yönelik olarak yapılmaktadır (Bhatti 2010, 25). Bu araştırmalarda otoriteler, teşebbüslerin ya da tüketicilerin davranışları, piyasanın yapısı, kamunun piyasaya müdahalesi gibi nedenlerden kaynaklanan, piyasaların sağlıklı biçimde işlemediği endişelerini tespit etmeye ve gidermeye odaklanmaktadır (ICN 2016a, 3). Bu açıdan sektör araştırmalarının, rekabet hukuku incelemelerine kıyasla daha geniş bir kapsamı olduğunu söylemek mümkündür.

Sektör araştırmaları farklı yasal ve idari hükümler altında gerçekleştirilebilmektedir. Yine, sektör araştırmaları farklı amaçlar için yürütülebilmekte ve bu sebeple sektör araştırmalarında farklı süreçler kullanılabilir. Otoriteler sektör araştırması sürecinde; çalışma yapılacak sektörlerin seçimi ve kapsamı, sektör hakkında bilgi toplama, bu bilgileri analiz etme gibi konularda çeşitli yöntemler uygulamaktadır. Otoriteler, bu süreçte çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunların başında ise otoritenin sahip olduğu kaynakların yeterliliği, sektörle ilgili yeterli verilerin olup olmaması ve paydaşların işbirliği konuları gelmektedir (OECD 2016, 21). Bu sorunlar araştırmanın başarısına etki edebilmekte ve araştırmadan doğru sonuçlar alınmasını engelleyebilmektedir. Gerek söz konusu sorunları çözmek gerekse etkin araştırmalar yapabilmek için araştırmalarda uygun yöntemlerin izlenmesi gerekmektedir.

İçinde ABD, AB ve Türkiye'nin de bulunduğu çoğu ülkede rekabet otoritelerinin araştırma sonucunda bağlayıcı kararlar alma yetkisi bulunmamaktadır. Birleşik Krallık ise bağlayıcı karar alabilmesi ve farklı bir uygulama biçimine sahip olması nedeniyle bu ülkelerden ayrılmaktadır.

Bu bağlamda, çalışmanın ilk bölümünde sektör araştırmalarının tanımı, niteliği ve araştırmalarda kullanılabilir yöntemler hakkında bilgi verilecektir. İkinci bölümde ise sektör araştırmaları konusunda farklı bir yapıya sahip Birleşik Krallık ve mevzuat olan AB'de sektör araştırmaları için uygulanan mevzuat ve yöntemler ele alınacaktır. Son bölümde ise sektör araştırmalarına ilişkin Türkiye uygulaması incelenecek, ardından sonuç ve önerilere yer verilecektir.

BÖLÜM 1

SEKTÖR ARAŞTIRMALARI İÇİN YÖNTEMLER

ICN (2016a, 3), sektör araştırmalarını “*sektörlerin, piyasaların veya piyasa uygulamalarının nasıl çalıştığını derinlemesine anlamak için yürütölen araştırma projeleri*” olarak tanımlamaktadır. OECD (2019, 16)’ye göre ise şöyle tanımlanmıştır: “*Sektör araştırmaları, bir piyasadaki rekabetin verimli bir şekilde çalışıp çalışmadığını değerlendirir ve tespit edilen sorunları ele alacak önlemleri belirler*”.

Söz konusu tanımlardan göröldüğü üzere araştırmalar, sektörün geneline ve sektörü anlamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Kapsamının geniş olması, araştırma sürecinin titizlikle ve uygun yöntemle yürütölmesini gerektirmektedir. Araştırmalarda uygulanacak yöntemler rekabet otoritelerinin yetkilerine, incelenen sektörün özelliklerine, rekabet otoritesinin araştırmada ulaşmak istediği bilgilerin kapsamına göre değişebilmektedir. Bu nedenle, otoriteler araştırmada izleyeceği yöntemi, kendi ihtiyaçlarına, önceliklerine ve kaynaklarına göre belirlemelidir (ICN 2016a, 3). Araştırmanın amacının belirlenmesi ve paydaşların araştırma sürecine katılımı sektör araştırmalarının başarılı olmasında etkili bir rol oynamaktadır. Araştırma sürecinde bilgi toplama ve paydaşların katılımı konusunda tutarlı olmak, şeffaflığı arttırmaya ve böylece paydaşların yanı sıra otorite üzerindeki yükü azaltmaya yardımcı olabilmektedir (ICN 2016b, 4).

Sektör araştırmalarında kullanılan yöntemler soruştırma, birleşme ve devralma gibi rekabet hukuku incelemelerinde de kullanılabilir. Bununla birlikte, sektör araştırmalarını rekabet hukuku incelemelerinin ikamesi olarak değil tamamlayıcısı olarak görmek gerekmektedir. Zira bir sektör araştırması sonucunda rekabet hukuku incelemesi yapılabilirken bunun tersi de söz konusu olabilmektedir. Nitekim herhangi bir yasal kısıtlama olmadığı sürece otoriteler, bir

sektör araştırması sırasında topladıkları bilgileri, sektörün anlaşılmasında yardımcı olması için uygulama, savunuculuk ve tüketici faaliyetlerinde kullanabilmektedir (ICN 2016a, 39). Böylece otoriteler, yürüttükleri çalışmalarda bilgi toplama konusunda zaman ve kaynak bakımından tasarruf sağlamış olmaktadır.

Bazı rekabet otoriteleri, paydaşlara belirlilik sağlamak amacıyla sektör araştırmasında izlenecek yöntem hakkında kılavuzlar yayınlamıştır² (OECD 2018, 6). Ayrıca, sektör araştırmalarında rekabet otoritelerine yardımcı olması amacıyla ICN tarafından 2016 yılında Sektör Araştırmaları İyi Uygulama El Kitabı ve OECD tarafından 2018 yılında Rekabet Otoriteleri İçin Sektör Araştırmaları Kılavuzu hazırlanmıştır. Diğer yandan, OECD yaptığı bir açıklamayla 2020 yılında³, rekabet otoritelerinin güncel olarak hangi rekabet sorunları ile karşılaştıkları ve bu sorunların çözümünde sektör araştırmalarının nasıl kullanılabileceğine ilişkin bir forum düzenlemeye karar verdiğini duyurmuştur⁴.

Araştırma sürecinde otoriteler tarafından takip edilebilecek adımlara ve en uygun yöntem için dikkate alınabilecek hususlara ilerleyen bölümde yer verilmektedir.

1.1. ARAŞTIRILACAK SEKTÖRÜN VE ARAŞTIRMANIN AMACININ BELİRLENMESİ

Sektör araştırmalarında, araştırma konusu sektörün ve araştırmanın amacının sağlıklı şekilde belirlenmesi, gerek araştırma sürecinde bilgi toplama açısından gerekse de araştırmadan verimli bir sonuç elde etme açısından önem taşımaktadır.

Sektörlerin belirlenmesinde her otorite, kendi iç dinamiklerine göre esnek seçim ve önceliklendirme ilkeleri belirleyebilmektedir. Bu tür ilkeler, faydalı sonuçlar vermesi muhtemel araştırmaları belirleme konusunda otoriteye yardımcı olmaktadır (ICN 2016b, 6). Örneğin, Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi (*Competition and Market Authority, CMA*) (2014, 5) bu konuda dört ilke belirlemiştir: etki, stratejik önem, riskler ve kaynaklar.

² Örneğin, CMA ve CNMC (İspanya) sektör araştırmaları için kılavuz yayınlamıştır.

³ (OECD 2020), "Using market studies to tackle emerging competition issues", <http://www.oecd.org/daf/competition/using-market-studies-to-tackle-emerging-competition-issues.htm>, Erişim Tarihi: 18.09.2020

⁴ Söz konusu forum, tezin sunulduğu tarihten sonra 10.12.2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir. <https://www.oecd.org/daf/competition/using-market-studies-to-tackle-emerging-competition-issues-2020.pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

Sektör araştırmalarının ekonomiye katkısını artırmak için, araştırma için harcanan zaman ve kaynağın, araştırmanın ekonomiye sağladığı kazançtan düşük olmasının gerektiği kabul edilmektedir (Bhatti 2010, 33). Sektör araştırmaları, önemli zaman ve kaynak kullanımı gerektirdiğinden otoritelerin araştırmayı başlatmadan önce kaynaklarını göz önünde bulundurması gerekmektedir (ICN 2016b, 4). Kaynakları verimli kullanmak adına, araştırmaların gerçekten gerekli olduğu durumlarda yapılması, ortaya konan çabaların ve harcamaların karşılığının alınmasına yardımcı olacaktır (Marsden ve Whelan 2007a, 8).

Sektör araştırmaları genel olarak iki şekilde başlatılmaktadır. İlk olarak, incelemeler sonucunda rekabet hukuku araçları ile çözülemeyecek sorunların tespit edildiği hallerde veya medya/kamuoyu ilgisi söz konusu olduğunda otoriteler kendi iradeleri ile araştırma yapabilmektedir (Ünal 2010, 93). Bu açıdan, sektör araştırmalarının proaktif bir yaklaşıma sahip olduğunu söylemek mümkündür (Marsden ve Whelan 2007b, 6).

Ayrıca otoriteler, yasama ve yürütme organları gibi dış kaynaklardan gelen talepler üzerine zorunlu olarak sektör araştırmaları yapabilmektedir. Bu durumun özellikleri, sektör araştırmalarının re'sen başlatılmasına göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; planlama ve araştırmanın sona ereceği zaman hükümet veya yasama organı tarafından belirlenebilmekte veya sektör araştırması özellikle gündemde olan bir konuyla ilgili olduğunda ek kaynaklar kullanılabilir (ICN 2016a, 23).

OECD (2018, 11)'ye göre otoriteler tarafından inceleme yapılacak sektörler belirlenirken, aşağıda sunulan nitelikteki sektörler öncelikli olarak dikkate alınabilecektir:

- Hükümet için öncelikli sektörler,
- Önemli bir değişim geçiren sektörler,
- Çok sayıda kartel vakası yaşanan sektörler,
- Düzenlenen sektörler,
- Kamuoyunun ilgi duyduğu sektörler.

Otoriteler, sektörleri seçerken iç ve dış kaynaklardan yararlanabilmektedir. İç kaynaklar arasında; kurum içi toplantılar, kurum personelinin görüşleri, otoritenin deneyimleri, otoritenin kendi araştırmaları, piyasa izlemeleri ve benzer özelliklere sahip piyasalarda yapılan diğer çalışmalar sayılabilir. Özellikle karmaşık, yeni,

dinamik olan veya sosyal ve ekonomik öneme sahip sektörler söz konusu olduğunda ise dış kaynaklara başvurulabilir. Dış kaynaklar, düzenleyici otoriteler, teşebbüsler, teşebbüs birlikleri, tüketici dernekleri, devlet kurumları, yasama organı, meslek kuruluşları, sendikalar, ticaret odaları, medya ve dış uzmanlar olarak sayılabilir. Sektörlerin seçimi ile ilgili dış kaynaklar ve otoritenin karşılıklı iletişim halinde olması, dış kaynaklardan gelen görüşlerin ve bilgilerin dikkate alındığını gösterme açısından önem arz etmektedir. Bu iletişim, dış kaynakları gelecekte benzer şekilde görüşlerini ve bilgilerini sunmaları için teşvik edecektir (ICN 2016a, 8-9).

Rekabet otoritelerinin sektör araştırmaları yapma nedenleri, yetkileri ve araştırma sonuçlarının neler olabileceğinin gösterilebilmesi amacıyla OECD (2016, 4) tarafından 2015 yılında başlatılan 59 yetki alanından 62 otoritenin katıldığı “Sektör Araştırmaları Anketi” (OECD Anketi) düzenlenmiştir⁵. OECD Anketi (2016, 9)’ne göre aralarında Türkiye’nin de olduğu otoritelerin %68’inin, sektör araştırmaları için özel yetkileri bulunmaktadır. Otoritelerin %26’sı ise rekabeti korumak için sahip olduğu genel yetkiler kapsamında sektör araştırmaları yapmaktadır. Capobianco (2019, 8), OECD’nin sektör araştırmalarının amaçlarını rekabet savunuculuğu, rekabet hukuku incelemesi öncesi araştırma, bilgi toplama ve *ex-post* değerlendirme olarak gruplandığını belirtmektedir.

ICN (2016a, 4)’e göre ise sektör araştırmaları aşağıdaki amaçlarla yapılabilmektedir:

- Otoritenin sektörle ilgili bilgi ve uzmanlığının artırılmasını sağlamak ve sektöre yaklaşımını belirlemek⁶,
- Tüketicileri sektör hakkında bilgilendirmek,
- Rekabetçi bir şekilde işlemeyen sektörlerle yönelik kamu çıkarlarını veya ilgisini ele almak,
- Düzenleyici otoriteler ya da yasa koyucular tarafından yapılacak düzenlemeler söz konusu olduğunda rekabet savunuculuğu yapabilmek için düşünce geliştirmek,
- Teşebbüsleri rekabet yasalarını ihlal etmeyen, ancak sektörde rekabet sorunlarına yol açan davranışlarını durdurmaya teşvik etmek.

⁵ Şili (TDLC) ve Yeni Zelanda rekabet otoritelerinin sektör araştırması yapma yetkisi olmadığından analizlere dâhil edilmemiştir.

⁶ Forrester (2010, 41)’a göre sektör araştırmaları, bilgi toplamak için kullanılan araçlar olmalıdır.

Söz konusu amaçlar, sektör seçiminde etkili olabilmektedir. Otoriteler, savunuculuk amacıyla araştırma yapmak istediğinde düzenlenen sektörlere veya rekabete aykırı davranış olduğu düşünülen sektörlere odaklanabilmektedir. Bu noktada, sektörü düzenleme yetkisine sahip kamu otoritesiyle iletişim halinde olmak gerekmektedir (Licetti vd. 2017, 85).

Amaç bilgi sahibi olmak ise otoriteler, önemli birleşme işlemleri olan yoğunlaşmış sektörlerde ya da dijital sektörler gibi gelişmekte olan sektörlerde araştırma yapabilmektedir⁷ (OECD 2018, 10). Sektör araştırmaları, dijital sektörlerle yönelik bilginin artırılmasını, dijital değer zincirindeki işleyişin ve rekabetçi güçlerin anlaşılmasına katkı sağlayabilecektir (Capobianco ve Nyeso 2018, 27). Bir sektörle ilgili bilgi sahibi olmak ise sektörde bir sorun ortaya çıktığında otoritelerin geçici önlemlerle daha hızlı müdahale edebilmesine yardımcı olabilecektir⁸ (O’Keeffe 2018, 76).

Bunun yanında, otoriteler ortak amaçlar doğrultusunda ortak çalışmalar da yürütebilmektedir. Belirli bir sektörle ilgili farklı yetki alanlarında aynı endişeler mevcut olduğunda (örneğin, coğrafi kapsamı bir ülkeyi geçen sektörler için), birden fazla otorite ortak sektör araştırması yapabilmektedir (ICN 2016a, 11). Örneğin, Almanya ve Fransa rekabet otoriteleri 2016’da “Rekabet Hukuku ve Veri” araştırmasında ortak hareket etmiştir⁹. Otoriteler aynı yetki alanında bulunan düzenleyici kurumlarla da ortak sektör araştırması yapabilmektedir (OECD 2017, 11). Kanada Rekabet Bürosu ile Kanada Ulusal Enerji Kurulu’nun 2014 yılında propan piyasalarıyla ilgili yürüttüğü çalışma buna örnek olarak gösterilebilir¹⁰. CMA ve Finansal Davranış Otoritesi tarafından da küçük ve orta büyüklükteki

---

⁷ Rekabet Kurumu, aynı amaçla 30.01.2020 tarihinde “Dijitalleşme ve Rekabet Politikası Raporu” ve 16.07.2020 tarihinde “E-Pazaryerleri Platformları Sektör Raporu” hazırlamak için çalışmalara başladığını duyurmuştur. bkz. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/rekabet-kurumu-dijitallesme-ve-rekabet-p-874d77d25943ea118119005056b1ce21> ve <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/rekabet-kurulu-tarafindan-e-pazaryeri-pl-b792ce1d38c7ea11811c00505694b4c6>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

⁸ Yazara göre, sektör araştırmaları dışında Hollanda Rekabet Otoritesinin kullandığı geçici önlemler arasında ön soruşturma, koşullu birleşme onayı ve taahhüt kararı bulunmaktadır.

⁹ https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/DE/Berichte/Big%20Data%20Papier.pdf?__blob=publicationFile&v=2, Erişim Tarihi: 13.09.2020

¹⁰ Kanada Rekabet Bürosu/Kanada Ulusal Enerji Kurulu (2014), “Propane Market Review Final Report”, <https://www.nrcan.gc.ca/sites/www.nrcan.gc.ca/files/files/pdf/propane/PropaneFinalReport-eng.pdf>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

işletmeler için bankacılık hizmetlerine yönelik ortak bir araştırma yapılmıştır¹¹. Farklı otoritelerin ortak araştırmalar yapmasının, karşılıklı olarak deneyimlerin aktarılmasına ve araştırma sürecinin hızlanmasına katkıda bulunabilmesi bakımından oldukça faydalı bir yöntem olduğu düşünülmektedir.

1.2. KAPSAMIN BELİRLENMESİ VE PLANLAMA

Başarılı bir araştırma için, otoritenin kaynaklarını etkin bir şekilde oluşturması ve dağıtması, araştırmanın kapsamını belirlemesi ve araştırmayı iyi bir şekilde planlaması gerekmektedir.

Araştırma konusu seçildikten sonra, otoritelerin öncelikle araştırma ekiplerini belirlemeleri gerekmektedir. Araştırma ekipleri, sektör araştırmalarında beceri ve deneyime ve/veya araştırılacak sektörle ilgili bilgiye sahip olan otorite personeli veya uzmanlardan oluşturulmaktadır (ICN 2016a, 14). OECD Anketi (2016, 11)'ne cevap veren Rekabet Kurumu (Kurum) da dâhil 28 otorite, araştırmanın yapılacağı sektöre göre otorite içinde yer alan çeşitli birimlerden oluşturulan geçici ekiplere başvurmaktadır. 6 otorite ise araştırma ekiplerini sadece uygulama personelinden oluşturmaktadır. ICN (2016a, 14), araştırmalar için kalıcı şekilde ekip oluşturmanın ise uygulama ve sektör araştırması ekipleri arasında sınırlı bir iletişime yol açabileceğini ve genel bir rekabet politikası belirlenmesinde risk oluşturabileceğini ifade etmektedir.

Otoriteler, ekipleri oluştururken sektör araştırmasına yardımcı olmak için sektör araştırma kuruluşları, akademisyenler, ekonomik ve hukuki danışmanlar ve diğer kamu personelleri gibi dış sağlayıcılardan da yararlanabilmektedir. ICN Sektör Araştırmaları Projesi anketine cevap veren otoritelerin yaklaşık yarısı, dış sağlayıcıları kullandıklarını belirtmiştir (ICN 2009, 62). Bu durumun gerekçesi olarak otoriteler tarafından en sık belirtilen iki neden, i) dış sağlayıcıların sektör araştırmalarına getirebileceği sektör bilgisi veya uzmanlığı, ii) otoritenin çalışmanın tamamını veya bir kısmını yapacak insan kaynaklarından yoksun olması olarak sıralanmaktadır.

Otoriteler, sektör araştırmasının tamamını ya da bir bölümünü dış sağlayıcılara yaptırabilmektedir. ICN (2016a, 15), bazı otoritelerin, politik olarak tartışmalı

¹¹ CMA (2014), "Banking services to small and medium-sized enterprises market study", https://assets.publishing.service.gov.uk/media/53eb6b73ed915d188800000c/SME-report_final.pdf, Erişim Tarihi: 24.09.2020

bir konu olduğu ve bir dış sağlayıcının bağımsızlığının gerektiği durumlarda, otoritelerin araştırmayı dış sağlayıcıya yaptırmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Ancak, araştırma görevini tamamen dış kaynaklara vermenin otoritenin gelişimini kısıtlayıcı ve maliyetli olabileceği düşünölmektedir.

Sektör araştırması ekiplerinde, ekip üyeleri için net roller ve sorumluluklar belirlenmelidir (CMA 2010, 8). Bu sayede planlama süreci daha basit ve etkili olacaktır. Ayrıca, ekip üyeleri belirli aralıklarla toplantılar düzenlemelidir. Bu toplantılar, araştırma planını gözden geçirmeyi, ekip üyelerinin görüşlerinden yararlanmayı, araştırmanın potansiyel sonuçlarının tartışılmasını ve ortak bir sahiplenme duygusunu sağlayacaktır (ICN 2016a, 17).

Araştırma ekibinin görevlerinden biri araştırmanın kapsamını belirlemektir. Araştırma kapsamında hangi konuların kapsam dışında kalacağına karar vermek, hangi konuların araştırmaya dâhil edileceği kadar önemlidir (ICN 2016a, 18). Bu bakımdan kapsamın net şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu aynı zamanda, otoritenin şeffaflık, hesap verebilirlik ve kurumsal itibarının korunması için de gereklidir (Ünal 2010, 94). Ancak kapsam belirlenirken esneklik de sağlanmalıdır. Zira süreç ilerledikçe ve kullanılan farklı yöntemler için farklı kaynaklar gerektiğince araştırmanın kapsamı daraltılabilmekte veya genişletilebilmektedir (OECD 2017, 10). Kapsamın olması gerekenden dar veya geniş belirlenmesi durumunda, araştırmanın kalitesinde ve sonuçların zamanında elde edilmesinde sorunlar yaşanma ihtimali bulunmaktadır (ICN 2016a, 18).

Araştırmanın kapsamının belirlenmesinde kaynakların seviyesi ve araştırma için öngörölen süre de önemlidir (OECD 2017, 10). Bununla birlikte, ICN (2016a, 19) tarafından, sektör araştırmaları için standart bir süre belirlemenin zor olduğu ve dolayısıyla tavsiye edilmediği belirtilmektedir. Çünkü araştırmaların süresi sektörün özelliklerine, incelenecek konulara ve paydaşlardan bilgi toplamak için geçen süreye bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir.

Sektör araştırması sürecinde diğer bir aşama ise planlamadır. Sektör araştırmalarının başarılı bir şekilde yürütölmesini sağlamak için, iyi belirlenmiş yönetim ve planlama süreci oluşturmak gerekmektedir. Zamanında veya asgari bir gecikmeyle çalışmalarını yürütmek, otoritenin kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmayı ve araştırmadan elde edeceği faydaları arttırmasını sağlamak bakımından önemlidir (ICN 2016a, 20).

Sektör araştırması başlatılmadan önce ekipler tarafından sektörle ilgili hipotezler geliştirilmelidir. Hipotezler, araştırma planının yapılmasında, bilgi toplama ve analiz yönteminin seçiminde yol gösterici olmaktadır (Bhatti 2010, 29). Ekiplerin hipotezlerini geçmiş vakalara dayanan bilgiler, diğer yetki alanlarında yapılan çalışmalar ve sektörle ilgili geçmiş araştırmalar oluşturabilmektedir (OECD 2017, 11).

ICN (2016b, 8)'e göre, ekipler tarafından yapılması beklenen eylemleri ve sorumlulukları belirleyen ve önemli maddeleri içeren, ayrıntılı bir plan hazırlamak faydalı olmaktadır. Araştırma sürecinde dikkate alınması gereken bazı önemli noktalar şunlardır (ICN 2016a, 20):

- Çalışma ne zaman kamuya açıklanacak,
- Bilgi talepleri ne zaman çıkarılacak ve cevaplar ne zaman istenecek,
- Bilgi analizi ne zaman tamamlanacak,
- Ekip istenen sonuçlara ne zaman karar verecek,
- Açık oturumlar¹², çalıştaylar veya istişareler gibi etkinlikler ne zaman gerçekleşecek,
- Nihai raporun hazırlanması ne zaman başlayacak ve yayınlanacak,
- Etkilerin takibi için yapılacak faaliyetler ne zaman yürütülecek.

Araştırma sürecinde ekipler, sektörle ilgili bilgiler edindikçe araştırma planını, bilgi toplama ve analiz stratejisini sürekli gözden geçirmeli ve gerektiğinde güncellemelidir (OECD 2018, 6).

Daha önce ifade edildiği gibi, her sektör araştırmasının kendine özgü özellikleri vardır ve her araştırmada kullanılan yöntemler farklılık gösterebilmektedir. Ancak, araştırma yapılacak sektörün yapısı, paydaşları, tüketici özellikleri gibi hususlarda diğer yetki alanlarında yapılmış benzer araştırmalar varsa bu araştırmaların incelenmesi seçilecek yöntemlerin belirlenmesinde kolaylık sağlayabilecektir (OECD 2017, 11).

Sektör araştırmalarının kapsamı ile ilgili olarak değinilmesi gereken diğer bir husus da ilgili pazar tanımlarıdır. Sektör araştırmalarında pazar tanımlarının gerekli olup olmadığı belirsizdir. İleride gerçekleşebilecek birleşmeleri veya teşebbüslerin rekabet karşıtı davranışlarını etkileyebilecek sektör araştırmalarında

¹² Marsden ve Whelan (2007b, 8)'a göre sektördeki gerçek sorunlar konusunda daha etkili oldukları için bir teşebbüs veya tüketici grubu ile yapılan toplantılar, kamuya açık toplantılara tercih edilmelidir.

pazarları tanımlamak risklidir (OECD 2017, 10). Bununla birlikte, bazı otoriteler kanıtları toplama ve ekonomik analiz için çerçeve sağlamak adına her sektör araştırmasında pazarları tanımlamaktadır. Örneğin; CMA, sektör soruşturmasında (*market investigation*) ilgili pazarları tanımlamaktadır (Whish and Bailey, 2018, 488). Bu durum, CMA'nın sektör soruşturmasında yaptırım uygulama yetkisinin olmasından ve ilgili pazar tanımının sonuca etki edebilmesinden kaynaklanmaktadır (OECD 2017, 10).

1.3. PAYDAŞ KATILIMININ PLANLANMASI VE ARAŞTIRMANIN BAŞLATILMASI

ICN (2016a, 25) tarafından paydaş şöyle tanımlanmaktadır:

“Paydaş, piyasada çıkarı olan veya etkileyen ve/veya piyasadan ve/veya sektör araştırmasının odağını oluşturan konulardan ve/veya araştırmadan çıkabilecek sonuçlardan etkilenebilecek herhangi bir kurumsal veya normal birey, birey grubu (otoritenin içinde ya da dışında olsun), organizasyon veya organizasyon grubunu ifade eder.”

Paydaşlar, araştırma sürecinin her aşamasında sektör hakkında bilgi edinmek ve sektörü anlamak için ekiplerin başvurabileceği en önemli bilgi kaynağıdır. CMA (2010, 8)'ye göre, paydaşların araştırmaya katılması, “*teşebbüsler, teşebbüs birlikleri, tüketici birlikleri ve devlet kurumları gibi ilgili taraflara aktif olarak danışmanlık yapmak ve görüşlerini dikkate almak*” anlamına gelmektedir.

Paydaşların sürece katılımı, bilgi toplama, analiz, sorunların belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde son derece önemlidir. Paydaşların sektörün işleyişine yönelik sağladığı bilgiler ve sektör araştırmalarının bulgularına ve sonuçlarına verdikleri tepkiler araştırmanın başarısında kilit rol oynayabilmektedir. Bu durum, özellikle otoritelerin bilgi sağlanması konusunda paydaşları zorlama yetkisine sahip olmadığı yetki alanlarında geçerlidir (ICN 2016a, 25). Diğer yandan, paydaşlarla etkileşim halinde olmak, otoritenin şeffaflığının artmasını ve yapılacak önerilerin paydaşlar tarafından kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır (CMA 2010, 8).

Önemli paydaşların araştırmanın başında belirlenmesi gerekmektedir (OECD 2018, 7). Bu bakımdan, sektör araştırmasını kamuoyuna duyurmak ve seminerler, çalıştaylar vb. düzenleyerek kamuya açık şekilde bilgi almak, önemli bir paydaşın gözden kaçmamasında etkili olacaktır (ICN 2016a, 27). Ekipler paydaşları,

araştırmaya olan yakınlıklarına ve onlarla katılımın hangi seviyede planlandığına göre ayırabilir. ICN (2016a, 28) tarafından, paydaşların katılım seviyesine ve katılım yöntemine ilişkin yaptığı sınıflandırma ise Ek-1’de sunulmaktadır.

Gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra otoriteler araştırmayı resmi olarak başlatmalıdır. Otoriteler, araştırmayı basın bülteniyle, otoritenin web sitesinde yapılan duyuruyla veya diğer iletişim araçlarını kullanarak başlatabilir. Yapılacak duyuruda, araştırmanın kapsamı, nedenleri, öngörülen süresi, olası sonuçları ve araştırmayla ilgili daha fazla bilgi edinmek için iletişim kanalları gibi araştırma hakkında temel bilgiler yer almalıdır (OECD 2018, 7).

Diğer yandan, bir araştırmanın başında hangi sonuçların ortaya çıkacağını belirlemek mümkün olmasa da olası sonuçların belirtilmesi, paydaşların sektör araştırması ile rekabet hukuku incelemesi arasındaki farkları daha net bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilecektir (ICN 2016a, 30).

1.4. BİLGİ TOPLAMA VE ANALİZ

1.4.1. Bilgi Toplama Yöntemleri

Sektörle ilgili analiz ve değerlendirmeler, elde edilen bilgiler üzerine yapılmaktadır. Bu bakımdan bilgi toplama, sektör araştırmalarının en önemli aşamasıdır. Bilgi toplarken kullanılan tekniklerin kapsamı ve çeşitliliği, otoritelerin yetkilerine, araştırmanın amacına ve paydaşların piyasadaki rolüne göre farklılık göstermektedir.

OECD (2017, 13), sektör araştırmalarında bilgi toplamının rekabet hukuku incelemesi için bilgi toplamaktan iki ana yönden ayrıldığını belirtmektedir. Bunlardan birinci farklılık her otoritenin sektör araştırması için paydaşlardan bilgi sağlamalarını zorlayacak bir yetkiye sahip olmamasıdır. Araştırma için toplanacak bilgileri sağlamak paydaşlar için zorunlu olabilmekte veya gönüllülük esasına dayanabilmektedir. Bilgi sağlamanın zorunlu olmadığı durumda, paydaşlara ulaşmak için anketler, görüşmeler gibi yöntemler etkili bir araç olmaktadır.

Yetkisi olan otoriteler bakımından ise zorunlu bilgi talepleri, sektör araştırması ekipleri için başka türlü elde edilemeyecek bilgileri almak için etkili bir araç olabilmektedir (OECD 2018, 12). OECD Anketi (2016, 13)’ne katılan otoritelerin neredeyse tamamının sektör araştırması için bilgi talep etme yetkisi bulunurken,

paydaşların bilgi talebini cevaplamaması durumunda %80'i (48 otorite) yaptırım uygulayabilmektedir.

İkinci farklılık ise, sektör araştırmalarının rekabet hukuku incelemelerine nazaran daha geniş kapsamlı yürütülmesidir. Dolayısıyla, sektör araştırmalarının daha geniş bir öneri ve çözüm seçeneği mevcuttur. Bu nedenle sektör araştırmalarında ekiplerin daha çeşitli veri toplama sürecine girişmeleri gerekebilmektedir (OECD 2017, 13).

Hem zorunlu hem de gönüllü yaklaşımlarla bilgilere daha kolay ulaşmak için teşebbüslere katılımlarının neden önemli olduğunu açıklamak gerekmektedir (OECD 2017, 19). Araştırma ekiplerinin sektörün işleyişine yönelik yanlış bir algıya sahip olması ve yanlış teşhis koyması teşebbüsleri olumsuz anlamda etkileyebilecektir (Bhatti 2010, 49). Bu itibarla esasen sektör araştırmasına katılım sağlamak teşebbüslerin de menfaatine olacaktır.

Sektör araştırması, gerek otoritelere gerekse teşebbüslere bir yük getirmektedir (Forrester 2010, 40). Bu nedenle, paydaşlara gereksiz yük getirmemek adına, çok fazla bilgi içeren veya çok uzun olan bilgi taleplerinden kaçınılmalıdır (ICN 2016a, 38). Bunun için Forrester (2010, 40), soruların taslağının sektör üyeleriyle birlikte hazırlanmasının faydalı olacağını söylemektedir. Bu tarz bir yöntemin aynı zamanda araştırma ekiplerinin bilgi taleplerinde sürekli düzeltmeler yaparak iş yükünün artmasının da önüne geçeceğini söylemek mümkündür.

Araştırma ekipleri, araştırma sürecinde alanında uzmanlaşmış kişilere danışarak gerekli olabilecek bilgiler hakkında tavsiyeler alabilirler. Bazı otoriteler istatistikçiler, finansal analistler ve ekonomistler gibi uzmanlara sahiptir (ICN 2016a, 33). Van der Woude (2015, 69)'a göre, enerji, ilaç ve gıda ürünleri gibi sektörlerde yapılan araştırmalardaki analitik faaliyetlerde ekonomistlerin bulunması gerekmektedir.

Diğer yandan otoriteler, otorite dışından alanında uzman kişileri de araştırmaya dâhil edebilmektedir. Dış uzmanlar, belirli konularda araştırma, analiz ve anket yaparak, araştırma ekipleri için hakemlik yaparak veya araştırma taslağı oluşturarak araştırmaya katkı sağlayabilmektedir (OECD 2017, 11). Örneğin Birleşik Krallık, araştırmalarında dış uzmanlardan yararlanmaktadır (Bhatti 2010, 26). Araştırma konusu özellikle, teknik bilgi gerektirdiğinde veya otoritenin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı durumlarda bu yöntem tercih edilebilir.

Bu, aynı zamanda araştırmanın etki alanının artmasını da sağlayacaktır.

ICN (2016a, 33), bilgi toplamaya başlamadan önce sektör araştırması ekibi tarafından aşağıdaki hususların gözden geçirilmesini önermektedir:

- İlgili piyasalar hakkında bilgisi olan herhangi bir otorite personeline danışma,
- Hangi bilgilerin mevcut olduğunu ve sektör araştırmasının amaçları için nelerin gerekli olduğunu göz önünde bulundurma,
- Olası bilgi kaynaklarını göz önünde bulundurma,
- Bilgi toplama ve analiz için gerekli olan süreyi dikkate alma,
- İstenecek bilgilerin kapsamına karar verirken paydaşların üzerindeki yükleri ve maliyetleri dikkate alma,
- Kamuya açık çalıştaylarda halka ve paydaşlara ulaşma ve kamuoyu görüşü için çağrı yapma.

Sektör araştırmalarında, paydaşlardan –özellikle teşebbüslerden- gelen bilgiler, genellikle otoriteler tarafından korunmaktadır. OECD Anketi (2016, 13)’ne katılan rekabet otoriteleri, paydaşlardan gelen hassas ve/veya gizli bilgileri korumak için standart prosedürleri veya kuralları olduğunu bildirmektedir¹³. Ayrıca, 46 (ankete katılanların %77’sini oluşturmaktadır) otorite bu tip bilgilerin korunması konusunda, sektör araştırmaları ile rekabet hukuku incelemeleri arasında bir fark gözetmediğini belirtmektedir (OECD 2016, 14).

Sektör araştırmasında elde edilen bilgiler, bazı koşullara bağlı olarak rekabet hukuku incelemelerinde kullanılabilir. OECD Anketine katılan 43 otorite gizli ve/veya hassas olmayan bilgileri sonraki rekabet hukuku incelemelerinde kullandığını, 38 otorite ise gizli ve/veya hassas bilgileri sonraki incelemelerinde kanıt olarak kullanabileceğini ifade etmiştir (OECD 2016, 15-16).

Hassas ve/veya gizli bilgiler söz konusu olduğunda otorite tarafından uygulanacak korumalar paydaşlara iletilmeli ve bu konuda koruma yetkisi veren yasa veya politikalar belirtilmelidir. Bu, gerek paydaşların gizli bilgileri otoriteye sunmak için teşvik edilmesine gerekse sektör araştırması ekibi ve diğer personelin bilgilerin kullanımında daha dikkatli olmasını sağlamaktadır (ICN 2016a, 39).

Bir otorite ile diğer düzenleyici kurumlar benzer konular üzerinde araştırmalar yürütebilmektedir. Keza bir otorite, aynı sektör için bir rekabet soruşturması ile

---

¹³ Kosta Rika (SUTEL) hariç.

paralel olarak sektör araştırması yürütebilmektedir. CMA (2010, 10)'e göre bu tip durumlarda ekipler, bilgi taleplerini koordine ederek ve birlikte çalışarak tekrardan kaçınılmalıdır. Bununla birlikte her iki süreçte, farklı yasal kısıtlamalar, farklı amaçlar ve elde edilen bilgiler için farklı korumalar söz konusu olabilmektedir. Bu durumda paydaşlardan bilgiler istenirken, iki süreç arasındaki farklılıklar belirtilmelidir.

Ayrıca, sektör araştırmalarında otoriteler arasında işbirliği olması araştırmanın başarısına katkıda bulunacaktır. Otorite için yeni sayılan veya herhangi bir araştırma yapılmamış olan belirli bir sektörle ilgili daha önce araştırma yapmış olan otoritelerle iletişime geçmek ve deneyimlerinden faydalanmak yararlı olabilir. Otoriteler arasındaki işbirliği, otoritelerin sektör hakkında bilgi sahibi olmasına katkıda bulunurken kaynakların daha etkin kullanılmasını da sağlayacaktır. Ancak, otoriteler arasında bilgi alışverişi yapılırken kritik bilgilerin gizli tutulmasına dikkat edilmelidir.

Öte yandan, sektör araştırması ekipleri, literatür taraması ya da otorite ve diğer devlet kurumları tarafından tutulan bilgilerin incelenmesi yoluyla mevcut bilgileri toplayabilmektedir (ICN 2016a, 36). Bunun yanında, araştırmada bilgi toplama aşamasında en çok ihtiyaç duyulan yeni bilgilere ulaşılmasıdır. Otoriteler analiz aşamasında kullanmak üzere yeni bilgileri çeşitli bilgi toplama yöntemlerinden faydalanarak elde edebilirler.

ICN (2016a, 36) tarafından belirtilen yeni bilgileri elde etme yolları şunlardır:

- Anketler tasarlamak ve yayınlamak,
- Odak grupları, çalıştaylar, seminerler, toplantılar ve/veya görüşmeler yapmak,
- Bilgi taleplerinde bulunmak,
- Paydaşları, tüketiciyi ve tarafları içeren geniş kapsamlı anketler gerçekleştirmek,
- Belirlenen konularda kamuya açık çağrılar yapmak,
- Gizli müşteri araştırmaları yapmak¹⁴,
- (Otoritelerin gerekli yasal yetkilere sahip olduğu yerlerde) Önceden haber vererek veya haber vermeksizin yerinde incelemeler yapmak.

En sık kullanılan bilgi toplama yöntemlerine aşağıda kısaca değinilmektedir.

---

¹⁴ Belirli bir piyasada belirli bir ürünü satın almaya çalışır gibi görünerek piyasa hakkında bilgi edinme deneyimidir (Bhatti 2010, 30).

- *Geçmiş araştırması*

Geçmiş araştırmasının birincil kaynakları, gerek otoritenin kendisi tarafından gerek diğer otoriteler tarafından yapılan sektör araştırmaları ve rekabet hukuku incelemeleri, devlet kurumlarında bulunan analiz ve veriler, şikâyetler ve kamuya açık bilgilerdir (OECD 2018, 12). Geçmiş vakalardan elde edilen bilgiler, ileride ele alınacak konuları belirlemede kullanılabilir (Bhatti 2010, 56). Elde edilen bilgiler sonrasında araştırma planlarında değişiklik yapılabilecektir. Sektörle ilgili ilk izlenimler diğer bilgi toplama yöntemlerinin belirlenmesinde de etkili olabilmektedir. Örneğin, az sayıda paydaşı olan bir sektör için görüşmeler ve ayrıntılı bilgi talepleri, çok sayıda farklı tüketiciyi içeren bir sektör içinse anket kullanmak daha uygun olabilmektedir (OECD 2017, 16).

- *Paydaş görüşmeleri ve istişareler*

Paydaşlarla yapılan görüşmeler, çoğu sektör araştırmasında bilgi toplamak için ana kaynaklar arasındadır. Paydaş görüşmeleri, paydaşların endişelerini belirlemek, hipotezleri geliştirmek, ek paydaşları belirlemek ve ilgili durumlarda anketleri test etmek için etkili bir araç olabilmektedir (OECD 2018, 12). Ekipler, paydaşların katkısı olmadan analiz yapmaya yetecek veriye bilgiye sahip olsalar bile paydaş katkısı, sektör katılımcılarının bakış açısını anlamak ve paydaşların olası diğer problemlerinin anlaşılması açısından önemlidir.

Sektör kuruluşları üyelerini bilgi paylaşmaya teşvik edebileceğinden, bilgi toplama faaliyetleri için ekipler ile sektör kuruluşları arasındaki işbirlikleri önem arz etmektedir. Otoriteler; üreticilerden, tüketicilerden ve düzenleyici kurumlardan temsilcilerin bulunduğu oturumlar düzenleyerek tartışmalı konuların paydaşlar tarafından dile getirilmesini sağlayabilirler. Otoriteler, bazen de bilgi düzeyine ve rekabet kurallarına aşinalıklarına göre farklı paydaş gruplarıyla ayrı görüşmeler yapmayı tercih edebilmektedir (OECD 2017, 17).

- *Bilgi Talepleri*

Bilgi talepleri gerek sektör araştırmalarında gerekse rekabet hukuku incelemelerinde en çok kullanılan yöntemdir. Ekipler, bilgi almak için genel duyurular ya da özel bilgi taleplerini kullanabilmektedir. OECD (2017, 18) tarafından, bilgi taleplerinin, dağıtım zincirinde birden fazla seviye bulunan sektörlerde yaygın olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. Daha ayrıntılı genel duyuruların ise paydaşların az olduğu veya çok karmaşık sorunları olan sektörler için daha uygun olduğu belirtilmektedir.

Araştırmalarda sıklıkla kullanılan nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesi analizleri güçlendirmektedir (CMA 2010, 10). Bununla birlikte, kaynak yoğun ve geniş kapsamlı bilgi talepleri, paydaşların yükünü artırabilecek ve sektör araştırmasının sonraki aşamalarına katılma isteklerini azaltabilecektir (OECD 2017, 18). ABD’de FTC (*Federal Trade Commission*) tarafından, paydaşlara fazla yük getirmeyeceğinden emin olmak adına gönderilmeden önce bilgi talepleri için maliyet/fayda analizi yapılmaktadır (OECD 2016, 22).

- *Anketler*

Anketler, sektör araştırmaları için yaygın bir veri toplama yöntemidir. Özellikle çok çeşitli ve fazla sayıda paydaşın olduğu sektörler için daha da önemli hale gelmektedir (OECD 2018, 13). Anketler, analizler için nicel veri seti oluşturmaktadır (OECD 2017, 21). Hedef kitle, anket tekniği, soruların formatı ve içerik gibi, çok çeşitli anket parametreleri vardır.

Hem katılımcıların hem de anketten elde edilen verileri analiz eden sektör araştırması ekiplerinin üzerindeki yükü asgariye indirmek için anket gerekenden daha uzun olmamalıdır (OECD 2017, 21). Zira amaca uygun olmayan anketler; zaman ve kaynak israfına neden olmakta ve araştırma sürecinin meşruiyetine zarar vermektedir (Marsden ve Whelan 2007b, 8).

Verimli bir sonuç almak için anketi cevaplamaı istenilen katılımcıları doğru belirlemek önemlidir. OECD (2012, 34)’ye göre, katılımcıların, anketin kendileri için endişe verici olmayan konulardan oluştuğunu düşündüğu durumlarda isteksiz davranma ihtimali bulunmaktadır.

OECD (2017, 22), anketlerin odak grupları, çevrimiçi anketler, telefon yöntemleri (otomatik yanıtlar veya röportajlar), posta yoluyla gönderilen anketler veya saha röportajları aracılığıyla yapılabileceğini belirtmektedir. Anket soruları yaygın olmayan kavramlardan oluşmamalı, sorular basit bir şekilde dile getirilmeli ve mümkün olduğu kadar az soru bulunmalıdır. Katılımcılara nicel sorular, nicel olarak açıklanabilecek kapalı nitel sorular ve açık nitel sorular sorulabilmektedir (OECD 2017, 22). Açık uçlu sorular, yanıtlar için seçenekler sunmadığından, katılımcılara kendilerinden beklenen yanıtın türü hakkında net bir fikir vermelidir¹⁵.

---

¹⁵ <https://www.pewresearch.org/methods/u-s-survey-research/questionnaire-design/> Erişim Tarihi: 13.09.2020

Otoriteler, anketleri piyasa araştırma şirketlerine yaptırabilmekte ya da sektör araştırması ekipleri kendisi anket yapabilmektedir. Araştırma ekipleri tarafından, bilgi talepleri veya anketler yoluyla sağlıklı bir veri elde edilemediği durumlarda veya bu verileri desteklemek amacıyla alternatif bilgi toplama yöntemleri de kullanılabilir. Bunlardan biri, Bloomberg, Nielsen gibi üçüncü taraf veri sağlayıcılarıdır (OECD 2017, 27). Diğer seçenekler ise internet ürün aramaları ve gizli müşteri araştırmalarıdır. Düzenleyici mevzuat da, düzenlenen sektörlerin rekabet koşullarını ve sorunlarını anlamak için incelenebilmektedir (OECD 2018, 14).

Buraya kadar bahsedilen bilgi toplama yöntemlerinin avantajları ve dezavantajları Ek-2’de sunulmaktadır (ICN 2016a, OECD 2017).

1.4.2. Analiz Yöntemleri

Araştırma ekipleri, analize dâhil etmeden önce bilgilerin araştırma için yeterli olup olmadığını değerlendirmelidir. Bilgilerin yeterli olmadığı durumlarda bilgileri toplamaya devam etmelidir (ICN 2016a, 41). Bilgiler toplandıkça, araştırma ekibinin analiz yöntemine ilişkin planını değiştirmesi gerekebilir. Örneğin; sektörde yüksek yoğunlaşma oranları tespit edildiğinde ve düzenlemelerin rekabet engelleri oluşturduğu durumlarda, sektördeki düzenlemelerin rekabet üzerindeki etkileri bakımından değerlendirilmesi gerekebilir (OECD 2017, 28).

Bir sektördeki sorunlar, teşebbüs ve tüketici davranışlarından, sektörün yapısından ve düzenlemelerden kaynaklanabilmektedir. OECD (2017, 28), sektör araştırmalarında kullanılan analiz yöntemlerini sektör, arz ve talep yapısının analizi, fiyat analizi ve düzenlenen sektörlerde düzenlemelerin analizi olarak sınıflandırmaktadır¹⁶. Ayrıca, karmaşık sektör araştırmalarında, birden fazla piyasa veya piyasaların birden fazla boyutu analiz edilebilmektedir (ICN 2016a, 41).

1.4.2.1. Sektör Yapısının Analizi

Sektör yapısının analizi tedarikçilerin, tüketicilerin ve ürünün veya hizmetin özelliklerinin incelenmesini kapsamaktadır. Bir sektörün yapısını ortaya koymak, gerek araştırma ekibi için gerekse paydaşlar açısından faydalı olacaktır. Sektör

---

¹⁶ Araştırma ekipleri, bu analizleri yaparken betimsel istatistikler ve ekonomik modellemeler gibi nicel tekniklerden yararlanabilmektedir (ICN 2016a, 41).

hakkında genel bilgi vermek için diyagramlar, tablolar ve diğer görsel yöntemler kullanılabilir (OECD 2018, 14).

Sektörün tedarik tarafında, üretim ve dağıtım zincirinin farklı aşamalarında yer alan üreticiler, dağıtıcılar ve perakendeciler gibi tedarikçiler ortaya konulmalıdır. Ayrıca bir piyasadaki yoğunlaşma seviyesi, dikey bütünleşme, piyasaya giriş, çıkış ve genişleme koşulları, düzenlemeler ve hükümet politikaları, bilgi asimetrisi, geçiş maliyetleri ve dengeleyici unsurlar, sektörün yapısal özelliklerinin ortaya konulmasında incelenebilecek hususlardır (Whish ve Bailey 2018, 474). Diğer yandan, analizi kolaylaştırmak için teşebbüsler büyüklüklerine, iş modellerine, davranışlarına veya konumlarına göre gruplandırılabilir (OECD 2017, 31).

Tüketici özellikleri belirlenirken tüketiciler tercihlerine, piyasaya ne kadar katılım gösterdiklerine, kullanabildikleri alternatiflere ve davranışlarına göre kategorilere ayrılabilir. Sınıflandırma; sektörün tanımlanması, talebin ikame edilebilirliği, piyasa başarısızlığı ve tüketicinin korunması sorunlarının belirlenmesi konusunda yardımcı olmaktadır (OECD 2018, 14).

Ürün veya hizmet özellikleri de sektördeki rekabet koşulları üzerinde etkili olabilmektedir. Piyasa başarısızlıkları, bazı ürün özelliklerinden kaynaklı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu açıdan fiyat, kalite, çeşitlilik, yenilikçilik, satış sonrası hizmetler gibi ürün özellikleri üzerinde rekabetin ne düzeyde olduğunun tespiti önem taşımaktadır (OECD 2017, 35).

1.4.2.2. Arz Odaklı Analiz

Bir sektörün ya da piyasanın rekabetçi olup olmadığını değerlendirmek için, giriş ve genişlemenin önündeki engeller ve teşebbüsler arasındaki koordinasyon potansiyeli gibi arz tarafında incelenmesi gereken konular bulunmaktadır (OECD 2017, 43).

Giriş ve genişlemelerde sektörün özelliklerinden kaynaklanan engeller (örneğin, patentler) olabileceği gibi düzenlemelerden kaynaklanan engeller de olabilmektedir. Makul bir süre zarfında piyasaya giriş veya genişleme olasılığının olması yerleşik teşebbüslerin piyasa gücünü kullanmalarını önlemeye yardımcı olmaktadır (OECD 2018, 15). Bununla birlikte, CMA tarafından da belirtildiği üzere, son zamanlarda önemli bir giriş yapılmamasının piyasada giriş engelleri olduğu anlamına gelmediği gibi (2013, 39), küçük ölçekli girişler de giriş engellerinin olmadığını göstermemektedir (2013, 50).

Teşebbüsler arasında koordinasyon doğurucu davranışlar ile ilgili olarak ise sektörün özellikleri ve koordinasyon için potansiyel olarak elverişli olup olmadıkları ve pazar payı istikrarı, fiyat paralelliği ve yüksek kârlılık gibi göstergeler incelenmektedir (OECD 2018, 15).

1.4.2.3. Talep Odaklı Analiz

OECD (2017, 46)'ye göre talep odaklı analiz, tüketicilerin arama ve geçiş davranışlarını araştırmayı ve sonuçta ortaya çıkan tüketici kazanımlarını veya zararını hesaplamayı içermektedir. Ürünlerin veya fiyatlandırma yöntemlerinin karmaşık olduğu sektörlerde, tüketiciler kendileri için en uygun olan seçimleri yapmakta zorlanabilmektedir. Bu nedenle özellikle, tüketici tarafında bilgi eksikliğinin olduğu durumlarda, tedarikçilerin daha fazla bilgi sağlaması tüketicilerin doğru seçimler yapmasını ve dolayısıyla rekabeti artırabilecektir (Freeman 2010, 10). Ayrıca, farklı teşebbüslerin bir ürünün veya hizmetin farklı özelliklerini vurgulama eğilimi, tüketicilerin karar verme süreçlerini etkilemektedir (OECD 2018, 16). Bu bakımdan, davranışsal ekonomiler, rekabet otoriteleri tarafından yapılan araştırmalarda ve çözümlerin tasarımında önemli bir rol oynamaktadır (Fletcher 2016, 16).

1.4.2.4. Fiyat Analizleri

Bir sektör ya da piyasadaki üretim ve satın alma kararlarında etkili olan en önemli parametre fiyatlardır. Fiyat analizleri, belirli bir sektördeki rekabet seviyesinin nicel verilerle analizinin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Sektör araştırmalarında fiyatlara yönelik olarak fiyat karşılaştırmaları, kârlılık analizi, fiyat yoğunlaşma analizi gibi yöntemler kullanılmaktadır (OECD 2017, 36).

- Fiyat Karşılaştırmaları

Fiyat karşılaştırmaları, sektör araştırmaları için yapılan en yaygın fiyat analizi türleri arasındadır. Karşılaştırmalar, aynı ürünü sunan firmalar arasında, rakip ürünler arasında veya belirli bir ürün için bölgeler veya ülkeler arasında yapılabilmektedir. Bazen de fiyat farklılıklarının nedenlerini öğrenme isteği, sektör araştırması yapılmasının gerekçesi olabilmektedir (OECD 2017, 36).

Örneğin, İrlanda Rekabet Otoritesi, İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda arasında satış fiyatlarında oluşan farklılıkları ele almak için perakendeye ilgili ithalat ve dağıtım sektöründe araştırma yapmıştır¹⁷.

- *Kârlılık Analizi*

Kârlılık değerlendirmesi, teşebbüsler tarafından yüksek fiyatlar uygulanıp uygulanmadığını araştırmanın diğer bir yoludur (OECD 2017, 38). OFT (2003, 3) tarafından, kârlılık analizinin, bir rekabet politikası analizinde birlikte kullanılabilir tamamlayıcı tekniklerden biri olarak görülmesi gerektiği ifade edilmektedir. CMA Sektör Soruşturmaları Kılavuzu (*Guidelines for Market Investigations*)’nda, piyasanın önemli bir bölümünü temsil eden teşebbüslerin kârlılığının uzun bir süre boyunca sermaye maliyetini aşmasının rekabet koşullarının sınırlandırıldığı bir göstergesi olabileceği belirtilmektedir (CMA 2013, 28). Bu durumların varlığında, araştırma ekiplerinin teşebbüsler arasında potansiyel bir koordinasyon olup olmadığına daha detaylı bakabileceği belirtilmektedir. Ekipler, kârlılık analizinin yeterince güvenilir olmadığına karar verdiğinde ise analizi değerlendirme dışında tutabilmektedir (OECD 2017, 39-40).

- *Fiyat Yoğunlaşma Analizi*

Fiyat yoğunlaşma analizi, fiyat veya kâr ile yoğunlaşma ölçüleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir (Bishop ve Walker 2010, 605). Yüksek yoğunlaşmanın pazar gücü ile bağlantılı olduğu ve pazar gücünün yüksek fiyatlara yol açtığı varsayılmaktadır (ICN 2013, 28). Sonuçların değerlendirilmesinin ve yorumlanmasının kolaylığı fiyat yoğunlaşma analizini cazip bir yöntem haline getirmektedir (OECD 2017, 41). 2002 yılındaki bir konuşmasında DOJ Antitröst Bölümü Başsavcı Yardımcısı William Kolasky (2002), fiyat yoğunlaşma çalışmalarının DOJ’un Antitröst Bölümü Ekonomik Analiz Grubu tarafından yapılan yedi “daha yaygın deneysel çalışma türünden” biri olduğunu belirtmiştir.

Fiyat yoğunlaşma analizinde farklı bölgeler veya ülkelerde aynı ürün arasında karşılaştırma yapılabilmektedir. Bununla birlikte, karşılaştırılacak birden fazla ürün veya hizmet olduğunda veya karşılaştırılan bölge veya ülke ile önemli farklılıklar olduğunda karşılaştırma yapmak zorlaşmaktadır (OECD 2018, 15). Fiyat değişimini incelemenin mümkün olmadığı durumlarda ise marj-yoğunlaşma analizi de yapılabilmektedir (OECD 2017, 41).

¹⁷ İrlanda Rekabet Otoritesi (2009), “Retail-related Import and Distribution Study”, <https://www.cpc.ie/business/research/market-studies/retail-related-import-distribution-study/>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

1.4.2.5. Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Araştırma yapılan sektörde, tedarikçilerin rekabet etme gücünü kısıtlayan, koordinasyonu kolaylaştırarak rekabet etme güdüsünü azaltan veya talep tarafındaki rekabeti etkileyen düzenlemeler olabilmektedir (OECD 2017, 50). Bu düzenlemeler veya politikalar diğer yasal amaçlara uygun olsa da sektörün düzgün işlemesine engel olabilmektedir (Freeman 2010, 10).

Düzenlemelerin değerlendirilmesi, özellikle enerji, ilaç veya finansal hizmetler gibi düzenlemelerin önemli bir rol oynadığı sektörlerle yönelik yapılan araştırmalarda geçerli olmaktadır (OECD 2017, 49). Düzenlemeler sektöre girişi kısıtladığında veya hâlihazırda sektörde bulunan tedarikçilerin veya tüketicilerin davranışını olumsuz yönde etkilediğinde sektörü etkileyen düzenlemeler daha kapsamlı değerlendirilmektedir (OECD 2018, 16).

Bazı durumlarda bir sektöre düzenlenme yeni getirilmiş, düzenleme değiştirilmiş veya kaldırılmış olabilmektedir. Kaldırılan düzenlemelerin ise piyasa üzerindeki etkisi devam edebilmektedir. Bu gibi durumlarda, söz konusu düzenlemenin olduğu ve olmadığı durumlar karşılaştırılarak *ex-post* bir değerlendirme yapılabilmektedir (OECD 2017, 51).

Araştırma sonucunda sektördeki sorunların, sektörle ilgili düzenlemelerden ya da politikardan kaynaklandığı ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlarda otoriteler araştırma raporunda düzenlemelerde veya politikalarda değişiklik yapılmasını tavsiye ederek sorunların çözülmesine katkıda bulunabilmektedir (Marsden ve Whelan 2007b, 6).

1.5. SONUÇLARIN AÇIKLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Sektör araştırması, analiz edilen sektörleri, belirlenen rekabet sorunlarını, bu sonuçlara ulaşmak için uygulanan yöntemleri ve sonuçları açıklayan nihai bir raporun yayımlanması ile sonuçlanmaktadır (OECD 2018, 8). Teşebbüsler tarafından gizli veya hassas bilgilerin açıklanması istenmediğinde otoriteler için yasal zorunluluk olmasa bile bu bilgilerin korunması gerekmektedir. Bu kapsamda araştırma raporu için iki versiyon hazırlanabilir: i) otorite içinde kullanmak için gizli ve hassas bilgiler içeren versiyon ve ii) otorite dışında kullanmak için gizli ve hassas verileri içermeyen versiyon (ICN 2016a, 42).

Sektör araştırmasının olası sonuçlarını bilmek, paydaşları gönüllü olarak araştırmaya katılmaya teşvik eden unsurların başında yer almaktadır (Bhatti 2010, 30). Bazı otoriteler, rapor nihai halini almadan önce, kamuoyunun ve paydaşların olası sonuçları görebilmesi ve görüşlerini iletebilmesi amacıyla ara rapor veya ön rapor yayımlayabilmektedir. Aynı amaçla, bu sonuçlardan etkilenecek olan paydaşlarla görüşmeler de yapılabilmektedir (CMA 2010, 10). Bu sayede, araştırmada ulaşılan ilk sonuçlar tartışılabilir ve sektör gerçeklerine uygun olmayan değerlendirme ve öneriler gözden geçirilebilmektedir. Bu nedenle, ara raporların yayınlanması ve tartışmaya açılması, araştırmaya katkı sağlayacaktır.

Sektör araştırmalarının en önemli sonuçlardan biri, sektördeki sınırlamaların devletin tutum ve davranışlarından veya eylemlerinden kaynaklandığı durumlarda, devlete yönelik tavsiyeler verilmesidir (Bhatti 2010, 23). OECD Anketi (2016, 8)'ne göre rekabet hukuku incelemesi başlatılması ve devlet kurumlarına yönelik tavsiyeler %87 ile en olası sonuçlar arasındadır. Hükümete, devlet kurumlarına ya da düzenleyici kurumlara mevcut veya taslak yasalar, politikalar veya düzenlemelerdeki değişiklikler yapılması için öneriler verilmesi, rekabet hukuku incelemesi başlatılması ve/veya rekabet savunuculuğu yapılması gibi sonuçların dışında sektör araştırma raporlarında görülen olası diğer sonuçlar şunlardır (ICN 2016a, 44):

- Sektörün iyi çalışması, rekabetin giderek artması ya da getirilecek çözümlerin muhtemel yararlarından daha maliyetli olması nedeniyle herhangi bir işlemin yapılmaması,
- Otoritelerin tüketici konularında yetkileri olduğu yerlerde, tüketici uygulama işlemleri yapılması,
- Sektörün izlenmesi,
- Teşebbüsler tarafından gönüllü eylemlerde bulunulması,
- İşlem yapılması için üçüncü bir tarafa yönlendirme,
- Otoritenin bu güce sahip olduğu yerlerde sektörün yeniden yapılandırılması için otoritenin yapması gereken eylemlerin belirtilmesi.

Otoriteler, araştırmanın sonunda birden fazla sonuca ulaşabilmektedir. Örneğin, sektör araştırması, bir yandan rekabet hukuku incelemesi sonucuna

ulaşırken, aynı zamanda teşebbüslerin ve/veya tüketicilerin eğitilmesi sonucuna da ulaşabilmektedir. Mevcut araştırmaların amaçlarının çeşitliliği göz önüne alındığında, bir sonucun diğerlerinden daha doğru olduğunu söylemek mümkün değildir (ICN 2016a, 44).

Söz konusu sonuçlar dışında, az sayıda otoritenin paydaşlara davranışlarını düzeltmesi için emir verme veya elden çıkarma gibi yapısal çözümleri uygulama yetkisi vardır (OECD 2018, 17). Çözümlerin uygulanması, piyasa başarısızlıklarının düzeltilmesini de kolaylaştırmaktadır (Akman 2019, 590).

Birçok yetki alanında ise devlet kurumları ve karar vericiler rekabet otoritesinin tavsiyelerine uymak zorunda değildir. Bu da etkin savunuculuk faaliyetlerinin ve sektör araştırmalarının önemini vurgulamaktadır (ICN 2016a, 49). Bazı durumlarda rekabet savunuculuğu faaliyetlerinin etkinliğini artıracaksa bir sektör araştırmasının güncellenmesi gerekebilmektedir (ICN 2016a, 51).

Ekiplerin araştırma sonuçlarını paydaşlara iletmesi ve paydaşların görüşlerini alması, sonuçların uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Bu, önerilen sonuçların verimli şekilde uygulanmasını ve paydaşların işbirliğini sağlamaktadır. Zira sorunların giderilmesi için uygulanan çözümlerin sorunların kapsam ve/veya niteliği ile orantılı olması gerekmektedir (Barron 2010, 43).

Araştırma raporlarında ulaşılan sonuçların ve önerilerin etkilerinin takip edilmesi ve değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Değerlendirme, gelecekteki sektör araştırmalarında sektör seçimine ve sürecin nasıl yönetilebileceğine yönelik yeni bilgiler ve fikirler verebilmektedir (ICN 2016a, 54).

Diğer yandan, rekabet otoriteleri sektör araştırmalarının etkilerinin *ex-post* değerlendirmesini daha az yapmaktadır (OECD 2018, 21). Ancak, *ex-post* değerlendirmeler, sektör araştırmasının amacına ulaşıp ulaşmadığını görmek açısından faydalı bir araçtır. Örneğin, Kanada Rekabet Otoritesi, jenerik ilaçlarla ilgili araştırmasında yaptığı öneriler sonrasında yapılan değişiklikleri içeren bir rapor yayınlamıştır¹⁸. OECD (2018, 22), *ex-post* değerlendirmelerin otoritelere; i) zorunlu emirlerin yerine getirilmesi ve tavsiyelerin uygulanmasını izleme,

---

¹⁸ <https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/03026.html>, Erişim Tarihi: 26.09.2020

ii) bir sektördeki rekabet sorunlarının devam edip etmediğini belirleme ve iii) çözümlerin seçimi ve uygulanması ile ilgili öğrenilen bilgilerin geliştirilmesi noktasında katkı sağladığını vurgulamaktadır. Ayrıca ICN (2016a, 54), etkiyi *ex-ante* olarak tahmin etmek için kullanılan mekanizmaların sektör araştırması sürecine dâhil edilebileceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, etkili ve başarılı bir sektör araştırması için; sektör seçiminde önceliklendirmenin ve planlamanın iyi yapılması, amacın ve kapsamın net bir biçimde belirlenmesi, her aşamada paydaş katılımının sağlanması, araştırma konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi, araştırmanın amacına uygun bilgilerin toplanması ve analizlerin yapılması, araştırmanın makul bir sürede tamamlanması, sonuç ve önerilerin kamuoyuna iyi aktarılması ve etkilerinin takip edilmesi gerekmektedir.

BÖLÜM 2

SEKTÖR ARAŞTIRMALARINA İLİŞKİN BİRLEŞİK KRALLIK VE AB UYGULAMALARI

Bu bölümde sektör araştırmaları konusunda farklı bir bakış açısına sahip olan Birleşik Krallık'ta ve mevzuat olan AB'de sektör araştırmalarına yönelik mevzuat, önceki bölümde belirtilen yöntemlerin kullanımı ve araştırmalarda ulaşılan sonuçlar hakkında bilgi verilecektir.

2.1. BİRLEŞİK KRALLIK UYGULAMALARI

2.1.1. Birleşik Krallık Mevzuatı

Rekabet hukukunun yanında tüketicileri korumaya ilişkin mevzuatın uygulanmasından da sorumlu olan hâlihazırdaki Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi CMA, 25.04.2013 tarihli Teşebbüs ve Düzenleyici Reform Yasası (*Enterprise and Regulatory Reform Act*, ERRA) ile Rekabet Komisyonu (*Competition Commission*, CC) ve Adil Ticaret Ofisi (*Office of Fair Trade*, OFT) birleştirilerek oluşturulmuştur¹⁹.

Birleşik Krallık'ta rekabet hukuku incelemeleri ile sektörlerle yönelik yapılan incelemeler farklı kanunlarda ele alınmıştır. CMA, teşebbüsler arası anlaşma veya hâkim durumun kötüye kullanılması gibi rekabet hukuku ihlallerini 1998 tarihli Rekabet Kanunu (*Competition Act 1998*) kapsamında incelemektedir. Sektörlere yönelik incelemelerini ise 2002 tarihli Teşebbüs Kanunu (*Enterprise Act 2002*) uyarınca gerçekleştirmektedir. CMA'nın yayınladığı sektör incelemelerine yönelik üç temel kılavuz mevcuttur: Sektör Araştırması Kılavuzu, Sektör Soruşturması Yönlendirmesi ve Sektör Soruşturmaları Kılavuzu²⁰.

¹⁹ CMA, 01.04.2014 tarihinde göreve başlamıştır.

²⁰ Sırasıyla *Market studies: Guidance on the OFT approach* (OFT519), *Market investigation references* (OFT511), ve *Guidelines for market investigations* (CC3 (revised)).

Birleşik Krallık'ta sektörlere yönelik incelemeler iki aşamadan oluşan bir yöntemle ele alınmaktadır: sektör araştırmaları (*market studies*) ve sektör soruşturmaları (*market investigations*).

2.1.1.1. Sektör Araştırmaları

Sektör araştırmaları, sektör incelemelerinin ilk aşamasını oluşturmaktadır (Bhatti 2010, 21). CMA (2014, 2)'ya göre sektör araştırmaları;

“...Rekabet hukuku incelemeleri ve savunuculuk faaliyetlerinin yanı sıra rekabet veya tüketici koruma sorunlarını ele almak için CMA'nın kullanımına sunulan bir dizi araçtan biridir. Bunlar, düzenleyici ve diğer ekonomik etmenler ile tüketici ve teşebbüs davranışının yapısını gözden geçirerek, belirli piyasaların neden iyi çalışmadığının nedenlerinin incelenmesidir.”

Sektör araştırmaları, Teşebbüs Kanununun 5. maddesinde yer alan CMA'nın genel inceleme işlevi altında yürütülmektedir. Bu, sektör araştırmaları için tek yasal dayanağı oluşturmaktadır ve sektör araştırmalarının ne zaman ve nasıl yürütülmesi gerektiğini açıklamamaktadır (Whish ve Bailey 2018, 467).

Sektör araştırmaları; teşebbüslerden ve meslek odalarından gelen şikâyetler, tüketici birliklerinin önerileri, süper şikâyetler²¹, devlet kurumları ve düzenleyici kurumlardan gelen öneriler üzerine veya otoritenin kendi çalışmaları ve değerlendirmeleri üzerine başlatılabilmektedir (CMA 2010, 6). Bir sektör araştırmasının ana aşamaları; i) ön çalışma, ii) araştırmayı başlatma, iii) verileri toplama ve analiz ve iv) bulgular ve öneriler üzerine danışmaktan oluşmaktadır (CMA 2010, 8).

Sektör araştırması, sektör araştırması duyurusu ile resmi olarak başlamaktadır (CMA 2014, 10). Sektör araştırması raporu, bu duyurudan sonra 12 ay içinde yayınlanmak durumundadır. Piyasanın işleyişini uzun süre aksatmamak için sektör araştırmalarının yürütülmesinde katı zaman sınırlamaları getirilmiştir (Whish ve Bailey 2018, 468). CMA, araştırmalarda ara raporlar veya ilk bulgulara yönelik belgeler yayınlatabilmekte ve görüş almak için kamuoyuna duyuruda bulunabilmektedir.

---

²¹ Süper şikâyet İş, Enerji ve Sanayi Stratejisi Bakanı (*Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy*) tarafından belirlenmiş tüketici kuruluşlarının CMA'ya şikâyetinde bulunabilmesini ifade etmektedir (Teşebbüs Kanunu 11. madde). Süper şikâyetler sonucunda bir sektörel düzenleyiciye sevk, CMA tarafından sektör araştırması başlatılması veya sektör soruşturması yönlendirmesi yapılabilmektedir (Whish ve Bailey 2018, 465).

CMA'nın, Teşebbüs Kanunu'nun 174. maddesine göre sektör araştırmaları ve sektör soruşturması yönlendirmeleri için bilgi talep etme yetkisi bulunmaktadır (Whish ve Bailey 2018, 485). Sektör araştırma yetkileri ancak CMA bir sektör araştırması duyurusu yayınladıktan sonra kullanılabilir. Sektör soruşturması yönlendirmelerine ilişkin yetkiler ise soruşturma sırasında ve herhangi bir çözümün uygulanması amacıyla kullanılabilir. CMA, bilgi taleplerinin eksiksiz ve zamanında cevaplanmasını sağlamak için yasal inceleme yetkilerini kullanabilmektedir (CMA 2014, 14). CMA, makul bir mazereti olmadan, bilgi talep edilen bir duyurudaki talimatlara uymayan veya istenilen belgeleri üretmeye çalışan bir kimseyi kasıtlı olarak engelleyen veya geciktiren bir kimseye ceza verebilmektedir. Bir kimsenin hazırlanması istenen herhangi bir belgeyi kasıtlı olarak değiştirmesi, gizlemesi veya imha etmesi ceza gerektiren bir suçtur (Whish ve Bailey 2018, 486). Teşebbüs Kanunu'nun 174A(6). maddesine göre, bu suçtan dolayı suçu işleyen bir kişi iki yılı geçmemek üzere hapis cezası veya para cezası veya her iki cezayı birden alabilmektedir.

Diğer yandan, bu incelemelerde elde edilen gizli bilgiler sonraki rekabet hukuku incelemelerinde kullanılabilir (OECD 2016, 15). Gizli bilgilerin sektör araştırmaları veya rekabet hukuku incelemeleri için alınması, bilgileri koruma önlemlerini farklılaştırmaktadır (OECD 2016, 17).

CMA, sektör araştırmaları sonunda herhangi bir sonucu dayatma gücüne sahip değildir (Bhatti 2010, 21). Bu nedenle, sektör araştırmalarında her zaman resmi bir pazar tanımı bulunmamaktadır (OECD 2017, 10). Sektör araştırmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilmektedir (CMA 2014, 2):

- Sağlıklı bir piyasa,
- Tüketicilere yönelik bilginin kalitesini ve erişilebilirliğini arttıran eylemler,
- Piyasadaki teşebbüsleri kendilerini düzeltmeye teşvik etmek,
- Hükümete düzenlemeleri veya kamu politikasını değiştirmesi için önerilerde bulunmak²²,
- Rekabet veya tüketici hukuku incelemelerinin yapılması,
- Sektör soruşturması yönlendirmesi veya taahhütlerin kabul edilmesi.

---

²² Hükümet, 90 gün içinde CMA'nın sektör araştırması tavsiyelerine yanıt vermeyi taahhüt etmiştir (Whish and Bailey 2018, 467).

2.1.1.2. Sektör Soruşturmaları

Sektörlerin incelenmesine yönelik CMA'nın elindeki diğer bir araç, sektör soruşturmalarıdır²³. Sektör soruşturmaları, Teşebbüs Kanununun 4. bölümünde ele alınmaktadır. Sektör soruşturması, sadece piyasaların tek bir yönüne veya piyasadaki belirli firmaların davranışına değil, piyasanın bütününe odaklanmaktadır. CMA, piyasanın etkili bir şekilde çalışıp çalışmadığını araştırmakta ve gerektiğinde yasaklar da dâhil olmak üzere çeşitli düzenleme mekanizmaları uygulayabileceği geniş bir çözüm yelpazesine sahip bulunmaktadır (CMA 2013, 8).

CMA sektör soruşturmalarında, sektör araştırmalarından farklı olarak, tavsiyede bulunmak yerine yasal olarak bağlayıcı nitelikte davranışsal veya yapısal çözümler uygulama yetkisine sahiptir (Bhatti 2010, 21). Bu nedenle sektör soruşturmalarında rekabet hukuku incelemelerinde olduğu gibi ilgili pazar tanımları istenmektedir (OECD 2017, 10). Bunun yanında, sektör soruşturmaları geçmişteki davranışlar için herhangi bir yaptırım sağlamamaktadır (Whish ve Bailey 2018, 469). Sektör soruşturmaları bu yönüyle, geçmişe yönelik eylemlerden dolayı para cezası uygulanabilen rekabet hukuku soruşturmalarından farklılaşmaktadır.

Sektör soruşturmaları, CMA ya da sektörel düzenleyiciler tarafından yapılan sektör soruşturması yönlendirmesi ile başlatılabilmektedir (Parr ve Vaz 2014, 235). Teşebbüs Kanunu'nda normal yönlendirme (*ordinary reference*) ve piyasalar arası yönlendirme²⁴ (*cross-market reference*) olmak üzere iki tip sektör soruşturması yönlendirmesi bulunmaktadır. CMA, bir piyasanın bir veya daha fazla özelliğinin Birleşik Krallık'ın bütününde veya bir bölümünde malların veya hizmetlerin arzında veya satın alımında rekabeti engellediğinden, kısıtladığından veya bozduğundan 'şüphelenmek için makul nedenleri' olduğunda normal bir yönlendirmede bulunabilmektedir (Whish ve Bailey 2018, 473). Aynı makul nedenler, birden fazla piyasa için söz konusu olduğunda piyasalar arası yönlendirme yapılabilir. Nikpay ve Taylor (2014, 281)'a göre, önceki sistemde sadece piyasanın tamamına yönelik yönlendirme yapılabilmesine karşın birden fazla piyasada ortak olan belirli 'uygulamalar' ile ilgili piyasalar arası yönlendirme yapılabilmesi, ERRA'nın getirmiş olduğu en önemli değişikliklerden biridir.

---

²³ İzlanda ve Meksika sektör soruşturması aracına sahip diğer ülkelerdir (OECD 2016, 17).

²⁴ ERRA ile getirilen yeniliklerden biridir (CMA 2014, 4).

Olası bir rekabet sorunuyla ilgilenirken CMA'nın politikası, öncelikle Rekabet Kanunu'na göre bir ihlal olup olmadığını değerlendirmektir. Aşağıdaki durumların varlığı halinde ise CMA, sektör soruşturması yönlendirmesi yapabilmektedir (CMA 2006, 6):

- Rekabeti engelleyen, kısıtlayan veya bozan, ancak Rekabet Kanunu'nun yasaklarını ihlal etmeyen piyasa özellikleri olduğundan şüphelenmek için makul gerekçelere sahip olduğunda,
- Rekabet Kanunu kapsamındaki eylemin, belirlenen rekabet üzerindeki olumsuz etki ile başa çıkmada etkisiz olduğu veya muhtemelen etkisi olmadığı durumlarda.

CMA, soruşturma yönlendirmesi yaparken; piyasanın büyüklüğünü, rekabet üzerinde olumsuz etkilere yol açan unsurlardan piyasanın ne kadarının etkilendiğini ve bu unsurların sürekliliğini dikkate almaktadır (CMA 2006, 14-15). Bu unsurlar küçük ve kısa olduğunda CMA genellikle yönlendirme yapmamaktadır (Whish ve Bailey 2018, 476).

Sektör soruşturmaları ekonomistler, hukukçular gibi üç ila beş profesyonelden oluşan bir heyetin genel yönetimi altında otorite görevlilerinden oluşan ekip tarafından yürütülmektedir (OECD 2016, 20). Bir sektör soruşturmasının ana aşamaları (Whish ve Bailey 2018, 479); i) idari bir takvimin yayınlanması, ii) kanıt toplama ve doğrulama, iii) sorunların bildirimini sağlama, iv) oturumlar, v) geçici bir kararın duyurulması ve vi) nihai raporun yayınlanması ve herhangi bir çözümün uygulanmasından oluşmaktadır.

CMA, sektör soruşturması raporunu yönlendirme tarihinden itibaren 18 ay içinde yayınlamak zorundadır. Özel nedenlerin varlığı halinde süre, bir defaya mahsus olmak üzere 6 aya kadar uzatılabilmektedir (CMA 2014, 21).

CMA, belirli bir piyasaya ilişkin analizlerini oluştururken piyasanın bir veya daha fazla özelliğinden kaynaklanabilecek çeşitli zarar teorilerini²⁵ kullanmaktadır (Whish ve Bailey 2018, 490). CMA (2013, 38)'ya göre rekabetçi zarar; tek taraflı pazar gücü, giriş ve genişlemenin önündeki engeller, koordineli davranış, dikey ilişkiler ve zayıf müşteri tepkisi olmak üzere beş ana kaynaktan gelmektedir.

²⁵ Zarar teorisi, bir piyasada zararlı rekabetçi etkilerin nasıl ortaya çıkabileceği ve müşterileri nasıl olumsuz etkileyebileceğine dair bir hipotezdir (CMA 2013, 37).

Teşebbüs Kanunu'nun 134. maddesine göre CMA, rekabet üzerinde olumsuz bir etki olduğunu düşündüğünde aşağıdaki hususları değerlendirmektedir:

- Rekabet üzerindeki olumsuz etkiyi veya belirlediği müşteriler üzerindeki herhangi bir zararlı etkiyi²⁶ düzeltmek, hafifletmek veya önlemek için işlem yapılmasının gerekip gerekmediği,
- Diğer kurumlar tarafından işlem yapılmasının tavsiye edilip edilmeyeceği,
- Her iki durumda da işlem yapılması gerekiyorsa, bu işlemin ne olması gerektiği.

Yukarıdaki hususlarda bir karara varıldıktan sonra CMA, taahhütlerin kabul edilmesi ya da emirler verilmesi kararını vermektedir. Teşebbüs Kanunu Ek 8'de verilebilecek emirler belirtilmektedir. Ek 8, teşebbüslerin belirli davranışlarını kısıtlamak, devralmaları yasaklamak veya bir teşebbüsün bir iş kolunun bölünmesini sağlamak gibi emirleri içermektedir (Whish ve Bailey 2018, 484). Bu yetkiler CMA'nın, diğer ülkelerdeki benzer sektör araştırma rejimlerinin ötesinde yetkilere sahip olduğu anlamına gelmektedir (Evans 2015, 3).

Teşebbüs Kanunu 138(A) maddesine göre CMA, sektör soruşturması raporunun yayımlandığı tarihten itibaren 6 ay içinde nihai taahhütleri kabul etmek veya nihai bir emir vermek durumundadır. Özel nedenlerin varlığı halinde bu süre bir defaya mahsus olmak üzere 4 aya kadar uzatılabilmektedir. Ayrıca tarafların, CMA'nın nihai kararları için uzman bir rekabet mahkemesi olan Rekabet Temyiz Mahkemesi (*Competition Appeals Tribunal, CAT*)'ne başvurma hakkı vardır.

CMA (2018, 73) tarafından, sektör araştırmaları ve sektör soruşturmaları ile 2015-2018 yılları arasında tüketicilere yılda ortalama 722 milyon £ tasarruf sağlandığı tahmin edilmektedir.

2.1.2. Birleşik Krallık'ta Bazı Sektör Araştırması ve Sektör Soruşturması Uygulamaları²⁷

Birleşik Krallık'ta dijital sektörlerle ilgili olarak yeni bir düzenleyici rejim oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. CMA, Temmuz 2019'da Dijital Pazar Stratejisi'ni başlatmıştır²⁸. Dijital Rekabet Uzman Heyeti tarafından Mart

²⁶ Zararlı etkiler daha yüksek fiyatlar, daha düşük kalite, daha az mal veya hizmet seçimi ve daha az yenilik olarak tanımlanmaktadır.

²⁷ Araştırmalar, raporların yayınlanma yılına göre sıralanmıştır.

²⁸ CMA (2019), "Press release", "CMA launches digital markets strategy", <https://www.gov.uk/gov->

2019’da hükümete rapor sunulmuş, raporda yer alan altı tavsiye Mart 2020’de hükümet tarafından kabul edilmiştir²⁹. Söz konusu raporda, Dijital Pazarlar Birimi (*Digital Markets Unit*) kurulması önerilmiştir. Bu kapsamda, yeni düzenleyici rejimin tasarımıyla ilgili hükümete önerilerde bulunacak olan Dijital Piyasalar Komitesi (*Digital Markets Taskforce*) (Komite) oluşturulmuştur. Komite’nin hükümete sunacağı rapor sonrasında yeni rejim çalışmalarının sonraki adımlarına karar verilecektir³⁰. Bu bağlamda, yeni rejim çalışmalarının bir parçası olarak yürütülen “Çevrimiçi Platformlar ve Dijital Reklamcılık Sektör Araştırması”na aşağıda kısaca değinilecektir.

Çevrimiçi Platformlar ve Dijital Reklamcılık Sektör Araştırması (2020)³¹, Birleşik Krallık’ta ve dünya çapında, az sayıda çevrimiçi platformun güçlü konumunun oluşturduğu endişelerle ilgili olarak başlatılmıştır. Paydaşlarla ve akademisyenlerle toplantılar, akademik metinler, diğer rekabet otoritelerin katılımı ve anketlerin yanı sıra birçok bilgi toplama yöntemi ile araştırma yürütülmüştür.

Birleşik Krallık’ta Google’ın arama bazlı reklamcılık pazarında (*search advertising market*), Facebook’un ise görüntüleme esaslı reklam pazarında (*display advertising market*) oldukça güçlü konumda olduğu görülmüştür. CMA, söz konusu pazarlarda tespit edilen sorunların oldukça fazla olması ve bu sorunların giderek büyümesi nedeniyle mevcut yetkilerin yetersiz kaldığını belirtmiştir. Bu nedenle CMA, hükümetin çevrimiçi platformlar için rekabet yanlısı bir düzenleyici rejim kurmasını tavsiye etmiştir. Bu rejimi uygulamak için de Dijital Pazarlar Birimi kurulmasını önermiştir.

Dijital Pazarlar Birimi için temelde iki müdahale alanı belirlenmiştir:

- Rekabete geri dönülemez bir zarar gelmeden önce endişelerin hızlı bir şekilde çözülmesini sağlamak ve pazar gücüne sahip platformların davranışlarını yönetmek için bir davranış kodu uygulama,

---

[ernment/news/cma-launches-digital-markets-strategy](https://www.gov.uk/government/news/cma-launches-digital-markets-strategy), Erişim Tarihi: 17.09.2020

²⁹ CMA (2020), “Digital markets taskforce: terms of reference”, <https://www.gov.uk/government/publications/digital-markets-taskforce-terms-of-reference/digital-markets-taskforce-terms-of-reference--3>, Erişim Tarihi: 17.09.2020

³⁰ Tezin sunulduğu tarihten sonra Dijital Pazarlar Birimi Nisan 2021’de kurulmuştur. <https://www.gov.uk/government/collections/digital-markets-unit>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

³¹ CMA (2020), “Online Platforms and Digital Advertising Market Study: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5efc57ed3a6f4023d242ed56/Final_report_1_July_2020_.pdf, Erişim Tarihi: 15.07.2020

- Gerektiğinde platformların yapısal veya işlevsel olarak ayrılması gibi bir dizi rekabet yanlısı müdahalede bulunma.

Buna karşılık CMA, sektör soruşturması yönlendirmesi yapmamaya karar vermiştir. CMA bu kararın nedenini ise; i) hükümetin Dijital Pazarlar Birimi kurmayı planlaması ile bu alanda rekabet yanlısı reformlar yapmaya kararlı olduğunu ortaya koyması ve ii) Covid-19 salgınının CMA'ya ve paydaşlara zarar vermesi ve soruşturma başlatmanın bu aşamada yararlı olmayacak olması olarak açıklamıştır.

Ayrıca CMA, bir şirketin istenen belgeleri geç göndermesi ve araştırmayla ilgili taleplere yanıt vermemesi nedeniyle sektör araştırması bilgi talebi ile ilgili olarak ilk kez para cezası vermiştir³².

*Yasal Denetim Hizmetleri Sektör Araştırması (2019)*³³nda ise soruşturma yönlendirmesi yapılmamış ancak çeşitli çözümler önerilmiştir. Öneriler arasında, en büyük şirketlerin denetiminde dört büyük firma dışında kalan firmaların da yer almasını sağlayan “ortak denetim” rejimi uygulanması ve denetime daha çok odaklanmayı sağlamak için dört büyük firmanın denetim ve denetim dışı faaliyetleri arasında operasyonel bir bölünmeye gidilmesi gerektiği yer almaktadır.

Araştırma sonrasında Finansal Raporlama Konseyi (*Financial Reporting Council*) aldığı kararla, dört büyük denetim firmasının Haziran 2024'e kadar operasyonel ayrımının tamamlanması gerektiğini duyurmuştur³⁴.

*Bakım Evleri Sektör Araştırması (2017)*³⁵nda CMA, 4 tema üzerinde durmuştur: tüketicilerin bakım evlerinin seçilmesinde yeterli bilgiye sahip olup olmadığı, düzenlemelerin ve uygulamaların sektörü nasıl etkilediği, bakım evleri arasındaki rekabetin sakinler için iyi çalışıp çalışmadığı ve sektördeki tüketici koruma konuları.

---

³² Global Competition Review (2020), “CMA fines tech company for digital ad market study delay”, <https://globalcompetitionreview.com/article/1213253/cma-fines-tech-company-for-digital-ad-market-study-delay> Erişim Tarihi: 01.03.2020

³³ CMA (2019), “Statutory Audit Services Market Study: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d03667d40f0b609ad3158c3/audit_final_report_02.pdf, Erişim Tarihi: 19.07.2020

³⁴ [https://www.frc.org.uk/news/july-2020/frc-principles-for-operational-separation-of-a-\(1\)](https://www.frc.org.uk/news/july-2020/frc-principles-for-operational-separation-of-a-(1)), Erişim Tarihi: 25.09.2020

³⁵ CMA (2017), “Care Homes Market Study: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a1fdf30e5274a750b82533a/care-homes-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 16.07.2020

CMA, söz konusu temalar ile ilgili olarak hükümete, yerel yönetimlere, sektörel düzenleyicilere ve bakım evi sektörüne 20 öneri yapmakla birlikte sektör soruşturması yönlendirmesi yapmamaya karar vermiştir. CMA önerilerini; kapasiteye, tüketiciyi korumaya ve tüketicinin karar vermesine yönelik öneriler olmak üzere üç kategoride sunmuştur. Hükümet CMA'ya gönderdiği cevapta, getirilen önerilerin bazılarını kabul etmiş, bazılarını ise prensipte kabul etmiştir³⁶.

*Dijital Karşılaştırma Araçları (DKA) Sektör Araştırması (2017)*³⁷, dijital karşılaştırma araçları ve uygulamalarını ele almıştır. Bu kapsamında paydaşlarla çalıştaylar ve toplantılar yapılmış; geçmiş çalışmaların incelenmesi, anketler ve gizli müşteri araştırmaları yoluyla kanıtlar elde edilmeye çalışılmıştır. CMA, DKA'ların tüketicilerin ürün ve hizmetlerle ilgili bilinçli karşılaştırmalar yapmalarına ve satın almalarına yardımcı olduğunu ve genel olarak yararlı olduklarını tespit etmiştir. Ancak CMA'nın, DKA'ların şeffaflık, erişilebilirlik ve kişisel bilgileri kullanımıyla ilgili açıklık konusunda endişeleri mevcuttur.

CMA, DKA'lara bazı sözleşmelerini gözden geçirmeyi tavsiye etmiştir. Diğer tavsiyeler arasında, DKA'lardan daha fazla bilgi şeffaflığı ve finansal hizmetler, enerji ve sigorta gibi önemli ürünlerde DKA'lar arasında etkili bir rekabet sağlamak için sektörel düzenleyiciler arasında daha güçlü işbirliği bulunmaktadır (Whish ve Bailey 2018, 472).

Diğer yandan CMA, araştırmayı takiben sigorta şirketlerinin rakip DKA'larda daha düşük fiyatlar sunmasını sınırlayan "en çok kayırlan müşteri"³⁸ hükümlerini kullanması nedeniyle bir ev sigortası karşılaştırma web sitesine karşı rekabet soruşturması başlatmıştır³⁹. Nihai kararın 2020 yılı sonunda açıklanması beklenmektedir⁴⁰.

---

³⁶ <https://www.gov.uk/government/publications/cma-care-homes-market-study-government-response>, Erişim Tarihi: 24.09.2020

³⁷ CMA (2017), "Digital Comparison Tools Market Study: Final Report", <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/59c93546e5274a77468120d6/digital-comparison-tools-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 12.07.2020

³⁸ En çok kayırlan müşteri koşulu, sağlayıcı tarafından, diğer alıcılara önerilen daha uygun fiyat ve sözleşme koşullarının, kayırlan alıcıya da önerilmesi yükümlülüğünü ifade etmektedir (Rekabet Kurumu 2019, 73).

³⁹ CMA (2017), "Price comparison website: use of most favoured nation clauses", <https://www.gov.uk/cma-cases/price-comparison-website-use-of-most-favoured-nation-clauses>, Erişim Tarihi: 14.09.2020

⁴⁰ Tezin sunulduğu tarihten sonra CMA, soruşturma sonucunda ComparetheMarket'e 17.9 milyon £ para cezası vermiştir. <https://www.gov.uk/government/news/cma-fines-comparethemarket-17-9m>

*Avukatlık Hizmetleri Sektör Araştırması (2016)*⁴¹, sektörün tüketiciler ve küçük işletmeler için iyi çalışıp çalışmadığını incelemek üzere başlatılmıştır. CMA'ya göre sektördeki temel sorunlar, bireysel tüketicilerin ve küçük işletmelerin genellikle bilinçli satın alma kararları vererek rekabeti artırmak için gereken deneyim ve bilgiye sahip olmamalarıdır. Bunun nedeni ise sektörde fiyat, hizmet ve kalite konusunda çok az şeffaflık olmasıdır.

CMA, şeffaflık sorununun çözümü için karşılaştırma araçlarının geliştirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını önermiştir. Ayrıca, avukatlık hizmetleri düzenlemesi rekabeti azaltmamasına rağmen Adalet Bakanlığının tüketicinin korunmasını artıracak şekilde düzenleyici çerçeveyi gözden geçirmesi önerilmiştir. Adalet Bakanlığı, bu önerinin uzun vadede kademeli olarak hayata geçirilebileceğini ifade etmiştir. Düzenleyicilerin ise CMA'nın önerilerine olumlu yanıt verdiği belirtilmiştir⁴².

*Perakende Bankacılık Sektör Soruşturması (2016)*⁴³ sonucunda CMA, tüketici geçişi eksikliği nedeniyle bankalar arasında rekabet eksikliği bulunduğunu belirtmiştir. Soruşturma, tüketici geçişini kolaylaştırmak için çeşitli çözümler getirmiştir. Doyle (vd. 2017, 436)'a göre ise en önemli çözüm, hangi alternatif tedarikçinin kendileri için daha uygun olacağı konusunda tüketicilere önerilerde bulunmak için "açık API⁴⁴ bankacılık standardı" ile araçların bir tüketicinin bankacılık geçmişine (tüketicinin izni ile) erişmesini kolaylaştırmaktır.

*Enerji Sektör Soruşturması (2016)*⁴⁵ ile CMA, Gaz ve Elektrik Piyasa Otoritesi (*Gas and Electricity Markets Authority, OFGEM*)'nin yönlendirmesi üzerine rekabet üzerinde olumsuz bir etkinin olup olmadığını incelemiştir.

CMA, toptan gaz ve elektrik piyasalarındaki rekabetin iyi çalıştığını ve dikey

---

[for-competition-law-breach](#), Erişim Tarihi: 24.01.2022

⁴¹ CMA (2016), "Legal Services Market Study: Final Report", <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5887374d40f0b6593700001a/legal-services-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 16.07.2020

⁴² https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/669507/Govt-Response-to-CMA-study.pdf, Erişim Tarihi: 25.09.2020

⁴³ CMA (2016), "Retail Banking Market Investigation: Final Report", <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-banking-market-investigation-full-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 13.07.2020

⁴⁴ Yazılım programlama arayüzü (*application programming interface*)

⁴⁵ CMA (2016), "Energy Market Investigation: Final Report", <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5773de34e5274a0da3000113/final-report-energy-market-investigation.pdf>, Erişim Tarihi 14.07.2020

bütünleşik firmaların varlığının rekabet üzerinde zararlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Diğer yandan CMA, perakende enerji piyasasında tüketicilerin zararına etki eden rekabet üzerinde olumsuz etkiler belirlemiştir. “Zayıf müşteri katılımı” olarak da adlandırılan tüketicilerin tedarikçi değiştirme konusundaki hareketsizliği, rekabet üzerindeki olumsuz etkinin ana konusunu oluşturmaktadır (Evans 2015, 1). Raporda tedarikçileri değiştiren tüketicilerin faturalardan tasarruf sağladığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, yaptırılan ankete katılanların %34’ü sağlayıcı değiştirmeyi düşünmediğini belirtmiştir. CMA, tüketicilerin yurtiçi perakende enerji piyasalarına katılımını sağlamak için birçok öneri ve emir getirmiştir.

CMA, üç yıldan fazla bir süredir en pahalı tarifeleri kullanan müşterilerden oluşan bir veri tabanı oluşturulması önerisinin OFGEM tarafından dikkate alındığını belirtmiştir. Ayrıca hükümet, geçiş yapamayan müşteriler için fiyat koruması konusunda taahhütte bulunmuştur (CMA 2017, 43).

Özel Taşıt Sigortası Sektör Soruşturması (2014)⁴⁶ sonucunda ise CMA, fiyat karşılaştırma web siteleri ve özel taşıt sigortası sağlayıcıları arasındaki “geniş en çok kayırlan müşteri” koşulları içeren anlaşmaları yasaklamıştır.

Özel Sağlık Hizmetleri Sektör Soruşturması (2014)⁴⁷’nda CMA, birçok özel hastanenin yerel pazarlarda çok az rekabetle karşılaştığını ve girişin önünde yüksek engeller bulunduğunu tespit etmiştir. CMA tarafından getirilen çözüm paketi içerisinde yer alan maddelerden biri, HCA International tarafından iki hastanenin elden çıkarılmasıdır.

HCA International, karara karşı CAT’a başvurmuştur. CAT, CMA’nın sigortalı hastalar konusunda rekabet üzerinde olumsuz etki olduğuna ve HCA’nın Londra’nın merkezindeki iki hastaneyi elden çıkarmasına ilişkin kararlarının iptal edilmesine ve yeniden değerlendirilmek üzere CMA’ya yönlendirilmesine karar vermiştir. CMA daha sonra sigortalı hastalar konusundaki kararını yinelerken elden çıkarmanın orantılı olmadığına ve çözümün geri alınmasına karar vermiştir⁴⁸.

---

⁴⁶ CMA (2014), “Private Motor Insurance Market Investigation: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5421c2ade5274a131400001/Final_report.pdf, Erişim Tarihi: 12.07.2020

⁴⁷ CMA (2014), “Private Healthcare Market Investigation: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/533af065e5274a566000023/Private_healthcare_main_report.pdf, Erişim Tarihi: 17.07.2020

⁴⁸ CMA (2016), “The UK Competition Authority issues a provisional decisions on remedies to in-

*Agrega, Çimento ve Hazır Beton Sektör Soruşturması (2014)*⁴⁹'nda CMA, agrega ve hazır beton pazarlarında herhangi bir rekabetçi sorun görmemiştir. Buna karşılık, çimento pazarındaki yapısal ve davranışsal özelliklerin, özellikle en büyük üç üreticinin koordinasyon yoluyla bu pazardaki rekabet üzerinde olumsuz bir etkiye neden olduğuna karar vermiştir.

Çözüm olarak CMA, Lafarge Tarmac'a, Caudon veya Tunstead'daki bir çimento fabrikasını Birleşik Krallık dışından bir çimento üreticisine satmasını emretmiştir. Diğer yandan Hanson'un öğütülmüş yüksek fırın cürufu (*ground granulated blast furnace slag*) pazarındaki rekabeti artırmak için bu pazardaki üç tesisinden birini satması gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu satışların ikisi de tamamlanmıştır⁵⁰.

CMA ayrıca, şeffaflığı azaltmak için iki çözüm daha getirmiştir: çimento ve çimentolu ürünler tedarikçilerinin müşterilerine genel fiyat listelerini göndermesinin yasaklanması ve Birleşik Krallık çimento üretimi ve satış hacmi verilerinin ifşa edilmesi ve yayınlanmasıyla ilgili kısıtlama getirilmesi.

Soruşturma ile çözüm getirilen diğer bir sektör ise *BAA Havalimanları Sektör Soruşturması (2009)*⁵¹'dir. CC, BAA Limited'in Birleşik Krallık'ta yedi havalimanının sahibi olmasının önemli rekabet sorunlarına yol açtığını tespit etmiştir. CC, yolculara ve havayolu şirketlerine fayda sağlamak için çeşitli müdahalelerde bulunmuştur. Getirilen en önemli çözüm, BAA Limited'in üç havalimanını satmasına yöneliktir. Sonuç olarak, havalimanlarından Gatwick 2009, Edinburgh 2012 ve Stansted 2013 yılında satılmıştır.

OFT'nin yönlendirmesiyle yürütülen *Market Sektör Soruşturması (2008)*⁵²'nda satışların %70'ine dört büyük marketin sahip olması nedeniyle

---

crease competition in the private healthcare market", <https://www.concurrences.com/en/bulletin/news-issues/march-2016/The-UK-Competition-Authority-78818>, Erişim Tarihi: 17.07.2020

⁴⁹ CC (2014), "Aggregates, Cement and Ready-mix Concrete Market Investigation: Final Report", https://assets.publishing.service.gov.uk/media/552ce1d5ed915d15db000001/Aggregates_final_report.pdf, Erişim Tarihi: 17.07.2020

⁵⁰ CMA (2016), Press Release, "CMA publishes final Cement Market Data Order and undertakings", <https://www.gov.uk/government/news/cma-publishes-final-cement-market-data-order-and-undertakings>, Erişim Tarihi: 17.07.2020

⁵¹ CC (2009), "BAA Airports Market Investigation: Final Report", https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402170726/http://www.competition-commission.org.uk/assets/competition-commission/docs/pdf/non-inquiry/rep_pub/reports/2009/fulltext/545.pdf, Erişim Tarihi: 18.07.2020

⁵² CC (2008), "Groceries Market Investigation: Final Report", [37](https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402235418/http://www.competition-commission.org.uk/assets/competitioncommis-</p></div><div data-bbox=)

artan yoğunlaşma, planlama rejimi ve arazi mülkiyeti yapısı hakkındaki endişeler araştırılmıştır (Lobel-Lastmann 2019, 1). Soruşturmada 6 komisyon üyesi, 28 görevli personel yer almıştır (Barron 2010, 61).

Soruşturmada kanıt ve bilgi toplamak için oturumlar, yuvarlak masa toplantıları, saha ziyaretleri, anketler, sektörel yayınlar gibi araçlardan faydalanılmıştır. İlgili pazarları tanımlamak için ise tüketici talebinin ekonometrik modellenmesi, kar marjları ile yerel yoğunlaşma arasındaki ilişkinin analizi, SSNIP testi gibi ekonomik analizler ve modellemeler kullanılmıştır.

Yapılan soruşturmada CC, rekabete aykırı davranışlarla ilgili kanıt bulamamasına rağmen rekabet üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu düşündüğü bazı sektör uygulamalarıyla ilgili, Teşebbüs Kanunu kapsamında çözüm önerileri sunmuştur (Kalmus ve de Roussane 2008, 3). Bu çözümler, yerel pazarlara ve tedarik zincirine yöneliktir.

Yerel pazarlara ilişkin önerilen ilk çözüm, büyük mağazaların araziyi kontrol ederek rakibin pazara girmesini engelleyen sözleşmeleri sona erdirmesi ve bu tür anlaşmaların yasaklanması gerektiğidir. İkinci çözüm, yoğunlaşmayı azaltmak için market açma başvurularında 'rekabet testi' önerilmesidir⁵³. Tedarik zincirine yönelik çözümler ise market tedarikçilerine yönelik Davranış Kodu (*Code of Practice*) ve hükümete davranış kodunun uygulanması için ombudsmanlık sistemini önermekten oluşmaktadır (Barron 2010, 73). Bu kapsamda, 2009 yılında Davranış Kodu yayınlanmıştır. 2013 yılında Market Davranış Kodu Hakem Yasası (*Groceries Code Adjudicator Act*) ile marketlerin tedarikçileri karşısında alıcı gücünden kaynaklanan rekabet sorunlarını çözmek için Davranış Kodu Hakemi oluşturulmuştur (Anchustegui 2017, 447).

Tesco'nun temyiz talebi neticesinde CAT, CC'nin rekabet testinin orantılı ve etkili olduğunu yeterince göstermediğine karar vermiştir. Bunun üzerine CC, rekabet testinin tüketicilere faydalarını ölçmeyi amaçlayan ayrıntılı ekonomik analiz içeren bir rapor yayınlamıştır (Lobel-Lastmann 2019, 1).

[sion/docs/pdf/non-inquiry/rep_pub/reports/2008/fulltext/538.pdf](https://www.rekabet.gov.tr/docs/pdf/non-inquiry/rep_pub/reports/2008/fulltext/538.pdf), Erişim Tarihi: 12.07.2020

⁵³ Rekabet testi, süpermarketlerin 10 dakikalık araba sürüşü mesafesinde yoğunlaşmanın olduğu yerlerde, yeni mağaza açmasını veya mevcut mağazanın büyümesini engelleyen bir araçtır (Barron 2010, 74).

2.2. AB UYGULAMALARI

2.2.1. AB Mevzuatı

Sektör araştırmaları (*sector inquiries*), AB Komisyonu (Komisyon)'nun bir piyasanın olması gerektiği kadar iyi çalışmadığını ve rekabet kurallarının ihlalinin buna katkıda bulunan bir faktör olabileceğini düşündüğünde, sektörlere ve sektörlerdeki anlaşma türlerine yönelik yaptığı arařtırmalardır⁵⁴. AB Rekabet Hukukunda sektör araştırmaları 1/2003 sayılı Tüzük'ün 17. maddesi uyarınca yapılmaktadır⁵⁵. Komisyon'un sektör araştırması yapabilme yetkisi, ikincil mevzuat olan 1/2003 sayılı Tüzük'te açıkça yer almaktadır.

Komisyon, bu aracı piyasa katılımcılarının yol açtığı temel eksiklikleri daha iyi belirlemek amacıyla bir sektör hakkındaki bilgilerini derinleştirmek için kullanmaktadır (Komisyon 2014, 62). Komisyon'a göre, aşağıdaki durumlar söz konusu olduğunda piyasalar olması gerektiği kadar iyi alıřmamaktadır⁵⁶:

- Üye devletler arasında sınırlı ticaret,
- Piyasaya yeni girenlerin olmaması,
- Fiyat katılığı,
- Rekabetin kısıtlanmış veya bozulmuş olabileceğini gösteren diğer durumlar.

Aynı Tüzük'ün 17 (2). maddesi Komisyon'a, sektör araştırmalarında teşebbüslerden ve teşebbüs birliklerinden bilgi talep etme ve teşebbüs binalarında inceleme yapma yetkisi vermektedir. Komisyon'un bilgi taleplerine cevap verilmemesi, eksik ya da yanlış bilgi verilmesi vb. durumlarda yaptırım uygulama yetkisi vardır. Diğer yandan, Komisyon'un araştırma için sadece özel sektör paydaşlarından bilgi talep etme yetkisi bulunmaktadır (OECD 2016, 12).

Araştırmalarda elde edilen gizli ve gizli olmayan bilgiler, Komisyon tarafından korunmaktadır. Gizli bilgilerin korunmasında Komisyon, rekabet ihlali incelemeleri ile sektör araştırmaları arasında bir ayırım yapmamaktadır (OECD 2016, 14). Öte yandan Komisyon, araştırmada elde edilen gizli ve gizli olmayan

---

⁵⁴ https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries.html, Erişim Tarihi: 22.07.2020

⁵⁵ Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the Implementation of the Rules on Competition Laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty [2003], OJ L1/1. 01.12.2009 tarihinde 81. ve 82. maddeler 101. ve 102. maddeler şeklinde yeniden numaralandırılmıştır.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries.html Erişim Tarihi: 22.07.2020

bilgileri rekabet hukuku incelemelerinde kanıt vasıtası olarak kullanabilmektedir (OECD 2016, 15-16).

Bir araştırmada elde edilen bilgiler, belirli bir piyasayı rekabet politikası açısından daha iyi anlamak için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bir sektör araştırmasının sonuçları potansiyel olarak rekabeti engelleyici uygulamaların varlığına işaret edebilmektedir. Bu noktada Komisyon, sektör araştırması sonrasında AB'nin rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar ve hâkim durumun kötüye kullanılması konusundaki kurallarına uyulmasını sağlamak için münferit soruşturmalar açmaya karar verebilmektedir (Komisyon 2016a, 20). Böylece, sektör araştırmaları Komisyon'un daha fazla çalışma için AB rekabet kurallarının uygulanmasında öncelikler belirlemesine yardımcı olmaktadır (OECD 2016, 21).

Komisyon, araştırmalarında ara raporlar yayınlamakta, elde edilen bulguları sektör oyuncularının ve kamuoyunun görüşüne sunmaktadır. Benzer şekilde, araştırma sona erdiğinde ve araştırmanın sonuçları bir raporda yayımlandıktan sonra ilgililer, Komisyon tarafından görüşlerini belirtmek üzere davet edilmektedir. Komisyon'un araştırma sonucunda herhangi bir çözüm getirme yetkisi bulunmamaktadır (Whish ve Bailey 2018, 277). Sektörde bulunan sorunlar, rekabet hukuku incelemeleri ve düzenlemelerde değişiklik yapılması ile giderilmektedir (Dunne 2014, 244). Bununla birlikte Komisyon, mevcut düzenlemeler ve ara önlemlerin hala uygulanabileceğini ancak bunların her durumda fayda veremeyeceği görüşündedir. Mevcut mevzuata ek olarak Komisyon, özellikle, her geçen gün etkisi artan dijital sektörlerde rekabetçi endişelere önceden müdahale edebilmek amacıyla yeni inceleme yolları bulma arayışına girmiştir. Bu arayışlardan biri *ex ante* bir düzenleme olarak Dijital Hizmetler Yasası (*Digital Services Act*) düşüncesidir. Diğer düşünce ise mevcut araçlarla çözülemeyen yapısal sorunların çözümü için münferit vakalar yerine piyasanın geneline etki eden ve çözümler getirebilen “yeni bir rekabet aracı”dır. Komisyoner Margrethe Vestager (2020) bir konuşmasında, bu yeni rekabet aracı konusundaki düşüncelerinin, Birleşik Krallık ve birkaç ülkede daha kullanılan “sektör soruşturmaları”na benzer bir araç olduğunu belirtmektedir⁵⁷. Vestager, başka bir konuşmasında ise yeni rekabet aracı için olumlu geri dönüşler aldıklarını

⁵⁷ Vestager (2020), Speech, “Competition in a Digital Age: Changing Enforcement for Changing Times”, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/vestager/announcements/competition-digital-age-changing-enforcement-changing-times_en Erişim Tarihi: 09.09.2020

ifade etmektedir⁵⁸. Komisyon, yeni düzenleme ve yeni rekabet aracıyla ilgili görüşleri topladıktan sonra nasıl bir adım atacağına karar verecektir⁵⁹.

2.2.2. AB’de Bazı Sektör Araştırması Uygulamaları⁶⁰

Komisyonun son yaptığı⁶¹ araştırmalarından biri *E-Ticaret Sektör Araştırması (2017)*⁶²’dir. Komisyon 6 Mayıs 2015 tarihinde Dijital Tek Pazar (*Digital Single Market*) stratejisini kabul etmiştir. AB’de e-ticaret yoluyla tüketicilerin ve işletmelerin mal ve hizmetlere daha iyi erişim sağlaması, Dijital Tek Pazar stratejisinin kilit hedeflerinden biri olarak görülmektedir (Kramler 2016). Bu hedef doğrultusunda, Komisyon 6 Mayıs 2015 tarihinde, AB rekabet kuralları çerçevesinde 1/2003 sayılı Tüzük’ün 17. maddesi uyarınca tüketici mallarının e-ticaretiyle ve e-ticaretteki dijital içerikle ilgili bir sektör araştırması başlatmaya karar vermiştir.

Komisyon, sektör araştırması raporunda e-ticarete engel oluşturabilecek mal ve hizmetler için dağıtım anlaşmalarına odaklandığını belirtmiştir. Araştırmanın temelini, e-ticarete faaliyet gösteren çok sayıda şirkete gönderilen anketlere verilen yanıtlar oluşturmaktadır. Komisyon tüketici malları ve dijital içeriğin e-ticaretinde faaliyet gösteren yaklaşık 1.900 şirketten kanıt toplamış ve yaklaşık 8.000 dağıtım ve lisans sözleşmesini analiz etmiştir.

Tüketici malları ile ilgili olarak, Komisyon çeşitli tespitlerde bulunmuştur:

- Üreticiler, ürünlerini kendi çevrimiçi perakende mağazaları aracılığıyla doğrudan tüketicilere satmakta ve böylece distribütörleriyle rekabet etmektedir,

⁵⁸ Vestager (2020), Speech, “Speech to the Competition Day”, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/vestager/announcements/speech-competition-day_en Erişim Tarihi: 09.09.2020

⁵⁹ Tezin sunulduğu tarihten sonra Komisyon, Dijital Hizmetler Yasa Tasarısını 15.12.2020 tarihinde Avrupa Parlamentosu’na sunmuştur. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

⁶⁰ Araştırmalar, raporların yayınlanma yılına göre sıralanmıştır.

⁶¹ Komisyon 2020 yılında Nesnelerin İnterneti (Internet of Things) Sektör Araştırması başlatmıştır. https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries_internet_of_things.html, Erişim Tarihi: 23.07.2020

⁶² Komisyon (2017), “Final report on the E-commerce Sector Inquiry Commission Staff Working Document”, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiry_swd_en.pdf, Erişim Tarihi: 29.07.2020

- Dağıtım ağlarını daha iyi kontrol etmek için seçici dağıtım sistemlerini kullanmaktadır,
- Sözleşmeye bağlı kısıtlamalar kullanılmaktadır (sınır ötesi satış kısıtlamaları, ürün dağıtımını kontrol etmek için fiyatlandırma kısıtlamaları, pazaryeri (platform) yasakları, fiyat karşılaştırma araçlarının kullanımına ilişkin kısıtlamalar, saf çevrimiçi oyuncuların dağıtım ağlarının dışında bırakılması, çevrimiçi satış veya reklam için kısıtlamalar).

Komisyon, dijital içerikle ilgili olarak ise içerik telif hakkı sahipleri tarafından dijital içerik sağlayıcılara lisanslanan hakların koşullarının rekabetin en önemli itici güçlerinden biri olduğunu ve yeni çevrimiçi iş modelleri ve hizmetlerinin ortaya çıkmasını zorlaştırabilecek bazı lisanslama uygulamalarının bulunduğunu tespit etmiştir.

Ayrıca Komisyon, büyük verilerin rekabet üzerindeki rolünün sektör araştırmasının kapsamında olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, pazaryerleri ile üçüncü taraf satıcılar veya üreticiler ve perakendeciler arasında rekabet açısından hassas verilerin değişiminin, aynı oyuncuların belirli ürün veya hizmetlerin satışı için doğrudan rekabet halinde olduğu durumlarda rekabet endişelerine yol açabileceğini belirtmektedir.

Komisyon, belirli e-ticaret uygulamalarının sorunlu olarak tanımlanmasında ise genel olarak tedbirli davranmıştır (Modrall 2017, 2). Bununla birlikte Komisyon, Şubat 2017’de Avrupa Birliği’nin İşleyişine Dair Antlaşma (ABİDA)’nın 101. maddesi uyarınca tüketici elektroniği, video oyunları ve otel konaklamalarıyla ilgili olarak üç soruşturma açmıştır. Soruşturmalar, e-ticaret sektör araştırmasının ilk bulgularına dayanarak sırasıyla perakende fiyat kısıtlamaları, coğrafi engelleme ve konuma dayalı ayrımcılık gibi konuları ele almaktadır⁶³. Ayrıca Komisyon, Haziran 2017’de sektör araştırmasını tamamlayan üç soruşturma daha başlatmıştır⁶⁴.

---

⁶³ Komisyon (2017), Press Release, “Antitrust: Commission opens three investigations into suspected anticompetitive practices in e-commerce”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_201, Erişim Tarihi: 03.08.2020

⁶⁴ Komisyon (2017), Press Release, “Antitrust: Commission opens formal investigations into Nike’s, Sanrio’s and Universal Studios’ licensing and distribution practices”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1646, Erişim Tarihi: 05.08.2020

Tüketici elektroniği ile ilgili Asus, Denon&Marantz, Philips ve Pioneer'e yönelik yaptığı dört ayrı soruşturmada⁶⁵ Komisyon, yeniden satış fiyatlarını belirledikleri gerekçesiyle çevrimiçi perakendecilere toplamda 111 milyon Avro'nun üzerinde para ceza vermiştir⁶⁶. Komisyon, ayrı yürüttüğü diğer soruşturmalar sonucunda ise Sanrio⁶⁷, NBCUniversal⁶⁸ ve Nike'in⁶⁹ ticari ürünlerin sınır ötesi satışını kısıtladığına hükmetmiştir. Komisyon, şirketlere sırasıyla 6.2 milyon Avro, 14.3 milyon Avro ve 12.5 milyon Avro para cezası vermiştir.

Komisyon, 2016 yılında elektrik sektöründe uygulanan *Kapasite Mekanizmalarına İlişkin Sektör Araştırması (2016)*⁷⁰ raporunu yayınlamıştır. Kapasite mekanizmalarının⁷¹ çoğu devlet yardımını içerdiğinden AB devlet yardım kurallarına tabidir. Söz konusu araştırma, AB devlet yardımı kurallarına yönelik yapılan ilk sektör araştırmasıdır (Breuvart ve Chassaing 2016, 2).

Sektör araştırması, yeterli elektrik arzını sağlamak için kapasite mekanizmalarının ne ölçüde uygun araçlar olduğunu ortaya koymayı ve aynı zamanda iç elektrik piyasasında rekabet veya ticaretin bozulmasını en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Komisyon 2016b, 6). Araştırma, Avrupa'da bağlı, entegre ve güvenli bir enerji piyasası oluşturmak için Komisyonun Enerji Birliği Stratejisini tamamlamaktadır.

Komisyon, araştırma kapsamında ara raporda elde ettiği sonuçlar için üye devletlerin katıldığı bir çalıştay düzenlemiştir. Ayrıca, belirli konuların daha iyi anlaşılması için çeşitli paydaşlarla ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

⁶⁵ COMP/AT.40465 *Asus* (2018), COMP/AT.40469 *Denon&Marantz* (2018), COMP/AT.40181 *Philips* (2018), COMP/AT.40182 *Pioneer* (2018)

⁶⁶ Komisyon (2018), Press Release, "Antitrust: Commission fines four consumer electronics manufacturers for fixing online resale prices", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4601, Erişim Tarihi: 05.08.2020

⁶⁷ COMP/AT.40432 *Character merchandise* (2019)

⁶⁸ COMP/AT.40433 *Film merchandise* (2020)

⁶⁹ COMP/AT.40436 *Ancillary Sports Merchandise* (2019)

⁷⁰ Komisyon (2016), "Final Report of the Sector Inquiry on Capacity Mechanisms Commission Staff Working Document", https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/capacity_mechanism_swd_en.pdf, Erişim Tarihi: 16.08.2020

⁷¹ Kapasite mekanizmaları, elektrik arzının orta ve uzun vadede talebi karşılayabilmesini sağlamak için üye devletler tarafından alınan önlemlerdir. Kapasite mekanizmaları, mevcut kapasiteyi sürdürme veya elektrik arzının güvenliğini sağlamak için gereken yeni kapasiteye yatırım karşılığında, kapasite sağlayıcılarına ödüller sunmaktadır.

bkz. https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html, Erişim Tarihi: 16.08.2020

Komisyon bu konuda uzman literatür ve yayınların yanı sıra çok çeşitli kamu bilgi kaynaklarını da kullanmıştır (Komisyon 2016b, 8). Komisyon, 11 üye devlette karşılaşılan kapasite mekanizmaları hakkında bilgi alarak, bu mekanizmaları altı kategoride sınıflandırmıştır.

Genel olarak sektör araştırması, kapasite mekanizmalarının rekabetçi elektrik piyasalarının yerini alamayacağını göstermiştir (Claici vd. 2016, 610). Komisyon, raporla birlikte, iç enerji piyasasının işleyişini iyileştirmek için enerji piyasası tasarımı yasal değişiklikler önermektedir. Rapor, üye devletlerin bir kapasite mekanizmasına olan ihtiyacını uygulamaya koymadan önce çoğu zaman yeterli değerlendirme yapmadıklarını ortaya koymaktadır⁷². Çok sayıda üye devletin piyasa reformlarını henüz uygulamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Komisyon'un kapasite mekanizmaları konusunda üye devletler ile çalışmaya devam edeceği de belirtilmektedir.

Komisyon, 2008 yılında yenilikçi ve jenerik ilaçlara ilişkin bilgilerin, rekabetin kısıtlanabileceği veya bozulabileceği endişesine yol açması nedeniyle İlaç Sektör Araştırması (2009)⁷³ başlatmıştır. Komisyon ilaç sektörüne yönelik kapsamlı bir araştırma gerçekleştirmiş; 2008'de ön raporunu, 2009'da ise nihai raporunu yayınlamıştır. Raporda, sektör araştırmasında elde edilen bulgular, kamuoyu ile istişare sırasında alınan yorumlar ve politika önerileri yer almaktadır.

Raporun dayandığı bilgiler yerinde incelemelerden, elektronik anketlerden, çok çeşitli sektör katılımcılarına yönelik bilgi taleplerinden, paydaşların, uzman kuruluşların ve ofislerin görüşlerinden ve kamuya açık bilgilerden elde edilmiştir (Komisyon 2008, 408-410).

Sektör araştırması, beşeri kullanım için reçeteli ilaçların piyasaya girişinin önündeki engellerle ilgilenmiştir. Bu kapsamda jenerik ürünler için giriş engellerine ve yenilikçi ürünler için orijinal ilaç üreten şirketler arasında gerçekleşen rekabetin önündeki engellere odaklanmıştır. Bu endişelerle ilgili şirketlerin davranışları incelenmiştir. Ayrıca, ilaç sektörü düzenlenen bir sektör olduğundan düzenleyici çerçeve de incelenmiştir. Bu bağlamda, patentler, ruhsatlandırma ve fiyatlandırma

⁷² Komisyon (2020), Press Release, "State aid: Sector Inquiry report gives guidance on capacity mechanisms", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4021, Erişim Tarihi: 22.08.2020

⁷³ Komisyon (2009), "Pharmaceutical Sector Inquiry Commission Staff Working Document Final Report", https://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/staff_working_paper_part1.pdf, Erişim Tarihi: 22.08.2020

ve geri ödemeleri düzenleyen mevzuata odaklanılmıştır. Komisyon detaylı analiz için 43 orijinal ilaç üreten şirketi ve 27 jenerik ilaç şirketi incelemiştir. Araştırma için 2007’de AB’de reçeteli ilaçların toplam cirosunun yaklaşık %50’sini oluşturan 219 etkin madde numune olarak seçilmiştir.

Sektör araştırmasının sonuçları, şirketlerin davranışlarının jenerik ilaçların piyasaya girmesinin gecikmesine neden olduğunu göstermiştir. Bu davranışlar arasında tek bir ilaçla ilgili olarak çok sayıda patent başvurusu yapılması, jenerik ilaç firmaları hakkında patent davaları açılması ve bu davaların bir kısmında bu firmalarla anlaşma yoluna gidilmesi bulunmaktadır. Ayrıca araştırma, orijinal ilaç üreten şirketlerin rakip bir ilacın geliştirilmesine müdahale edebilecek patent stratejileri uyguladıklarını da göstermiştir.

Komisyon bu sonuçlara karşı, rekabet hukuku incelemelerinin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Araştırma ayrıca patent hukuku, ruhsatlandırma kuralları, fiyatlandırma ve geri ödeme hükümlerine yönelik mevzuat için politika önerileri getirmiştir. Bu öneriler arasında, ruhsatlandırma sürecinin kolaylaştırılması, fiyatlandırma ve geri ödeme sistemlerinin iyileştirilmesi ve jenerik ilaçların yaygınlaşması için rekabetçi bir yapının oluşturulması bulunmaktadır.

Komisyon araştırma sonrasında ilaç şirketlerine yönelik çeşitli soruşturmalar yürütmüştür. Komisyon, Haziran 2013’te “erteleme için ödeme (*pay for delay*)” anlaşmalarını imzaladıkları için ilaç şirketi Lundbeck’e 93,8 milyon Avro para cezası ve çeşitli jenerik ilaç üreticilerine toplam 52,2 milyon Avro para cezası vermiştir⁷⁴. Kasım 2013’te ise Komisyon, Johnson & Johnson ve Novartis’e jenerik ağrı kesici Fentanyl’in piyasaya girişini geciktirdikleri için toplam 16,3 milyon Avro para cezası vermiştir⁷⁵. Komisyon’un AstraZeneca’yı 60 milyon Avro ile cezalandırmasındaki nedenler ise şirketin jenerik ilaçların piyasaya girişini geciktirmek için patent sistemini ve düzenleyici mevzuatı kötüye kullanmasıdır⁷⁶ (Komisyon 2014, 35).

Ayrıca Komisyon, araştırma sonrasında orijinal ve jenerik ilaç firmaları arasındaki patent anlaşmalarını izlemeye devam etmiş ve gelişmeleri raporlamaya başlamıştır. Konuyla ilgili sekizinci rapor 2018 yılında yayınlanmıştır⁷⁷.

---

⁷⁴ COMP/AT.39226 *Lundbeck* (2013)

⁷⁵ COMP/AT.39685 *Fentanyl* (2013)

⁷⁶ COMP/A.37507 *AstraZeneca* (2005)

⁷⁷ https://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/patent_settlements_report8

Komisyon, 2007 yılında *Enerji Sektör Araştırması*⁷⁸'na ilişkin raporunu yayınlamıştır. Araştırma, gaz ve elektrik toptan satış fiyatlarındaki önemli artışlar, giriş engelleri hakkında şikâyetler Komisyon'un sektöre yönelik inceleme başlatmasına neden olmuştur. Araştırma daha geniş bakış açısıyla, gaz ve elektrik piyasalarının rekabete açılması ile Avrupa enerji politikasının rekabetçi ve verimli bir enerji sektörü hedefleri doğrultusunda, sektördeki sorunların nedenlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Komisyon'un araştırması sonucunda tespit ettiği eksiklikler arasında; gaz ve elektrik piyasalarında yoğunlaşma, likidite, şeffaflık ve üye devletlerin piyasaları arasında entegrasyon eksikliği, şebeke ve arz faaliyetlerinde yetersiz bir ayrıştırma seviyesi, müşterilerin uzun vadeli alt pazar sözleşmeleri yoluyla tedarikçilere bağlanması, mevcut dengeleme piyasalarının firmaları desteklemeleri ve yeni girişler için engeller yaratması bulunmaktadır⁷⁹. Komisyon, bu sonuçlar karşısında rekabet hukuku incelemelerinden yararlanacağını belirtmiş ve düzenlemelerin değiştirilmesi dâhil çeşitli yapısal önerilerde bulunmuştur.

Komisyon tarafından, sektör araştırmasında tespit edilen endişeler göz önüne alınarak, 19 Eylül 2007'de elektrik sektörünün daha fazla serbestleştirilmesinin önerildiği ifade edilmiştir. 23 Ocak 2008'de ise daha sıkı çevre kuralları önerildiği, bu önlemlerin ise yenilenebilir enerji üretimi gibi çevre dostu faaliyetlere ilişkin olarak hazırlanan devlet desteği hakkındaki rehber ile birleştirildiği belirtilmiştir⁸⁰.

Komisyon, araştırmayı takiben ABİDA'nın 102. maddesi uyarınca soruşturmalar yürütmüştür. Bu kapsamda E.ON AG'nin Alman elektrik toptan piyasasında ve dengeleme piyasasında önerdiği iki yapısal taahhüdü kabul etmiştir⁸¹. Ayrıca RWE AG'nin⁸² ve Eni S.p.A'nın⁸³ önerdiği taahhütleri kabul ederek piyasadaki engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Komisyon, bu

---

[en.pdf](#), Erişim Tarihi: 24.09.2020

⁷⁸ Komisyon (2007), "DG Competition Report on Energy Sector Inquiry", https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/2005_inquiry/full_report_part1.pdf, Erişim Tarihi: 26.08.2020

⁷⁹ bkz. https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/2005_inquiry/index_en.html, Erişim Tarihi: 26.08.2020

⁸⁰ bkz. https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/electricity/electricity_en.html, Erişim Tarihi: 26.08.2020

⁸¹ COMP/39388 *German Electricity Wholesale Market* (2008) ve COMP/39389 *German Electricity Balancing Market* (2008)

⁸² COMP/39402 *RWE Gas Foreclosure* (2009)

⁸³ COMP/39315 *ENI* (2010)

kararların dışında da birçok incelemede bulunmuştur⁸⁴. Sektör araştırmanın, söz konusu soruşturmalara öncülük ettiğini söylemek mümkündür.

Komisyon'un, tüketicilere ve teşebbüslere hizmet veren finansal hizmetler pazarlarını rekabetçi hale getirerek ekonomik büyümeye ve dolayısıyla Lizbon stratejisi hedeflerine ulaşılması amacıyla yürüttüğü iki sektör araştırması vardır.

Komisyonun, finansal hizmetler sektöründe yaptığı araştırmalardan biri 13 Haziran 2005'te başlatılan *Perakende Bankacılık Sektör Araştırması (2007)*⁸⁵'dir. Komisyon araştırmayı iki bölüme ayırmıştır. İlk bölüm ödeme kartları ve ödeme sistemleri, ikinci bölüm ise cari hesaplar ve ilgili hizmetlerdir.

Komisyon araştırmasının temelini Avrupa çapında yapılan ve 250'ye yakın bankanın katıldığı anketlere dayandırmıştır. Komisyon'un Ortak Araştırma Merkezi (*Joint Research Centre*), piyasaların ekonomik ve ekonometrik analizi için önemli destek vermiştir.

Ödeme kartları ile ilgili anketler tüm teşebbüslere gönderilmeden önce az sayıda piyasa oyuncusu grubu ile yol testine (*road-test*) tabi tutulmuştur. Anketlerin yanı sıra sektörel birlikler ve tüketici grupları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gelen verilerden genel ve ülke ortalamalarından önemli ölçüde farklı olan verileri belirlemek için istatistiksel testler kullanılmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen analizde hem betimleyici istatistiklerden hem de ekonometrik tekniklerden yararlanılmıştır (Komisyon 2006a, 13-14).

Cari hesaplarla ilgili olarak ise Komisyon, bankalara gönderilen anketler dışında banka birliklerine, ödeme ağlarına, bankacılığı düzenleyen kurumlara ve merkez bankalarına başka anketler de göndermiştir. Komisyon ayrıca, ulusal rekabet otoritelerinin perakende bankacılığına ilişkin yürüttükleri araştırmalardaki çalışmalarını da dikkate almıştır. Araştırmada diğer kurumların çalışmalarından, perakende bankacılık ve rekabet politikasına ilişkin literatürden, iç ve dış danışmanlardan da yararlanılmıştır (Komisyon 2006b, 15).

Araştırmaya ilişkin Komisyon, ödeme kartları ve cari hesaplar için iki ayrı ara rapor yayınlamıştır. Komisyon, ara raporlar ile ön bulgularını sunarak konuları

⁸⁴ Komisyon (2010), Press Release, "Antitrust/ENI case: Commission opens up access to Italy's natural gas market", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1197, Erişim Tarihi: 26.08.2020

⁸⁵ Komisyon (2007), "Retail Banking Sector Inquiry Commission Staff Working Document Final Report", https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/sec_2007_106.pdf, Erişim Tarihi: 19.08.2020

kamuoyu görüşüne açmış, raporları piyasa katılımcılarıyla tartışmak için açık oturumlar düzenlemiştir.

Komisyon araştırma sonucunda çeşitli rekabet endişeleri belirlemiştir: i) ödeme kartları ve ödeme sistemleri pazarlarındaki engeller ve ayrımcı kurallar, ii) yüksek ödeme kartı ücretleri, iii) bankalar arasında rekabeti kısıtlayabilecek işbirliği; iv) bankalar tarafında ürünlerin bağlanması, v) zayıf müşteri hareketliliği ve vi) düzenleyici ve davranışsal engeller.

Komisyon, ara raporun yayınlanmasının ardından birçok piyasa oyuncusunun, belirlenen ciddi sorunları ele almak için gönüllü adımlar attığını belirtmektedir⁸⁶. Diğer yandan Komisyon, sektör araştırmasından önce başlayan, sektördeki oyunculardan MasterCard'a yönelik bir soruşturma yürütmüştür. Soruşturma ile sektör araştırması ayrı olarak yürütülmüş, araştırmada elde edilen bilgiler soruşturmada kullanılmamıştır⁸⁷. Komisyon, MasterCard'ın Avrupa Ekonomik Alanı (*European Economic Area*) içinde sınır ötesi kart ödemeleri için takas ücretlerini yasaklamıştır⁸⁸ (Repa vd. 2008, 1). Ayrıca, *Visa MIF*⁸⁹ kararında, takas ücretlerine ilişkin taahhüt kararı verilmiştir (Komisyon 2014, 45).

Finans sektöründe yapılan diğer araştırma ise perakende bankacılığa yönelik araştırma ile aynı gün başlayan *Sigorta Sektör Araştırması (2007)*⁹⁰'dır. Araştırma, sigorta sektöründe ABİDA'nın 101. ve 102. maddeleri kapsamında rekabeti kısıtlayıcı veya bozucu uygulamaları tespit etmek ve sektörün işleyişini daha iyi anlamak amacıyla başlatılmıştır.

Komisyon, raporunda yer alan bilgileri masa başı araştırması (*desk research*) ve anketler yoluyla elde etmiştir. Masa başı araştırmasında bilgiler ve veriler, kamu kurumları, özel kuruluşlar, sigortayla ilgili akademik literatür gibi çeşitli yayınlanmış kaynaklardan elde edilmiştir. Anketlerle ise ulusal sigorta birlikleri, reasürörler, sigorta şirketleri ve sigorta brokerlarından bilgiler toplanmıştır

---

⁸⁶ Komisyon (2007), "Competition: Final report on retail banking inquiry – frequently asked questions", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_07_40, Erişim Tarihi: 19.08.2020

⁸⁷ Komisyon (2006), "Competition: Commission sends Statement of Objections to MasterCard", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_06_260, Erişim Tarihi: 19.08.2020

⁸⁸ COMP/34579 *MasterCard* (2007)

⁸⁹ COMP/39398 *Visa MIF* (2010)

⁹⁰ Komisyon (2007), "Business Insurance Sector Inquiry Commission Staff Working Document Final Report", https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/final_report annex.pdf, Erişim Tarihi: 20.08.2020

(Komisyon 2007, 7-11). Yayınlanan ara rapor sonrasında elde edilen bulgular ve sonraki adımların tartışılması için halka açık bir oturum düzenlenmiştir. Oturuma teşebbüsler ve bunların dernekleri, düzenleyiciler ve ulusal rekabet otoriteleri katılmıştır.

Komisyon sigortacılar arasında yapılan yatay işbirliği anlaşmalarının 358/2003 sayılı Sigorta Sektörü Grup Muafiyeti Tüzüğü⁹¹ kapsamında olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Komisyon, sektör için 358/2003 sayılı Tüzük'ün gerekli olduğuna şüphe ile yaklaşmıştır (Crowther ve Turetsky 2007, 2). Söz konusu tüzük yerini 2010 yılında yayınlanan 267/2010 sayılı Sigorta Sektörü Grup Muafiyeti Tüzüğü'ne⁹² bırakmıştır.

Diğer yandan Komisyon, sigortacılarla ve aracılarla ilgili uygulamalarda endişelerini dile getirmiştir. Aynı zamanda, sektör oyuncularını raporda belirtilen uygulamalarla ilgili kendilerini gözden geçirmeye davet etmiştir.

2.3. BİRLEŞİK KRALLIK VE AB UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Birleşik Krallık'ta sektörlere yönelik incelemeler iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada yürütülen sektör araştırmalarının bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Sonraki adım olan sektör soruşturmaları ise teşebbüsleri bağlayıcı tedbirlerle sonuçlanabilmektedir. AB'de uygulanan sektör araştırmaları ise bağlayıcı kararlar alınamaması yönüyle Birleşik Krallık'taki sektör araştırmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu noktada sektör soruşturmalarının varlığı, Birleşik Krallık uygulamasını AB ve diğer birçok ülke uygulamasından ayırmaktadır.

Diğer bir farklılık ise araştırmaların süresi noktasındadır. CMA'nın, sektöre ilişkin araştırma ve soruşturmaları belirlenmiş sürelerle tabidir. Komisyon'u ise araştırmalarını belli bir sürede bitirmesini zorunlu tutan bir hüküm bulunmamaktadır. Sektör araştırmalarının doğası gereği kapsamlı olması, araştırma için gereken zamanın değişebilmesi ve teşebbüs üzerinde yaptırım uygulanamaması nedeniyle araştırmaların belirli bir zaman dilimiyle sınırlandırılması makul görünmemektedir.

⁹¹ Commission Regulation (EC) No 358/2003 of 27 February 2003 on the application of Article 81(3) of the Treaty to certain categories of agreements, decisions and concerted practices in the insurance sector

⁹² Commission Regulation (EC) No 267/2010 of 24 March 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of agreements, decisions and concerted practices in the insurance sector

AB ve Birleşik Krallık'ta otoritelerin sektör araştırması yapabilme yetkileri yasal olarak verilmiş bulunmaktadır. Bu yetki aynı zamanda, otoritelere araştırma için gerekli bilgileri talep etme yetkisini de beraberinde getirmektedir. Otoriteler, bilgilerin sağlanmadığı durumlarda teşebbüslere para cezası verebilmektedir. Şu ana kadar bu yetki, CMA'nın 2020 yılında ceza verdiği sektör araştırması haricinde, otoriteler tarafından kullanılmamıştır. Bu açıdan, araştırmalarda sektör paydaşlarının otoriteler ile işbirliği yaptığı ve araştırmalara katılım sağladığı söylenebilecektir.

Diğer yandan, otoritelerin paydaşların görüşlerini almayı değerli bulduklarını da söylemek mümkündür. Otoriteler paydaşların düşüncelerinden faydalanmak için, araştırmalarda ulaştığı ilk sonuçları yayınladıkları ara rapor veya diğer belgelerle paydaşların görüş ve önerilerine açmaktadır. Araştırmalarda genel olarak bilgi toplamak için benzer yöntemlerin izlendiği ancak veriler üzerinde sektörün yapısına özgü farklı analizlerin kullanılabildiği görülmektedir. Ayrıca, otoriteler katılımın gerektirdiği araştırmalarda dış uzmanlardan da faydalanmıştır. Bu uygulamanın araştırmalara derinlik kazandırması açısından olumlu bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM 3

SEKTÖR ARAŞTIRMALARINA İLİŞKİN TÜRKİYE UYGULAMASI

Bu bölümde Türkiye’de sektör araştırmalarına yönelik uygulanan mevzuat ve yöntemlerin kullanımı hakkında bilgi verilecek, ardından ulaşılan sonuçlar ve öneriler sunulacaktır.

3.1. TÜRKİYE MEVZUATI

Türkiye’de sektör araştırmaları⁹³, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un (4054 sayılı Kanun) “Kurulun Görev ve Yetkileri” başlıklı 27(a) maddesinde yer alan, “*bu kanunda yasaklanan faaliyetler ve hukuki işlemler hakkında, başvuru üzerine veya resen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak ...*” hükmü çerçevesinde yapılmaktadır. Bununla birlikte sektör araştırmaları ile ilgili olarak, 4054 sayılı Kanun’da veya kamuya açık diğer metinlerde açık bir ifade bulunmamaktadır. Ancak, söz konusu metinlerde açıkça “sektör araştırması” ifadesi yer almamakla birlikte Kurum’un sektör araştırması yapma yetkisine ilişkin şüphe bulunmamaktadır. Nitekim OECD (2016, 9), Kurum’un sektör araştırmaları için özel yetkilerinin olduğunu ve bunun yasal olarak verildiğini belirtmektedir.

Türkiye’de sektör araştırmaları genellikle rekabet savunuculuğu kapsamında yapılmaktadır. Türkiye’deki rekabet hukuku uygulamasında ve sektör araştırmalarında tüketicinin korunmasına yönelik bir yetki bulunmamaktadır. Ayrıca, Türkiye uygulamasında, kesin bir süre bulunan önaraştırma, soruşturma ve birleşme/devralma gibi rekabet hukuku incelemelerinin aksine sektör araştırmalarında kesin bir süre öngörülüşü değildir.

---

⁹³ “Sektör araştırması” yerine “sektör incelemesi” veya “piyasa incelemesi” ifadeleri kullanılabilir-mektedir.

Sektör araştırmalarında izlenecek yöntemler ise ‘‘Sektör/Piyasa İncelemelerinde İzlenecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge’’ (Yönerge) ile belirlenmiştir. Yönerge, 4054 sayılı Kanun’un 30. maddesi ve Rekabet Kurumu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in 37. maddesine dayanılarak çıkarılmıştır. Sektör araştırmalarına ilişkin tanım ve yöntemle ilişkin bilgiler söz konusu Yönerge’de yer almaktadır. Diğer yandan Yönerge, kamuya açık olmayıp otorite içerisinde işleyişe yönelik olarak hazırlanmıştır.

Yönerge’de sektör araştırmaları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

‘‘Bir sektörün geneline veya belli bir bölümüne ya da ilgili sektördeki belirli uygulamalara ilişkin mevcut veya muhtemel rekabet sorunlarının tespitine ve çözümüne yönelik olarak yürütölen çalışmadır.’’

Türkiye’de sektör araştırmaları Rekabet Kurulu (Kurul)’nun kendi iradesi ile başlatılırken, Kurul’u araştırma yapmaya zorlayacak bir mekanizma bulunmamaktadır. Bir sektöre yönelik araştırma başlatıldığında; araştırmanın amacını, kapsamını ve iletişim bilgilerini içeren bir yazı ile Kurum internet sitesi üzerinden duyurulmaktadır. Duyuru ile paydaşlar, araştırmaya yönelik görüşlerini ve önerilerini sunmaya davet edilmektedir.

Araştırmalar, incelenen sektöre göre Kurum içindeki uzman personel arasından oluşturulan geçici ekipler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (OECD 2016, 11). Araştırmalarda ayrıca, uzmanlaşmış dairelerden de faydalanılmaktadır. Sektör araştırmasını yürüten personeller aynı zamanda rekabet hukuku incelemelerini de yürütmektedir.

Kurul, bilgi toplamak amacıyla özel ve kamu sektöründeki paydaşlardan bilgi talep etme yetkisine sahiptir. Çoğı otoritede olduğı gibi, bilgi talepleri konusunda Kurum’un yaptırım uygulama yetkisi vardır. Bununla birlikte, bilgi vermeme gerekçesiyle idari para cezası uygulanan bir araştırma bulunmamaktadır.

Paydaşlar, bilgi taleplerine ilişkin cevapları ve görüşleri ile birlikte gizlilik taleplerini de iletebilmektedir. Araştırmada paydaşlardan elde edilen gizli bilgiler korunmaktadır. Birleşik Krallık ve AB’de olduğı gibi Türkiye’de de gizli bilgilerin korunması konusunda rekabet hukuku incelemeleri ve sektör araştırmaları kapsamında sağlanan koruma arasında ayırım yapılmamaktadır (OECD 2016, 14). Sektör araştırmalarında elde edilen gizli bilgiler sonraki rekabet hukuku incelemelerinde kullanılabilir (OECD 2016, 15). Kurul’un ayrıca, sektör

araştırması kapsamında yerinde inceleme yetkisi olmakla birlikte şu ana kadar yapılan araştırmalarda bu yetki kullanılmamıştır.

Türkiye’de araştırmayla ilgili olarak araştırma ekibinin ön bulgularını içeren bir metnin hazırlanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle, Türkiye’deki sektör araştırmalarında bu usulün genellikle kullanılmadığı görülmektedir. Şu ana kadar ön raporu yayınlanan tek araştırma, 2012 yılında tamamlanan “Hızlı Tüketim Malları Perakendeciliği Sektör Araştırması” olmuştur⁹⁴.

Araştırmanın tamamlandığı, yapılan bir açıklama ile kamuoyuna duyurulmaktadır. Araştırma sonucunda hazırlanan nihai rapor, ticari sırlardan ve gizli bilgilerden arındırılarak Kurumun internet sitesinde yayınlanmaktadır. Türkiye’de sektör araştırmalarının sonuçlarının herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle, sektör araştırmaları uygulamasında en sık görülen sonuç, rekabet savunuculuğu kapsamında özel ve kamu sektörüne yönelik yapılan önerilerdir.

3.2. TÜRKİYE’DE BAZI SEKTÖR ARAŞTIRMASI UYGULAMALARI⁹⁵

*Fuarcılık Sektör Araştırması (2019)*⁹⁶ Kurul’un tamamladığı son sektör araştırmalarından biridir. Fuarcılık sektörü birçok kez Kurul kararına konu olmuştur. Kurul, araştırmaya kadar 6 soruşturma, 12 önaraştırma ve 10 birleşme/devralma kararı vermiştir. Kurul’un ceza verdiği ve mahkeme kararı ile kesinleşen iki karar vardır. İlki, 2014 yılında CNR Uluslararası Fuarcılık A.Ş.’nin hâkim durumunu kötüye kullandığına ilişkin karar olmuştur⁹⁷. İkincisi, 2016 yılında verilen Congressium ATO Uluslararası Kongre ve Fuar Merkezi’nin hâkim durumunu sözleşme yapmanın reddi suretiyle kötüye kullandığına yönelik karardır⁹⁸.

⁹⁴ Tezin sunulduğu tarihten sonra, 05.02.2021 tarihinde “Hızlı Tüketim Malları Perakendeciliği Sektör İncelemesi” ve 07.05.2021 tarihinde “E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi” kapsamında ön rapor yayınlanmıştır. bkz. <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/htmperakendeciligisektorincelemesionraporu-20210705115428725-pdf> ve <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

⁹⁵ Araştırmalar, raporların yayınlanma yılına göre sıralanmıştır.

⁹⁶ Rekabet Kurumu (2019), “Fuarcılık Sektör İncelemesi Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/fuarcilik-sektor-incele>, Erişim Tarihi: 30.08.2020

⁹⁷ 20.08.2014 tarih ve 14-29/596-262 sayılı CNR kararı

⁹⁸ 27.10.2016 tarih 16-35/604-269 sayılı Congressium kararı

Araştırma, rekabet savunuculuğu bağlamında, Türkiye fuarcılık sektöründeki davranışsal ve/veya yapısal rekabet sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada geçmiş tarihli Kurul kararları, sektörle ilgili literatür ve diğer ülke uygulamaları incelenmiştir. Fuarcılık sektöründeki paydaşlar belirlenerek, paydaşlardan bilgi talebinde bulunma ve görüşmeler yoluyla gerekli bilgiler toplanmıştır. Sektörü düzenleme ve denetleme yetkisine sahip Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin ve kamu kurumlarının bulunduğu 193 paydaş araştırmaya katkıda bulunmuştur.

Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, tespit edilen sorunların bir kısmının teşebbüs davranışlarından, bir kısmının ise sektörün yapısından ve sektörü düzenleyen mevzuattan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Teşebbüslerden kaynaklanan sorunların çözümü için, teşebbüslere rekabet kuralları hatırlatılmıştır. Teşebbüslere, eylemlerini ve davranışlarını bu kurallar çerçevesinde yeniden ele alabilecekleri ifade edilmiş, bunun dışında ilgili kurumlara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Ayrıca rekabet hukuku açısından ilgili pazarın tanımlanması, muafiyet mekanizmasının işletilmesi ve yoğunlaşmaların kontrolü hususları değerlendirilmiştir. İlgili pazar tanımının, fuar konularını ve niteliklerini birlikte dikkate alan olaya özgü değerlendirmeler ile belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Nitekim bu husus, Kurul'un 20.06.2019 tarih ve 19-22/342-155 sayılı *Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği* kararına yansımıştır.

Çimento Sektör Araştırması (2016)⁹⁹, Kurulun, araştırma dönemi itibarıyla rekabet ihlalden dolayı en çok ceza verdiği dördüncü sektör olması açısından önemlidir. Çimento sektörünün pazar yapısı ve ürün özelliği nedeniyle sektördeki rekabet dışı ve koordineli davranışlara uygun bir zemin hazırlaması, çok sayıda önaraştırma ve soruşturma kararlarının alınmasına neden olmuştur.

Kurul tarafından sektöre ilişkin olarak yürütülen ihlal incelemelerinin sadece şikâyet konusu bölge, dönem, ilgili teşebbüsler ve iddia konusu ile sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Kurul, söz konusu durum karşısında sektördeki pazar yapısının ve firma davranışlarının incelenmesi ve daha genel ve kapsayıcı bir analiz ve

---

⁹⁹ Rekabet Kurumu (2016), "Çimento Sektör Araştırması Raporu", <http://www.rekabet.gov.tr/Do-sya/sector-raporlari/12-cimento-sektor-raporu-pdf>, Erişim Tarihi: 01.09.2020

değerlendirme yapma ihtiyacı doğrultusunda araştırma başlatılmasına karar vermiştir.

Araştırmada sektörün yapısını ve teşebbüslerin piyasa davranışlarını anlamak için betimsel istatistikler kullanılmıştır. Teşebbüslerin fiyat-maliyet ve fiyat-talep ilişkileri ekonometrik yöntemlerle incelenmiş, teşebbüslerin teknik etkinlik seviyeleri “veri zarflama yöntemi” ile ölçülmüş ve fiyat seviyeleri ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca, teşebbüslerin fiyatlarının oligopolistik rekabet, birlikte kar maksimizasyonu veya tekelci davranış türlerinden hangisine yakın olduğu ve bu yakınlığın derecesinin ne olduğu simülasyonlar aracılığı ile tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, Kurul’un geçmiş yıllarda aldığı kararlarda belirttiği rekabet sorunlarını yine ortaya koymuştur. Araştırmada, sektörün durağan bir pazar yapısına sahip olduğu ve ortalama %70 etkinlikte faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Sektördeki yaygın davranışın kâr maksimizasyonu davranışı olduğu ve fiyatların genellikle oligopolistik rekabetten beklenen fiyat seviyelerinden yukarıda belirlendiği ifade edilmiştir. Nihayetinde sektörün bölgesel ve il bazında yoğunlaşmalar sergilediği ve rekabetçi dinamiklerin etkin bir şekilde işlemediği tespit edilmiştir. Kurul, araştırma sonrasında da rekabet ihlalleri ile ilgili olarak sektörü incelemeye devam etmiştir.

*Sinema Sektör Araştırması (2016)*¹⁰⁰ ise *AFM/MARS*¹⁰¹ kararı kapsamında birleşme işlemi için getirilen taahhütler sonrasında sinema sektörünün genel durumunun ve dijitalleşme sürecinin izlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada birleşme sonrası oluşan koşullarla ilgili bilgi toplamak için sektörün yapım, dağıtım ve gösterim aşamalarında faaliyet gösteren oyuncularla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve anketler yapılmıştır.

Sonuç olarak, birleşme sonrasında MARS’ın rekabet ihlaline yol açan bir davranışının tespit edilmediğinin ancak önemli bir pazar gücüne sahip dikey bütünleşik bir yapıya sahip olduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca, küçük ölçekli gösterimcilerin dijital dönüşümünün sağlanması için kamu yardımı sağlanmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

---

¹⁰⁰ Rekabet Kurumu (2016), “Sinema Hizmetleri Sektör Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Do-sya/sektor-raporlari/11-sinema-hizmetleri-se>, Erişim Tarihi: 01.09.2020

¹⁰¹ 17.11.2011 tarih ve 11-57/1473-539 sayılı *AFM/Mars* kararı

*Elektrik Sektör Araştırması (2015)*¹⁰², rekabetçi bir elektrik piyasasının tesisi sürecine ilişkin değerlendirmeler yapmak amacıyla rekabet savunuculuğu kapsamında yapılmıştır. Araştırma, elektrik toptan satış ve perakende satış piyasalarını kapsamaktadır. Araştırma, çeşitli çözüm önerileri sunmuştur.

Perakende satış seviyesi bakımından, yerleşik dağıtım ve görevli tedarik şirketinin aynı ekonomik bütünlük içinde yer almasının serbestleşmenin önünde bir engel olduğu ve hukuki olarak ayrıştırılması gerektiği, bu konuda mevzuatın detaylı hale getirilmesi ve etkin denetimin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Tüketicilerin sağlayıcılarını değiştirmesi konusunda engellerin kaldırılması ve tüketicilerin bu konuda bilgilendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından internet sitesinde tüketicilerin sağlayıcı değiştirmeleri konusunda bilgilendirme yapıldığı görülmüştür¹⁰³. Yine EPDK tarafından “Elektrik Piyasası 2019 Yılı Piyasa Gelişim Raporu”nda serbest tüketici limitinin yıllar içinde düşürüldüğü ve serbest tüketici sayısının arttığı belirtilmiştir (EPDK 2020, 72-79). Söz konusu uygulamaların araştırma raporundaki önerilerle uyumlu olduğu görülmektedir.

Toptan satış bakımından ise pazar gücünü azaltıcı mekanizma olarak “piyasa izleme birimi” oluşturulmasının kilit bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Kurum ve EPDK arasında işbirliği ve koordinasyon mekanizmasının bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

Kurul araştırma sonrasında sektöre yönelik yaptığı üç ayrı soruşturmada rekabet ihlali tespit etmiştir¹⁰⁴.

*Motorlu Taşıtlar Sektör Araştırması (2014)*¹⁰⁵ ise 2006 yılında yürürlüğe giren 2005/4 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalar ve Uyumlu Eylemlere İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği sonrasında sektörün değişen şartları çerçevesinde söz konusu tebliğin etkilerinin ölçülebilmesi ve beş yıllık uygulama sonuçlarının değerlendirilebilmesi amacıyla başlatılmıştır. Araştırma, motorlu taşıtlar satış pazarı, bakım onarım pazarı ve yedek parça pazarını ele almıştır.

---

¹⁰² Rekabet Kurumu (2015), “Elektrik Toptan Satış Ve Perakende Satış Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/10-elektrik-toptan-sati>, Erişim Tarihi: 02.09.2020

¹⁰³ <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/16/serbest-tuketici> Erişim Tarihi: 24.09.2020

¹⁰⁴ 20.02.2018 tarih ve 18-06/101-52 sayılı *Akdeniz Elektrik* kararı, 08.08.2018 tarih ve 18-27/461-224 sayılı *Enerjisa* kararı, 01.10.2018 tarih ve 18-36/583-284 sayılı *Gediz/Aydem* kararı

¹⁰⁵ Rekabet Kurumu (2014), “Motorlu Taşıtlar Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/9-motorlu-tasitlar-sekt>, Erişim Tarihi: 03.09.2020

Araştırma kapsamında kamu ve özel paydaşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler yapılacak kapsamlı anket için yön verici olmuştur. Ankete 39 taşıt üreticisi ve ithalatçısı, 2000’den fazla yetkili satıcı ve servis, bağımsız servisler ile yaklaşık 200 yedek parça üreticisi ve dağıtıcısı katılmıştır.

Araştırma sonucunda söz konusu tebliğ sonrasında satış pazarının rekabetçi bir görünüm arz ettiği ancak bakım onarım pazarı ve yedek parça pazarında rekabetçi endişelerin sürdüğü belirtilmiştir.

Araştırmada ulaşılan bulgular yeni bir tebliğin hazırlanmasında önemli bir etken olmuştur. Eski tebliğin yerini 2017/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği almıştır. (Erdem 2017, 2) tarafından yeni tebliğin, araştırmada bakım onarım pazarı ve yedek parça pazarı için dile getirilen rekabetçi endişeleri gidermeye çalıştığı ifade edilmiştir.

Komisyon tarafından ilaç sektörüne yönelik yürütülen sektör araştırması, Türkiye’de de *İlaç Sektör Araştırması (2013)*¹⁰⁶ yapılmasını gündeme getirmiştir. Çok sayıda incelemeye konu olan ilaç sektörünün yapısını analiz etme ve rekabet koşullarını inceleme ihtiyacı doğrultusunda araştırma başlatılmıştır. Araştırmada, piyasanın sağlayıcı seviyesinin yapısı ve işleyişi, serbest eczane piyasasına yönelik faaliyetleri kapsamında incelenmiştir. Başta jenerikler olmak üzere yeni ilaçların piyasaya girişleri önünde kamudan veya piyasa oyuncularından kaynaklanan engellerin varlığı sorgulanmıştır.

Araştırmada piyasa oyuncularının birliklerinden ve kamu kuruluşlarından yazılı görüş alınmıştır. Ayrıca, Komisyon’un yaptığı gibi, en çok satış yapan ilk 50 sağlayıcı firmanın katıldığı elektronik ortamda bir anket gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonunda genel olarak talep cephesinde tüketicilerin fiyata olan duyarlılığının artırılmasının, arz cephesinde jenerik girişinin teşvik edilmesinin ve hızlandırılmasının önündeki engellerin kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu ve diğer ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu ve otorite için politika önerileri sunulmuştur.

*Doğalgaz Sektör Araştırması (2012)*¹⁰⁷, BOTAŞ Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. ile ilgili olarak yürütülen önaraştırma sonrasında açılmıştır. Kurul,

---

¹⁰⁶ Rekabet Kurumu (2013), “İlaç Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/8-rekabet-kurumu-ilac-s>, Erişim Tarihi: 05.09.2020

¹⁰⁷ Rekabet Kurumu (2012), “Doğal Gaz Sektör Araştırması”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/7-rekabet-kurumu-dogal->, Erişim Tarihi: 06.09.2020

soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına karar vermiştir. Bununla birlikte, doğalgaz piyasasında rekabet sorunlarının ortaya konulması ve rekabetçi pazar yapısının sağlanması konusunda önerilerin oluşturulması amacıyla sektör araştırması yapılmasına karar vermiştir.

Araştırmada doğal gaz piyasalarının serbestleşme süreci, *doğuş, büyüme, gelişme ve olgunlaşma* sürecinden oluşan dört aşamalı evrim modeli (*four stage evolutionary model*) üzerinden ele alınmıştır. Türkiye’de doğalgaz piyasasının büyüme aşamasında olduğu belirtilmiştir. Araştırma, 2023 yılında tam rekabetçi bir doğalgaz piyasası için üç aşamadan oluşan politika önerisi seti sunmuştur.

Perakende zincirlerinin alıcı gücü, sektörde yaşanan yoğunlaşma, Avrupa’da sektöre yönelik yaşanan tartışmalar ve diğer ülkelerde yapılan sektör araştırmaları nedeniyle Kurul, *Hızlı Tüketim Malları (HTM) Perakendeciliği Sektör Araştırması (2012)*¹⁰⁸ yapılmasına karar vermiştir.

Araştırma kapsamında perakende zincirleri, tedarikçiler, sektör dernekleri, çeşitli meslek kuruluşları, sektör uzmanları ve araştırma şirketleri ile olası rekabet sorunlarıyla ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan OFT ve CC’ye çalışma ziyareti gerçekleştirilmiş, akademisyenlerle de görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca perakendecilere yönelik anket çalışması ve üreticilere yönelik saha çalışması hazırlanmıştır. Araştırmayla ilgili 2011 yılında ön rapor hazırlanmıştır. Ön rapora ilişkin paydaşların düzenlenen çalıştaylar ile görüşlerinin alınması sonrasında yapılan inceleme ve tespitler ile hazırlanan nihai rapor 2012 yılında yayımlanmıştır.

Araştırmada, yoğunlaşma oranlarının Avrupa ülkelerine göre düşük olduğu, alıcı gücünün ise artmakta olduğu ancak rekabet hukuku bakımından doğrudan müdahaleyi gerektirecek nitelikte olmadığı tespit edilmiştir. Bu ve ulaşılan diğer sonuçlarla ilgili çeşitli politika önerileri sunulmuştur.

Bu önerilerden ilki, yoğunlaşma kontrolünün etkin olarak kullanılmasıdır. Bunun için 4054 sayılı Kanun’da AB uygulamasına paralel olarak “rekabetin önemli ölçüde sınırlanması” kriterinin getirilmesi gerektiği¹⁰⁹ ve ilgili pazar tanımında yerel pazar koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

---

¹⁰⁸ Rekabet Kurumu (2012), “Türkiye HTM Perakendeciliği Sektör İncelemesi Nihai Raporu” <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sektor-raporlari/6-hizli-tuketim-mallari>, Erişim Tarihi: 06.09.2020

¹⁰⁹ Söz konusu kriter, 24.06.2020 tarihli ve 31165 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7246 sayılı “Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile hayata geçmiştir.

Ayrıca dikey anlaşmalara ilişkin mevzuata alıcı gücünün dâhil edilmesi ve alıcı gücü ve pazarın gelişim sürecinin takip edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Önraporda yer alan öneriler ile ilgili olarak; HTM perakendeciliğine özel olarak ciro eşiklerinin düşürülmesine gerek olmadığı, davranış kodu ve ombudsmanlık sisteminin uygulamaya alınmasının sektörün yapısı ve gelişimini gösteren tespitlerce desteklenmediği, tedarikçi-perakendeci anlaşmalarının Kuruma yıllık olarak gönderilmesi yoluyla organize perakende pazarın izlenmesinin işlevsel olmayacağı sonucuna ulaşılarak bu tedbirlerin nihai politika önerileri arasında yer almasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

*Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursları Sektör Araştırması (2010)*¹¹⁰ ise yapılan bir önaraştırma sonrasında başlatılmıştır¹¹¹. Daha önce yapılan önaraştırmalara ve soruşturmalara rağmen şikâyetlerin devam etmesi, sektörün detaylı incelenmesini gündeme getirmiştir. Bu incelemelerden, Konya ve Kayseri illerindeki sürücü kurslarına ilişkin yürütülen soruşturmalarda ihlal tespitine rağmen bir yaptırım uygulanmamıştır¹¹².

Raporda, sektördeki rekabet ihlallerine sağlıklı olmayan rekabet koşullarının neden olduğu belirtilmiş, sürücü kurslarının maliyetlerini düşürmek için eğitim sürelerini ve kalitelerini düşürerek rakiplerine karşı haksız maliyet avantajı elde ettiği ifade edilmiştir. Buna yönelik olarak direksiyon eğitimi veren araçlara ders saati tespit cihazı takılarak eğitimin takibinin yapılması önerilmiştir. Rapor, ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının ve Kurumun etkinliğini ve caydırıcılığını artırmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

Kurul, 4 Mart 2014 tarih ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Özel Motorlu Araç Sürücü Kursları Yönetmeliğinin¹¹³ taslak haline ilişkin görüşünü sektör araştırma raporunu görüşüne ekleyerek sunmuştur. Söz konusu düzenleme sürücü kursları için bir izleme sistemi içermektedir (Gürkaynak vd. 2015, 57).

Araştırma sonrasında Kurulun sektöre yaklaşımının değiştiğini söylemek mümkündür. Kurul, araştırma sonrasında sürücü kurslarıyla ilgili ilk kararında idari para cezası uygulamıştır¹¹⁴. Kurulun, daha sonra yürütülen soruşturmalarda

¹¹⁰ Rekabet Kurumu (2010), “Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursları Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/3-motorlu-tasit-surucu->, Erişim Tarihi: 07.09.2020

¹¹¹ 18.6.2009 tarih ve 09-29/605-145 sayılı *Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursları Birliği Derneği* kararı

¹¹² 26.07.2007 tarih ve 07-62/761-263 sayılı *Konya Sürücü Kursları* kararı, 23.08.2007 tarih ve 07-68/838-309 sayılı *Kayseri Sürücü Kursları* kararı

¹¹³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140304-5.htm>, Erişim Tarihi: 15.09.2020

¹¹⁴ 22.03.2010 tarih ve 10-25/350-124 sayılı *Sivas Sürücü Kursları* kararı

idari para cezası uyguladığı kararların yanı sıra önaraştırma sonucunda 4054 sayılı Kanunun 9(3). maddesi uyarınca taraflara görüş gönderilmesi yönünde verdiği kararları da bulunmaktadır.

*Tüm Kartları Kabul (TKK) Kuralı Sektör Araştırması (2009)*¹¹⁵, 13.03.2008 tarih ve 08-24/249-82 sayılı bir muafiyet başvurusunu konu alan Kurul kararı sonrasında TKK kuralının rekabet üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, diğer araştırmalardan farklı olarak ihlal tespitine yöneliktir. Bu bağlamda, araştırma, belirli bir anlaşmaya ve yapılan anlaşmaların bağlama yapmak suretiyle ihlal teşkil edip etmediğine odaklanmıştır.

Araştırmaya göre, Türkiye’de TKK kuralı, kartlı sistem kuruluşlarının (Visa ve MasterCard) uluslararası kurallarından ve bankaların üye işyerleri ile yaptığı sözleşmelerden kaynaklanmaktadır. Kartlı sistem kuruluşlarının uluslararası kurallarından kaynaklanan TKK kuralı 4054 sayılı Kanunun 4. ve 6. madde kapsamında ihlal olarak değerlendirilmemiştir. Bankaların üye işyerleri ile yaptığı sözleşmelerden kaynaklanan TKK kuralının ise 4. madde kapsamında değerlendirilebileceği belirtilerek, başta Visa ve Mastercard olmak üzere bankalara ve diğer paydaşlara bilgilendirme yazısı gönderilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

*Akaryakıt Sektör Araştırması (2008)*¹¹⁶’nda ise fiyat serbestisi ve rekabetçi fiyatlandırmanın önünde yapısal hususların yanında firma davranışlarının da etkisiyle fiyatlandırmada meydana gelen aksaklıklar bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Raporda, intifa ve kira sözleşmeleri gibi aynı haklara ilişkin olarak dikey anlaşmalara ilişkin grup muafiyeti düzenlemelerinde yer verilen istisnaların kaldırılması, beş yılı aşan rekabet yasağı veya bu sonucu doğuran sözleşmeleri engelleyen değişikliklerin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Hem araştırma raporunda hem de Danıştay 13. Dairesi’nin 13.5.2008 tarih ve 2006/1604 K. 2008/4196 sayılı kararında yer alan görüşler Kurul’un yaklaşımını da değiştirmiştir. Kurul, sonraki kararlarında bayilik ve intifa sözleşmelerinin bütün olarak birlikte değerlendirilmesi ve getirilen rekabet yasağının süresinin beş yılı aşmaması gerektiği yaklaşımını benimsemiştir¹¹⁷.

---

¹¹⁵ Rekabet Kurumu (2009), “Tüm Kartları Kabul Kuralına İlişkin Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/2-tum-kartlari-kabul-ku>, Erişim Tarihi: 07.09.2020

¹¹⁶ Rekabet Kurumu (2008), Akaryakıt Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/1-akaryakit-pdf>, Erişim Tarihi: 25.09.2020

¹¹⁷ 30.10.2008 tarih ve 08-61/997-389 sayılı *Total* kararı, 05.03.2009 tarih ve 09-09/187-57 sayılı *Barbaros* kararı, 05.03.2009 tarih ve 09-09/186-56 sayılı *Pol-Pet* kararı

3.3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Rekabet otoriteleri, piyasalarda rekabeti tesis etmek adına öncelikle olaya özgü soruşturma, birleşme/devralma gibi rekabet hukuku araçlarını kullanmaktadır. Ancak söz konusu araçlar, her zaman sektörlerdeki mevcut sorunlara çare olamamaktadır. Sektörün farklı bir bakış açısıyla ve bütüncül olarak ele alınması gerekebilmektedir. Bu durumlarda, daha geniş kapsamlı bir araç olan sektör araştırmaları gündeme gelmektedir.

Rekabet otoriteleri yetki alanlarında geçerli olan hukuki altyapıya göre farklı yetkilere sahip olsa da sektör araştırmalarında kullanılan yöntemler benzerlik göstermektedir. Ancak amaçlar sektörün durumuna göre değişebilmektedir. En geniş haliyle sektör araştırmaları, rekabet savunuculuğu ve rekabet hukuku incelemelerine hazırlık amacıyla yapılmaktadır. Genel olarak araştırma, yeni gelişen veya dönüşüm yaşanan bir sektörde, bilgi toplamak ve rekabet politikası oluşturmak amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca, yeni bir düzenlemenin yapıldığı veya rekabet otoritesinin bir kararının olduğu sektörde düzenlemenin veya kararın etkisini görmek amacıyla ya da yoğun bir rekabet hukuku incelemesi geçiren sektör için sorunların ne olduğunu görmek amacıyla yapılmaktadır. Rekabet ihlali tespit etmek için yapılan araştırmalar ise az sayıdadır. Rekabet ihlali tespiti amacıyla araç olarak, sektör araştırması yerine rekabet hukuku incelemelerinin kullanılması daha doğru olacaktır.

Sektörle ilgili bilgiye ulaşma konusunda bilgi talepleri, ikili görüşmeler ve anketler en sık kullanılan araçlardır. Sektörün özelliklerine göre istenilen bilgi türleri ve bilgiyi analiz etme yöntemleri ise farklılık göstermektedir. Sektör araştırmalarında otorite dışından sektör uzmanlarından faydalanılması ve diğer kurumlarla ortak araştırmalar yapılması da tercih edilebilmektedir.

Araştırmanın en önemli aşamalarından biri, ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlarla ilgili otoritelerin alacağı kararlardır. Sektör araştırmaları, AB ve Türkiye'nin de dâhil olduğu çoğu otoritede teşebbüsler için herhangi bir yaptırıma yol açmamaktadır. Bu nedenle, araştırma sonucunda en çok karşılaşılan sonuçlar, rekabet savunuculuğu kapsamında sektör oyuncularına yönelik tavsiyeler ve kamu kurumlarına yönelik yasal veya politika değişiklik önerileridir. Diğer yandan, az sayıda da olsa yaptırım uygulama yetkisi mevcut otoriteler bulunmaktadır. Bu

otoritelerin başında ise Birleşik Krallık'tan CMA gelmektedir. CMA, yaptığı sektör araştırmaları ile teşebbüslere geleceğe yönelik çözümler getirme yetkisine sahiptir.

Bununla birlikte Komisyon, dijital sektörlerde rekabet ihlali ortaya çıkmadan önce gerekli önlemleri alabilmek amacıyla CMA'nın kullandığı bir araç olan sektör araştırmalarına benzer bir mekanizma getirmeyi planlamaktadır. Görüşe açılan yeni rekabet aracı için olumlu geri dönüşler olduğu dikkate alındığında, çözümler getirebilen yeni aracın ilerleyen zamanlarda AB mevzuatı içinde yer alma ihtimali oldukça yüksek görünmektedir.

Komisyon tarafından sektör araştırması için hazırlıklara başlamasının ardından, bu yönde bir çalışma Türkiye için de yapılabilecektir. Zira sektör araştırmalarının sonuçları sadece tavsiye ve öneri niteliğindedir. Sektörlerdeki rekabetçi sorunlar için bağlayıcı çözümler üretebilen bir aracın kullanılması, araştırmaların etkinliğini artıracaktır.

Türkiye'deki sektör araştırması uygulamasının eksik kalan en önemli yönünün, araştırma sonrasında ulaşılan sonuçların ve yapılan önerilerin takibinin yapılmaması olduğu düşünülmektedir. Kurum'un önerilerinin kamu kurumu, teşebbüs birlikleri gibi öneri yapılan paydaşlar tarafından kabul görmesi veyahut bu önerilerin dikkate alınması önemlidir. Bu noktada, araştırma sonrasında önerilerin takibinin yapılabileceği bir sistemin hayata geçirilmesinin araştırmaların etkinliğini artıracacağı düşünülmektedir.

Diğer yandan, Kurum'un sektör araştırması yapma yetkisine ilişkin bir şüphe bulunmamakla birlikte, 4054 sayılı Kanun'da veya kamuya açık mevzuat içinde sektör araştırmalarına yönelik açık bir ifade bulunmamaktadır. 4054 sayılı Kanun'un 27(a) maddesinde "araştırma" veya "inceleme" ibareleri yer almaktaysa da sektör araştırmalarına ilişkin açık bir ifadeye rastlanmamaktadır. Birleşik Krallık ve AB'ye bakıldığında ise mevzuatlarında açık bir düzenlemenin mevcut olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, 4054 sayılı Kanun'da yapılacak bir düzenleme ile sektör araştırmalarına ilişkin yetkilerin hukuki anlamda güçlendirilmesi faydalı olacaktır. Nitekim 2008 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yer alan ancak yasalaşmayan 31.07.2008 tarihli Kanun Tasarısında¹¹⁸ böyle bir düzenlemenin bulunduğu görülmektedir. Söz konusu

---

¹¹⁸ bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0636.pdf>. Erişim Tarihi: 13.09.2020

tasarıda 4054 sayılı Kanun'un 27. maddesinde Kurul'un yetkileri arasında "sektör araştırması yapılmasına karar vermek" ifadesi açıkça yer almaktadır. 30. maddede ise Başkanlığın görev ve yetkileri arasında "Kurul kararı ile sektör araştırması yapmak veya yaptırmak" sayılmıştır. Benzer bir düzenlemenin tekrardan hazırlanmasının ve hayata geçirilmesinin yetkilerin netleşmesine ve hukuki belirliliğin sağlanmasına katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

Değinilmesi gereken diğer bir konu ise sektör araştırmalarının gerçekleştirilme usulüne yönelik kamuya açık bir metnin bulunmamasıdır. Bu tarz bir metin olarak yukarıda ifade edilen Yönerge kullanılmakla birlikte, sadece Kurum içi işleyişe yönelik hazırlanmıştır. Yönerge'nin kamuya açık hale getirilmesi ve tebliğ veya kılavuz niteliğinde bir düzenlemeye dönüştürülmesi, sektör araştırmalarında paydaşlar için şeffaflık ve belirlilik açısından faydalı olacaktır. Sektör araştırmaları gibi yaptırım gücü olan bir aracın hayata geçmesi halinde ise yasal düzenleme yapılması ve tebliğ, kılavuz gibi açıklayıcı metinlerin yayınlanması kaçınılmaz olacaktır.

Ayrıca, Türkiye'deki uygulamada dışardan uzmanlar araştırmalarda yer almamıştır. Kurum'un herhangi bir düzenleyici kurum ile yaptığı ortak bir sektör araştırması da bulunmamaktadır. Özellikle teknik bilgi gerektiren veya düzenlemelerin karmaşık olduğu sektörlerde yapılan araştırmalarda alanında uzman kişilerin araştırmaya dâhil edilmesi, sektörü anlama noktasında diğer araştırma ekiplerine de katkı sağlayacaktır. Benzer şekilde diğer düzenleyici otoritelerle yapılacak ortak bir araştırma, kamu kurumları arasında iletişimin ve koordinasyonun artmasını ve sektörle ilgili ortak bir kamu politikası benimsenmesini sağlayacaktır.

Son olarak, Türkiye'de sektör araştırmalarında ilk bulguların ortaya konulduğu ara rapor/ön rapor hazırlama usulünün az kullanıldığı görülmektedir. Hâlbuki bu usul, paydaşların Kurul'un ulaştığı ilk sonuçları ve değerlendirmelerini görmesini sağlamaktadır. Ayrıca bu usulün yaygınlaşması, paydaşların araştırmaya daha fazla dâhil olmalarını, eksiksiz bir araştırma yapılmasını ve doğru sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayacaktır. Böylece, paydaşlar raporda eksik kalan veya yanlış değerlendirildiği düşünülen konularla ilgili görüşlerini dile getirmiş olacaklardır. Nitekim HTM perakendeciliğine yönelik sektör araştırmasında Kurul, ön raporda önerdiği bazı hususları, paydaş görüşleri ve yaptığı değerlendirmeler sonucunda nihai araştırma raporunda geri çekmiştir.

ABSTRACT

Sector inquiries in general aims to understand how a certain sector functions. It is conducted basically within the competition advocacy efforts and preparation for pre-enforcement. It is a tool complementary to the competition investigations with a wider scope than.

Competition authorities conduct sector inquiries for various purposes. Methods used in sector inquiries may vary according to the jurisdictions of competition authorities and the dynamics of the sectors involved. Sector inquiries deals with possible ways to solve sector specific problems and introduce opinions for the information of other related authorities. Competition authorities with related powers may also directly intervene in the sectors investigated by adopting necessary measures obligatory for parties.

This work intends to introduce methods used in sector inquiries and make suggestions for applications in Turkey. For these purposes, it analyses practices in the United Kingdom, European Union and Turkey.

KAYNAKÇA

AKMAN, P. (2019), “An Agenda for Competition Law and Policy in the Digital Economy”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol:10, Issue 10, s.589–590

ANCHUSTEGUI, I. H (2017), “Exploitative Buyer Power: Unfair Purchasing Practices”, *Buyer Power in Eu Competition Law*”, Paris, France

BARRON, P. (2010), “Competition Commission Market Investigations”, Rekabet Ekonomisi ve Politikası Sempozyumu-III, Yayın No: 266, s. 35-48

BARRON, P. (2010), “The UK Competition Commission’s Groceries Market Investigation and Remedies”, Rekabet Ekonomisi ve Politikası Sempozyumu-III, Yayın No: 266, s. 57-80

BHATTI, S. (2010), “OFT Market Studies”, Rekabet Ekonomisi ve Politikası Sempozyumu-III, Yayın No: 266, s. 19-34

BISHOP, S. ve M. WALKER (2010), *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, 3rd Edition, Sweet&Maxwell, London

BREUVART, C. ve É. CHASSAING (2016), “State Aid to Electricity Capacity Mechanisms: From an Uncoordinated Patchwork to a Harmonised Approach?”, *Concurrences* No:3

CLAICI, A., D. COUBLUCQ, G. FEDERICO, M. MOTTA ve L. SAURI (2016), “Recent Developments at DG Competition: 2015/2016”, *Review of Industrial Organization*, Vol:49, s.585–611

CMA (2018), “Annual Report and Accounts 2017/18”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/728268/CMA_Annual_Report_and_Accounts_2017_18.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020

CMA (2017), “Annual Report and Accounts 2016/17”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/

<file/628984/cma-annual-report-accounts-16-17-web-accessible.pdf>, Erişim Tarihi: 25.09.2020)

CMA (2014), “Prioritisation Principles for the CMA”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/885956/prioritisation_principles_accessible_v.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

CMA (2013), “Guidelines for Market Investigations: Their Role, Procedures, Assessment and Remedies”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/284390/cc3_revised.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

CMA (2010), “Market Studies Guidance on the OFT Approach”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/284421/oft519.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

CMA (2006), “Market Investigation References”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/284399/oft511.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

CAPOBIANCO, A. (2019), Presentation, “Effective Legal Framework for Market Studies”, “2019 ACCC/AER Regulatory Conference”, <https://www.accc.gov.au/about-us/conferences-events/accc/aer-regulatory-conference/accc-aer-regulatory-conference-2019>, Erişim Tarihi: 25.09.2020

CAPOBIANCO A. ve A. NYESO (2018), “Challenges for Competition Law Enforcement and Policy in the Digital Economy”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol:9, Issue 1, s.19–27

CROWTHER, P. ve D. S. TURETSKY (2007), “The Ec Publishes Its Final Report on the Effectiveness of Competition in the Commercial Insurance Sector”, https://www.concurrences.com/pdf_version/api/article-37346.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020

DOYLE, C., A. MOORE, B. SZATHMARY ve M. WALKER (2018), “Recent Developments at the CMA: 2016–2017”, *Review of Industrial Organization*, Vol:51, s.423–449

DUNNE, N. (2014), “Between Competition Law and Regulation: Hybridized Approaches to Market Control”, “*Journal of Antitrust Enforcement*”, Vol. 2, No. 2 s. 225–269

EPDK (2020), “Elektrik Piyasası 2019 Yılı Piyasa Gelişim Raporu”, Ankara

ERDEM, E. (2017), “The Turkish Competition Authority Publishes Its Motor

Vehicles Sector Report and a New Block Exemption Communiqué on Vertical Agreements in Motor Vehicles Sector”, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-84865.pdf, Erişim Tarihi: 13.09.2020

EVANS, M. (2015), “The UK Competition Authority Publishes a Report Setting Out Its Provisional Findings During a Market Investigation of the Energy Sector”, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-74539.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020

FLETCHER, A. (2016), “The Role of Demand-Side Remedies in Driving Effective Competition a Review for Which?”, https://www.regulation.org.uk/library/2016-CCP-Demand_Side_Remedies.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020

FORRESTER, I. (2010), “Sector Inquiries: Complements or Substitutes for Antitrust Enforcement?”, A European Paradox: Imposing Market Reform “Voluntarily”, *New Frontiers of Antitrust Conference*, Paris, France, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-31032.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020

FREEMAN, P. (2010), “Sector Inquiries: Complements or Substitutes for Antitrust Enforcement?”, UK Market Investigations: A Model For Others?”, *New Frontiers of Antitrust Conference*, Paris, France, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-31032.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020

GÜRKAYNAK G., A. GÜNER ve A. G. YAŞAR (2015), “The Turkish Competition Authority’s Sector Inquiries: Past and Current Sector Inquiries Reviewed”, *Turkish Commercial Law Review*, Vol. 1, No. 1

ICN (2016a), “Market Studies Good Practice Handbook”, https://www.internationalcompetitionnetwork.org/wp-content/uploads/2018/09/AWG_MktStudiesHandbook.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

ICN (2016b), “Guiding Principles for Market Studies”, https://www.internationalcompetitionnetwork.org/wp-content/uploads/2018/09/AWG_GuidingPrinciplesMarketStudies.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

ICN (2013), “The Role of Economists and Economic Evidence in Merger Analysis”, https://www.internationalcompetitionnetwork.org/wp-content/uploads/2018/05/MWG_RoleofEconomics.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

ICN (2009), “Market Studies Project Report”, https://www.internationalcompetitionnetwork.org/wp-content/uploads/2018/09/AWG_MktStudiesReport2009.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2020

- KALMUS C. ve B.L. DE ROUSSANE (2008), “The UK Competition Commission Proposes Remedies for the Groceries Sector (Groceries Market)”, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-19625.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020
- KOLASKY, W. J. (2002), ‘Sound Economics and Hard Evidence:’ the Touchstones of Sound Merger Review”, <https://www.justice.gov/atr/speech/sound-economics-and-hard-evidence-touchstones-sound-merger-review>, Erişim Tarihi: 15.09.2020
- KOMİSYON (2016a), “Preliminary Report on the E-commerce Sector Inquiry”, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiry_preliminary_report_en.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KOMİSYON (2016b), “Interim Report of the Sector Inquiry on Capacity Mechanisms”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/capacity_mechanisms_swd_en.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KOMİSYON (2014), “Commission Staff Working Document Ten Years of Antitrust Enforcement Under Regulation 1/2003”, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/swd_2014_230_en.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KOMİSYON (2008), “Pharmaceutical Sector Inquiry Preliminary Report”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/archive/preliminary_report.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KOMİSYON (2007), “Business Insurance Sector Inquiry Interim Report”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/interim_report_24012007.pdf, 14.09.2020
- KOMİSYON (2006a), “Interim Report I Payment Cards”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/interim_report_1.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KOMİSYON (2006b), “Interim Report II Current Accounts and Related Services”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/interim_report_2.pdf, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- KRAMLER, T. (2016), <https://chillingcompetition.com/2016/10/07/the-e-commerce-sector-inquiry-cui-bono-by-thomas-kramler/>, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- LICETTI, M.M., L. VILLARÁN, T. GOODWIN (2017), “Chapter 6: Trends and Developments in Competition Advocacy in Latin America”, *Competition Law and Policy in Latin America: Recent Developments*, s.85-110

- LOBEL-LASTMANN, N. (2019), “The UK Competition Commission Releases Results of Its Investigation on Supermarkets and Quantifies Consumer Welfare (Groceries Market Investigation)”, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-27427.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020
- MARSDEN, P ve P. WHELAN (2007a), “When Markets Are Failing: Part 1”, *Competition Law Insight*, Vol:6, No:1, s.6-8
- MARSDEN, P ve P. WHELAN (2007b), “When Markets Are Failing: Part 2”, *Competition Law Insight*, Vol:6, No:2, s.6-8
- MODRALL, J. (2017), “EU Issues Final Report on its E-Commerce Sector Inquiry and Updates its Digital Single Market Plans”, <http://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2017/05/23/eu-issues-final-report-e-commerce-sector-inquiry-updates-digital-single-market-plans/>, Erişim Tarihi: 14.09.2020
- NIKPAY, A. ve D. TAYLOR (2014), “The New UK Competition Regime: Radically Different or More of the Same?”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol:5, Issue 5, s.278–286
- O’KEEFFE, S. (2018), “Use and Importance of Market Studies in Modern Competition Enforcement”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol:9, Issue 2, s.75–76
- OECD (2019), “Independent Sector Regulators”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2\(2019\)3/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2(2019)3/en/pdf), Erişim Tarihi: 16.09.2020
- OECD (2018), “Guide on Market Studies for Competition Authorities” [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD\(2018\)26/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD(2018)26/en/pdf), Erişim Tarihi: 16.09.2020
- OECD (2017), “Methodologies For Market Studies”, Policy Roundtables, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP3\(2017\)1/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP3(2017)1/en/pdf), Erişim Tarihi: 16.09.2020
- OECD (2016), “The Role of Market Studies As a Tool to Promote Competition”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/GF\(2016\)4/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/GF(2016)4/en/pdf), Erişim Tarihi: 16.09.2020
- OECD (2012), “Measuring Regulatory Performance: A Practitioners’ Guide To Perception Surveys”, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264167179-en>, Erişim Tarihi: 15.09.2020
- OECD (2008), “Market Studies”, Policy Roundtables, <http://www.oecd.org/daf/competition/sectors/41721965.pdf>, Erişim Tarihi: 15.09.2020

OFT (2003), “Assessing Profitability in Competition Policy Analysis”, *Economic Discussion Paper 6*, <https://www.oxera.com/wp-content/uploads/2018/03/OFT-Assessing-profitability-1.pdf>, Erişim Tarihi: 15.09.2020

PARR, N. ve S. VAZ (2014), “United Kingdom: Overview of the New Competition Regime”, *Concurrences* No:3, s.232-236

REKABET KURUMU (2019), “Rekabet Terimleri Sözlüğü”, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı

REPA, L., A. MALCZEWSKA, A. C. TEIXEIRA ve E. MARTINEZ RIVERO (2008), “Commission Prohibits Mastercard’s Multilateral Interchange Fees for Cross-Border Card Payments in the EEA”, *Competition Policy Newsletter*, Number 1

VAN DER WOUDE, M. (2015), “A Curious Question: Why Bother With Economists?”, *New Frontiers of Antitrust Conference*, Paris, France, https://www.concurrences.com/pdf_version.api/article-74831.pdf, Erişim Tarihi: 15.09.2020

VESTAGER, M. (2020), Speech, “Competition in a Digital Age: Changing Enforcement for Changing Times”, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/vestager/announcements/competition-digital-age-changing-enforcement-changing-times_en Erişim Tarihi: 09.09.2020

VESTAGER, M. (2020), Speech, “Speech to the Competition Day”, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/vestager/announcements/speech-competition-day_en Erişim Tarihi: 09.09.2020

WHISH, R. ve D. BAILEY (2018), *Competition Law*, Ninth Edition, Oxford University Press

ÜNAL, Ç. (2010), “Sektör Araştırmalarının Rekabet Hukukundaki Yeri Türkiye Uygulaması”, *Rekabet Ekonomisi ve Politikası Sempozyumu-III*, Yayın No: 266, s. 89-102

Türk Rekabet Mevzuatı

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

7246 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

31.07.2008 tarihli 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı

2017/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği

2005/4 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalar ve Uyumlu Eylemlere İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği

Sektör/Piyasa İncelemelerinde İzlenecek Usul Ve Esaslar Hakkında Yönerge

AB Mevzuatı ve Çalışmaları

Commision Regulation (EC) No 267/2010 of 24 March 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of agreements, decisions and concerted practices in the insurance sector

Commision Regulation (EC) No 358/2003 of 27 February 2003 on the application of Article 81(3) of the Treaty to certain categories of agreements, decisions and concerted practices in the insurance sector

Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the Implementation of the Rules on Competition Laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty [2003], OJ L1/1.

Birleşik Krallık Mevzuatı ve Çalışmaları

“Market Studies and Market Investigations: Supplemental Guidance on the CMA’s Approach (CMA3)”, January 2014 (revised July 2017)

“Guidelines For Market Investigations: Their Role, Procedures, Assessment and Remedies ((CC3) Revised)”, April 2013

“Market Studies, Guidance on the OFT Approach (OFT519)”, June 2010

“Market Investigation References, Guidance About the Making of References Under Part 4 of the Enterprise Act (OFT511)”, March 2006

Competition Act 1998 (Rekabet Kanunu)

Enterprise Act 2002 (Teşebbüs Kanunu)

Enterprise and Regulatory Reform Act 2013 (Teşebbüs ve Düzenleyici Reform Yasası)

AB Sektör Araştırmaları

KOMİSYON (2017), “Final report on the E-commerce Sector Inquiry Commission Staff Working Document”, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiry_swd_en.pdf, Erişim Tarihi: 29.07.2020

KOMİSYON (2016), “Final Report of the Sector Inquiry on Capacity Mechanisms Commission Staff Working Document”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/capacity_mechanism_swd_en.pdf, Erişim Tarihi: 16.08.2020

KOMİSYON (2009), “Pharmaceutical Sector Inquiry Commission Staff

Working Document Final Report”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/staff_working_paper_part1.pdf, Erişim Tarihi: 22.08.2020

KOMİSYON (2007), “DG Competition Report on Energy Sector Inquiry”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/2005_inquiry/full_report_part1.pdf, Erişim Tarihi: 26.08.2020

KOMİSYON (2007), “Business Insurance Sector Inquiry Commission Staff Working Document Final Report”, https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/final_report_annex.pdf, Erişim Tarihi: 20.08.2020

KOMİSYON (2007), “Retail Banking Sector Inquiry Commission Staff Working Document Final Report“, https://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/inquiries/sec_2007_106.pdf, Erişim Tarihi: 19.08.2020

Birleşik Krallık Sektör Araştırmaları

CC (2014), “Aggregates, Cement and Ready-mix Concrete Market Investigation: Final Report”,https://assets.publishing.service.gov.uk/media/552ce1d5ed915d15db000001/Aggregates_final_report.pdf, Erişim Tarihi: 17.07.2020

CC (2009), “BAA Airports Market Investigation: Final Report”, https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402170726/http://www.competition-commission.org.uk/assets/competitioncommission/docs/pdf/non-inquiry/rep_pub/reports/2009/fulltext/545.pdf, Erişim Tarihi: 18.07.2020

CC (2008), “Groceries Market Investigation: Final Report”, https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402235418/http://www.competition-commission.org.uk/assets/competitioncommission/docs/pdf/non-inquiry/rep_pub/reports/2008/fulltext/538.pdf, Erişim Tarihi: 12.07.2020

CMA(2020),“OnlinePlatformsandDigitalAdvertisingMarketStudy:FinalReport”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5efc57ed3a6f4023d242ed56/Final_report_1_July_2020_.pdf, Erişim Tarihi: 15.07.2020

CMA (2019), “Statutory Audit Services Market Study: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d03667d40f0b609ad3158c3/audit_final_report_02.pdf, Erişim Tarihi: 19.07.2020

CMA (2017), “Care Homes Market Study: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a1fdf30e5274a750b82533a/care-homes-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 16.07.2020

CMA (2017), “Digital Comparison Tools Market Study: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/59c93546e5274a77468120d6/digital-comparison-tools-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 12.07.2020

CMA (2016), “Legal Services Market Study: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5887374d40f0b6593700001a/legal-services-market-study-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 16.07.2020

CMA (2016), “Retail Banking Market Investigation: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-banking-market-investigation-full-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 13.07.2020

CMA (2016), “Energy Market Investigation: Final Report”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5773de34e5274a0da3000113/final-report-energy-market-investigation.pdf>, Erişim Tarihi 14.07.2020

CMA (2014), “Private Healthcare Market Investigation: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/533af065e5274a5660000023/Private_healthcare_main_report.pdf, Erişim Tarihi: 17.07.2020

CMA (2014), “Private Motor Insurance Market Investigation: Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5421c2ade5274a1314000001/Final_report.pdf, Erişim Tarihi: 12.07.2020

İrlanda Sektör Araştırmaları

İRLANDA REKABET OTORİTESİ (2009), “Retail-related Import and Distribution Study”, <https://www.ccpc.ie/business/research/market-studies/retail-related-import-distribution-study/>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

Kanada Sektör Araştırmaları

KANADA REKABET BÜROSU/KANADA ULUSAL ENERJİ KURULU (2014), “Propane Market Review Final Report”, <https://www.nrcan.gc.ca/sites/www.nrcan.gc.ca/files/files/pdf/propane/PropaneFinalReport-eng.pdf>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

Türkiye Sektör Araştırmaları

REKABET KURUMU (2019), “Fuarçılık Sektör İncelemesi Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/fuarcilik-sektor-incele>, Erişim Tarihi: 30.08.2020

REKABET KURUMU (2016), “Çimento Sektör Araştırması Raporu”, <http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/12-cimento-sektor-raporu-pdf>, Erişim Tarihi: 01.09.2020

REKABET KURUMU (2016), “Sinema Hizmetleri Sektör Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/11-sinema-hizmetleri-se>, Erişim Tarihi: 01.09.2020

REKABET KURUMU (2015), “Elektrik Toptan Satış Ve Perakende Satış Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/10-elektrik-toptan-sati>, Erişim Tarihi: 02.09.2020

REKABET KURUMU (2014), “Motorlu Taşıtlar Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/9-motorlu-tasitlar-sekt>, Erişim Tarihi: 03.09.2020

REKABET KURUMU (2013), “İlaç Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/8-rekabet-kurumu-ilac-s>, Erişim Tarihi: 05.09.2020

REKABET KURUMU (2012), “Doğal Gaz Sektör Araştırması”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/7-rekabet-kurumu-dogal->, Erişim Tarihi: 06.09.2020

REKABET KURUMU (2012), “Türkiye HTM Perakendeciliği Sektör İncelemesi Nihai Raporu” <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/6-hizli-tuketim-mallari>, Erişim Tarihi: 06.09.2020

REKABET KURUMU (2010), “Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursları Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/3-motorlu-tasit-surucu->, Erişim Tarihi: 07.09.2020

REKABET KURUMU (2009), “Tüm Kartları Kabul Kuralına İlişkin Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/2-tum-kartlari-kabul-ku>, Erişim Tarihi: 07.09.2020

REKABET KURUMU (2008), Akaryakıt Sektör Araştırması Raporu”, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/1-akaryakit-pdf>, Erişim Tarihi: 25.09.2020

AB Komisyon Kararları

COMP/34579 *MasterCard* (2007)

COMP/39388 *German Electricity Wholesale Market* (2008)

COMP/39389 *German Electricity Balancing Market* (2008)

COMP/39398 *Visa MIF* (2010)

COMP/39402 *RWE Gas Foreclosure* (2009)

COMP/39315 *ENI* (2010)
COMP/A.37507 *AstraZeneca* (2005)
COMP/AT.39226 *Lundbeck* (2013)
COMP/AT.39685 *Fentanyl* (2013)
COMP/AT.40181 *Philips* (2018)
COMP/AT.40182 *Pioneer* (2018)
COMP/AT.40432 *Character merchandise* (2019)
COMP/AT.40433 *Film merchandise* (2020)
COMP/AT.40436 *Ancillary Sports Merchandise* (2019)
COMP/AT.40465 *Asus* (2018)
COMP/AT.40469 *Denon&Marantz* (2018)

Rekabet Kurulu Kararları

26.07.2007 tarih ve 07-62/761-263 sayılı *Konya Sürücü Kursları* kararı
23.08.2007 tarih ve 07-68/838-309 sayılı *Kayseri Sürücü Kursları* kararı
30.10.2008 tarih ve 08-61/997-389 sayılı *Total* kararı
05.03.2009 tarih ve 09-09/186-56 sayılı *Pol-Pet* kararı
05.03.2009 tarih ve 09-09/187-57 sayılı *Barbaros* kararı
18.6.2009 tarih ve 09-29/605-145 sayılı *Motorlu Taşıt Sürücü Kursları Birliği Derneği* kararı
22.03.2010 tarih ve 10-25/350-124 sayılı *Sivas Sürücü Kursları* kararı
17.11.2011 tarih ve 11-57/1473-539 sayılı *AFM/Mars* kararı
20.08.2014 tarih ve 14-29/596-262 sayılı *CNR* kararı
27.10.2016 tarih 16-35/604-269 sayılı *Congresium* kararı
20.02.2018 tarih ve 18-06/101-52 sayılı *Akdeniz Elektrik* kararı
08.08.2018 tarih ve 18-27/461-224 sayılı *Enerjisa* kararı
01.10.2018 tarih ve 18-36/583-284 sayılı *Gediz/Aydem* kararı
20.06.2019 tarih ve 19-22/342-155 sayılı *Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği* kararı

Danıştay Kararları

Danıştay 13. Daire 13.5.2008 tarih, 2006/1604 K. 2008/4196 sayılı karar

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI

CMA (2020), “Digital markets taskforce: terms of reference”, <https://www.gov.uk/government/publications/digital-markets-taskforce-terms-of-reference/>

[digital-markets-taskforce-terms-of-reference--3](#), Erişim Tarihi: 17.09.2020

CMA (2019), “Press release”, “CMA launches digital markets strategy”, <https://www.gov.uk/government/news/cma-launches-digital-markets-strategy>, Erişim Tarihi: 17.09.2020

CMA (2017), “Price comparison website: use of most favoured nation clauses”, <https://www.gov.uk/cma-cases/price-comparison-website-use-of-most-favoured-nation-clauses>, Erişim Tarihi: 14.09.2020

CMA (2016), “The UK Competition Authority issues a provisional decisions on remedies to increase competition in the private healthcare market”, <https://www.concurrences.com/en/bulletin/news-issues/march-2016/The-UK-Competition-Authority-78818>, Erişim Tarihi: 17.07.2020

CMA (2016), Press Release, “CMA publishes final Cement Market Data Order and undertakings”, <https://www.gov.uk/government/news/cma-publishes-final-cement-market-data-order-and-undertakings>, Erişim Tarihi: 17.07.2020

CMA (2014), “Banking services to small and medium-sized enterprises market study”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/53eb6b73ed915d188800000c/SME-report_final.pdf, Erişim Tarihi: 24.09.2020

GLOBAL COMPETITION REVIEW (2020), “CMA fines tech company for digital ad market study delay”, <https://globalcompetitionreview.com/article/1213253/cma-fines-tech-company-for-digital-ad-market-study-delay> Erişim Tarihi: 01.03.2020

KOMİSYON (2020), Press Release, “State aid: Sector Inquiry report gives guidance on capacity mechanisms”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4021, Erişim Tarihi: 22.08.2020

KOMİSYON (2018), Press Release, “Antitrust: Commission fines four consumer electronics manufacturers for fixing online resale prices”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4601, Erişim Tarihi: 05.08.2020

KOMİSYON (2017), Press Release, “Antitrust: Commission opens three investigations into suspected anticompetitive practices in e-commerce”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_201, Erişim Tarihi: 03.08.2020

KOMİSYON (2017), Press Release, “Antitrust: Commission opens formal investigations into Nike’s, Sanrio’s and Universal Studios’ licensing and

distribution practices”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1646, Erişim Tarihi: 05.08.2020

KOMİSYON (2010), Press Release, “Antitrust/ENI case: Commission opens up access to Italy’s natural gas market”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_10_1197, Erişim Tarihi: 26.08.2020

KOMİSYON (2007), “Competition: Final report on retail banking inquiry – frequently asked questions”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_07_40, Erişim Tarihi: 19.08.2020

KOMİSYON (2006), “Competition: Commission sends Statement of Objections to MasterCard”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_06_260, Erişim Tarihi: 19.08.2020

(OECD 2020), “Using market studies to tackle emerging competition issues”, <http://www.oecd.org/daf/competition/using-market-studies-to-tackle-emerging-competition-issues.htm>, Erişim Tarihi: 18.09.2020

Diğer Kaynaklar

<https://www.oecd.org/daf/competition/using-market-studies-to-tackle-emerging-competition-issues-2020.pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://www.gov.uk/government/collections/digital-markets-unit>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://www.gov.uk/government/news/cma-fines-comparethemarket-17-9m-for-competition-law-breach>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/htmperakendeciligisektorincelemesioraporu-20210705115428725-pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-on-rapor-20210705115502897-pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2022

<https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/03026.html>, Erişim Tarihi: 26.09.2020

[https://www.frc.org.uk/news/july-2020/frc-principles-for-operational-separation-of-a-\(1\)](https://www.frc.org.uk/news/july-2020/frc-principles-for-operational-separation-of-a-(1)), Erişim Tarihi: 25.09.2020

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/669507/Govt-Response-to-CMA-study.pdf, Erişim Tarihi: 25.09.2020

<https://www.gov.uk/government/publications/cma-care-homes-market-study-government-response>, Erişim Tarihi: 24.09.2020

https://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/patent_settlements_report8_en.pdf, Erişim Tarihi: 24.09.2020

<https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/16/serbest-tuketici>, Erişim Tarihi: 24.09.2020

https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/DE/Berichte/Big%20Data%20Papier.pdf?__blob=publicationFile&v=2, Erişim Tarihi: 13.09.2020

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140304-5.htm>, Erişim Tarihi: 15.09.2020

<https://www.pewresearch.org/methods/u-s-survey-research/questionnaire-design/>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0636.pdf>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/rekabet-kurumu-dijitallesme-ve-rekabet-p-874d77d25943ea118119005056b1ce21>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/rekabet-kurulu-terafindan-e-pazaryeri-pl-b792ce1d38c7ea11811c00505694b4c6>, Erişim Tarihi: 13.09.2020

https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/2005_inquiry/index_en.html, Erişim Tarihi: 26.08.2020

https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/electricity/electricity_en.html, Erişim Tarihi: 26.08.2020

https://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html, Erişim Tarihi: 16.08.2020

https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries_internet_of_things.html, Erişim Tarihi: 23.07.2020

https://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries.html, Erişim Tarihi: 22.07.2020

EKLER

Ek - 1: Paydaşlara Göre Katılım Seviyesi ve Katılım Yöntemi

Katılım Seviyesi	Katılım Yöntemi
<p>Sektör araştırması hakkında bilgi vermek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piyasadan uzak, çok önemli bir bilgiye sahip olmayan ve/veya sektör araştırmasında orta veya düşük çıkarı olan paydaşlar	<p>Aşağıdakileri içeren tek yönlü iletişim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yayınlar (örneğin basın bültenleri, broşürler, raporlar) - Pazarlama ve sosyal kampanyalar (örneğin, posta listeleri, blog gönderileri, konuşmalar)
<p>Bilgi aramak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sektör araştırmasına ilişkin bilgi ve çıkarı nedeniyle piyasaya daha yakın olan ancak kritik ve yeterince önemli olmayan veya sayıları birebir iletişim yoluyla doğrudan onlarla ilgilenmek için çok yüksek olan paydaşlar	<p>Aşağıdakileri içeren tek yönlü iletişim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Çevrimiçi anketler - Bilgi talepleri (e-posta ve/veya resmi belge yoluyla) - Danışma panelleri ve odak grubu toplantıları
<p>Katılmak ve işbirliği yapmak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sektör araştırması için bilgisi, önemi veya çıkarı esas olarak belirlenmiş paydaşlar	<p>Aşağıdakileri içeren iki yönlü iletişim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konferans görüşmeleri - Paydaş görüşmeleri/ikili görüşmeler - Çok paydaşlı forumlar ve yuvarlak masa toplantıları - Çalıştaylar - Ortaklıklar

Ek - 2: Bilgi Toplama Yöntemlerinin Avantaj ve Dezavantajları

Yöntem	Avantajlar	Dezavantajlar
Geçmiş araştırması ve idari bilgi	Bilgi edinmenin en hızlı ve kaynak yoğunluğunun en az olduğu yöntemlerdir. Sektörle ilgili genel bir anlayış sağlayabilir ve gelecekteki bilgi toplama faaliyetlerine rehberlik edebilir.	Bilginin otoritenin amacı için gereken en faydalı veya eksiksiz formata sahip olmaması ya da bilginin güncel olmamasıdır. Sektör araştırmasının az bilgi içermesine yol açabilir.
Paydaş görüşmeleri, istişareler ve odak grupları	Otoritelerin uygun ve nispeten kısa bir sürede nitel sorunları keşfetmelerini sağlar. Paydaşların endişelerini belirlemeye, sektörün işleyişine dair bir anlayış geliştirmeye yardımcı olur. Ayrıca anket tasarımını ve tavsiyelerini doğrulamak için kullanılabilir.	Çok çeşitli paydaşların katılımını sağlamak zor ve zaman alıcı olabilir. Sadece nitel bilgi elde edilmesini sağlar.
Bilgi talepleri	Belirli rekabet konularına göre uyarlanabilir, analiz için verilerin elde edilmesini sağlar.	Verileri toplamak ve yanıt almak zor olabilir.

Anketler	Daha geniş hedef kitleyi temsil eden nicel veri üretir. Tüketicilerin tercihlerini, muhtemel fiyat tepkilerini ve geçiş davranışlarını ortaya çıkarmaya yardımcı olur.	Maliyetlidir. Geniş anketler diğer yöntemlere göre daha fazla kaynak (zaman, insan ve finansal kaynaklar) gerektirebilir.
Üçüncü taraflardan veri toplama	Daha fazla tutarlılık ve veri doğruluğu sağlar, birden fazla kaynaktan veri harmanlama sorununu ortadan kaldırır.	Maliyetlidir.
Gizli müşteri araştırmaları	Paydaşların sağladığı bilgileri destekler, tüketicilere sağlanan bilgilerin değerlendirilmesini sağlar.	Sonuçların genelleştirilmesi zordur.
Düzenleyici çerçeve	Rekabete ilişkin düzenleyici engellerin daha sonra analiz edilmesine imkân sağlar.	Kaynak yoğun olabilir.

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)